

tv-15 naš TOVARIS

Št. 24
18. junija 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Pred letno skupščino

Na letni skupščini ZZZ NOV Slovenije bomo 25. junija ob udeležbi približno dvesto petdesetih delegatov in gostov ocenili enoletno delo in začrtali nadaljnje aktivnosti. Dobro pretehtanih usmeritev in sklepov, sprejetih na lanski volilni skupščini, verjetno ne bo potrebno spremenjati, saj je njihova vsebina še vedno izredno aktualna. Dogovoriti pa se moramo, kako učinkoviteje uresničevati tiste temeljne naloge, ki pomenijo prispevek k večji idejni enotnosti, družbenemu angaziranju, večjemu zaupanju v samoupravno demokratično premagovanje ovir, ki se vsem nam tako pogosto zastavljajo na poti premagovanja nakopičenih težav in v iskanju izhoda iz današnje krize.

V poročilu za skupščino ugotovljamo, da nekatere bistvene predpostavke za ekonomsko učinkovitejši, bolj samoupravni socializem ter celotni družbeni razvoj nismo dovolj uspešno uresničevali in da so še vedno predmet dolgovernih razprav, usklajevanj in tudi nasprotovanj. Počasnost, okorelost in nemoč posameznih dejavnikov v našem političnem sistemu so med borci povzročale nezadovoljstvo in upravičeno kritiko. Burne politične razprave v Sloveniji in Jugoslaviji o vročih temah, kot so prestrukturiranje gospodarstva, ustavni položaj Federacije, Kosovo, razviti in nerazviti, prenova Zveze komunistov, spopad z etatizmom, dogmatizmom, meščansko desnico in podobne, vlivajo upanje, da se bomo otresli stagnacije in oportunitizma in da smo končno stopili na pot oblikovanja novih vrednot družbenega razvoja, ki bodo ne samo sprejemljive za delovne ljudi in občane, temveč tudi potrjene z učinkovitimi rezultati

ti družbenega napredka.

Organizacije ZZZ NOV so del političnega sistema socialističnega samoupravljanja in kot tak pomemben delegatski dejavnik v skupščini, socialistični zvezi, na vseh ravneh družbenopolitičnega organiziranja. Zato je razumljivo, da se globoko zavedamo naše vloge v delegatskem sistemu in da vse bolj podarjamo aktivno borčevsko sodelovanje in prispevanje k skupnim prizadevanjem za nadaljnji razvoj samoupravnega delegatskega odločanja. Na ravni republike smo delegatsko dobro organizirani. Okrog tristo delegatov borcev je vključenih v organe republiškega odbora ZZZ NOV, republiško konferenco socialistične zveze, Skupščino, samoupravne interesne skupnosti in nekatere druge organizacije in ustanove širšega družbenega pomena. Podobni delegatski odnosi so vzpostavljeni v občinah in večini krajevnih skupnosti.

Zavzetost borcev v pogledu družbene aktivnosti še ne poenjuje, kljub temu, da smo dosegli visoko povprečno starost. Na nekaterih področjih delovanja se ta zavzetost celo povečuje. Vse bolj se zavedamo povezanosti starejše generacije, katere del smo tudi borci, z mladimi rodovi. Zavedamo se, da bomo tretje starostno obdobje življenja preživeli toliko bolj kakovostno in v miru, kolikor bolj bodo mladi obvladovali sodobne družbene tokove in na podlagi znanja, ki ga že imajo, boljše gospodarili in več ustvarjali. V zadnjem obdobju smo v naših organizacijah okrepili aktivnost do tistih pobud in dejavnosti mladih, ki pomenijo boljše rešitve v spreminjanju stanja in oblikovanje takega socializma, ki bo za njih in vse nas

sprejemljiv in za katerega so mladi pripravljeni nositi vso odgovornost.

V uresničevanju programa dela smo posebno odgovornost namenili podružbljanju, ohranjanju in razvijanju revolucionarnih tradicij in izročil NOB in socialistične revolucije. V preteklem letu so naše organizacije v krajevnih skupnostih in občinah organizirale veliko srečanj z mladimi, še posebej z najmlajšimi – pionirji.

Sodelovali smo pri uresničevanju mladinskih in pionirskih programov s področja ohranjanja in razvijanja revolucionarnih tradicij, spominskih pohodov, tekmovanj, kulturnih prireditev in podobno povsod tam, kjer so nas k temu sodelovanju povabili. Okrepili smo aktivnost na področju uresničevanja programa zgodovinskega NOB, domovinske vzgoje razvijanja patriotizma in še drugih vrednot, ki so jih mladi radi sprejemali v vsem povojnem obdobju in jih tudi danes vključujejo v svoje življenje, učenje in delo.

V poročilu obravnavamo še vrsto aktivnosti, ki bodo prav gotovo predmet razprave na skupščini, kot je sodelovanje z zamejstvom, urejanje spominskih obeležij v nacističnih taboriščih, aktivnost domobilnih odborov enot in služb NOV in POS, sodelovanje z drugimi borčevskimi organizacijami v Jugoslaviji, vloga časopisa TV-15 in založb, zdravstveno in invalidsko varstvo borcev, podeljevanje priznanj, reševanje pritožb in podobno. Razprava na skupščini in predlogi udeležencev bodo, kot vedno do sedaj, vzpodbudili našim organizacijam in borcem delegatom, ki delujejo v razvejanem političnem sistemu samoupravljanja, da se brezkompromisno borijo za napredek naše družbe. Vpeti smo v najdaljšo ofenzivo. In tudi to, kot doslej vse druge, moramo dobiti.

Jože Božič

Borci gredo z vso zavzetostjo v akcijo

Odločna podpora Fronti na področju ekologije, energetike in varčevanja

Delegati slovenske borčevske organizacije v RK SZDL so pred nekaj dnevi sklicali interni posvet, v katerem je član predsedstva nedavne problemske konference o ekologiji Tone Bole razgrnil zamisli, kako naj se borci lotijo nalog, opredeljenih v dokumentu: »Temeljni cilji in programske usmeritve političnega in družbenega programa SZDL Slovenije na področju ekologije, energije in varčevanja.«

Tone Bole je ocenil, da je SZDL problemsko konferenco, s katero se sproža najširša družbena akcija, izvedla zelo učinkovito. To je razvidno med drugim iz tega, da je Fronti uspelo doseči soglasje glede temeljnih vprašanj navzlic mnogim pripombam in različnim pogledom. Borci se še posebno zavzemajo, da je treba ponovno presoditi vse družbene plane, zlasti s stališča, da se mora povečati akumulacija za ekološko porabo, zmanjšati pa skladno z vsemi svetovnimi usmeritvami, poraba energije, ki žal pri nas nenehno narašča. Tem težavnim nalogam bomo kos, poudarjajo borci, če se jih bo dosledno lotila vsa država, ne pa samo Slovenija.

Neposredne naloge

Naša republika bo zaključila vse raziskovalne projekte glede energetskih sistemov na Sori, Savi, Muri in Žirovskem vrhu. Hkrati podpira moratorij za jedrske elektrarne do leta 2000 (odpoveduje pa se referendumu, saj bi dosežki le-tega veljali samo dve leti, hkrati pa bi bil preveč dostopen raznim čustvenim vplivom in manipulacijam; povzročil bi tudi omtičenje strokovnega dela). Vse sile bo treba napeti za ugotavljanje realne cene raznih vrst energije, za očiščenje vseh slovenskih voda do druge stopnje, za hkratno izboljšanje vodnoenergetske bilance, za pravilno odvodnjavanje in zoper prehitro pretočnost, ki bi povzročila, da bi se vsa Slovenija spremenila v kanal.

Najbolj ekološko ogrožena območja Slovenije so zdaj Mežiška in Šaleška dolina ter Žirovski vrh. Toda po mnenju borcev to še ne pomeni, da je treba na primer rudnik urana takoj zapreti. Za tako odločitev bo mero dajno šele mnenje posebne komisije, okrepljene s svetovnimi strokovnjaki.

Med ostalimi odprtimi vprašanji so trenutno najbolj pereča naslednja:

1. odlaganje in skladiščenje jedrskih odpadkov in postopna obnova JE Krško. Ko rešujemo probleme odpadkov, moramo biti zelo pozorni, da ne bo prihajalo do

političnih problemov. Sleherno odločanje, kam z odpadki, mora sloneti na demokratičnem dogovarjanju.

2. vodna bilanca

3. kako se postaviti do velikih porabnikov energije (Jesenice, Kidričevo, Ruše, Anhovo, papirna industrija itd.) Naša skupnost bo kmalu prisiljena razpravljati ne samo o relativnem, temveč tudi o absolutnem zmanjšanju energetske porabe. Tudi glede tega bo potrebno ne samo ekonomsko, temveč tudi politično odločanje.

Kaj lahko store borci

Borčevska organizacija lahko izdatno vpliva, da bodo prav vse občine (in ne, kakor zdaj, le nekatere) spravile v življenje ekološke plane in vodne bilance. Borci bodo nenehno delegatsko in tudi sicer pritiskali, da bomo vodno bilanco urejali mednarodno in se postavljali po robu sedanjemu položaju, ko nekatere države vse odplake usmerjajo v Jugoslavijo. Kakor je na posvetu dejal Franc Simonič, bodo borci razvijali ekološke in energetske pobude podobno, kot jih razvija mladina.

Inž. Marjan Tepina je razvil dokaj kritično misel, da doslej naša družba za reševanje okolja, ki so ga pred kakimi sedemnajstimi leti spontano sprožili znanstveni krogi, ni storila domala še nič. Problemi zraka, vode, gozdov, pozidavanja kmetijske zemlje in podobni se še bolj in bolj zastrujejo, kljub mnogim obljubam, ki ostajajo samo deklaracije. Zdajšnja akcija, ki jo je sprožila SZDL, naposled obeta premike in trajnost. Marsikaj v zgodovinskem dokumentu, ki ga je izdala problemska konferenca, pa velja še doreči. Denimo, določilo o energetski »ničelni rasti« se ne zdi ustrezno, saj ga utegnejo v drugih republikah komentirati: mi naj torej skrbimo za energetske rast, vi, Slovenci, pa se boste šli nek evropski kulturni vrh. Ko se zavzemamo za čiščenje voda do druge stopnje, ne smemo izgubiti iz pozornosti zdaj še čistih rek. O jedrski energiji moramo misliti ne le s stališča odpadkov, temveč tudi s stališča tveganja in vojne nevarnosti. Borci posebej lahko veliko naredijo, če se bodo v skladu s svojimi tradicijami zagrizli v bistveni, človeški problem. To pomeni, da morajo delovati zoper sedanjo ravnodušnost in brezbržnost – zdi se, da je v tem pogledu najslabše na univerzi – ter si prizadevati za povečanje in poglobitev državljanske discipline.

S temi in drugimi stališči, ki so jih zavzeli na tem posvetu, bodo borci podrobno pismeno seznanili svoje občinske in krajevne organizacije.

Z. K.

Gorenjski borci in aktivisti tokrat zbrani v Komendi pri Kamniku

Na svidenje prihodnje leto v Tržiču!

Komenda pri Kamniku je bila v nedeljo prizorišče srečanja borcev in aktivistov NOV, ki so se tokrat že devetnajstič zbrali na Zboru gorenjskih aktivistov in borcev narodnoosvobodilne vojne, njim pa so se pridružili mnogi gostje, predstavniki družbenopolitičnega življenja ter občani gorenjskih in ljubljanskih občin, zlasti Kamnika in Domžal. Zbranim je tokrat govoril predsednik RK SZDL Slovenije Jože Smole.

Potem ko je obširno razčlenil zgodovinsko vlogo teh krajev med narodnoosvobodilno vojno ter našo družbenopolitično in gospodarsko sedanost, je nekaj besed posebej namenil problemom v SAP Kosovu: »...Današnje, še vedno ne povsem urejene razmere na Kosovu, so naša skupna jugoslovanska bolečina. Ni res, da smo Slovenci ravnodušni do dogajanj v SAP Kosovu. Prav nasprotno. Ta problematika se tiče tudi nas v prav tolikšni meri kot srbskega in črnogorskega naroda, enako kot albanske narodnosti, skratka prav toliko kot vseh narodov in narodnosti Jugoslavije... Komplexna problematika AP Kosovu pa terja tudi spremembe na ekonomskem področju, pri čemer je izjemnega pomena sistematično vlaganje v gospodarski razvoj avtonomne pokrajine, ki pa mora investitorju ponuditi tudi ustrezna jamstva. Pri tem je za celotno jugoslovansko skupnost, pa tudi za AP Kosovu, temeljnega pomena kroženje kapitala. Neposredna vlaganja, ki jih je potrebno spodbujati še v večjem obsegu kot doslej, pa so nedvomno dobrobit in najboljše poročilo hitrejšega razvoja na tem in na celotnem jugoslovanskem območju...«

Kulturni program na srečanju je v celoti izzvenel v znamenju 19. zbora aktivistov in borcev NOV Gorenjske. Pripravili so ga in izvedli pevski zbori iz Črne pri Kamniku, Most, kamniškega Titana in Solidarnosti, sodelovali pa so še pevci in glasbeniki vseh generacij iz »domače« Komende.

Jože Čurin

Z republiške pionirske konference »Varstvo okolja« v Krškem

Zaskrbljeni za svoj jutri

»S kakšno pravico nam starejši ljudje govorijo o lepi svetli prihodnosti, če je že sedanost sajasta in črna, človeško življenje pa očitno manj vredno od kupa premoga ali nekaj kilovatnih ur električne energije?« je prav prizadeto spraševal eden izmed razpravljalcev na pionirski problemski konferenci o varstvu okolja. Konferenca, na kateri so se zbrali pionirji in njihovi mentorji iz 47 slovenskih občin (delegati iz preostalih slovenskih občin se konference zaradi pomanjkanja sredstev žal niso mogli udeležiti), je potekal v okviru 15. jugoslovanskih pionirskih iger. Organizirala jo je Občinska zveza prijateljev mladine Krško v sodelovanju z ZPM Slovenije in Sveta Zveze pionirjev Slovenije pod pokroviteljstvom Nuklearne elektrarne Krško in sopokroviteljstvom skupščine občine Krško.

Več kot sto pionirjev in njihovih mentorjev so bili tri dni (4., 5., 6. junija) gostje svojih krških vrstnikov. Ogledali so si Krško in okolico tega kraja, obiskali so jedrsko elektrarno in tovarno Djuro Salaj, kjer so se pogovarjali tudi o tem, kako si ti delovni organizaciji prizadevata za zmanjšanje onesnaževanja. Udeležili so se sprejema vlaka bratstva in enotnosti, najpomembnejši del tega srečanja pa je bila seveda konferenca sama.

V delovnih skupinah in na plenarnih zasedanjih so mladi prdstavili svoja poročila in sklepe z občinskih problemskih konferenc. Podlaga za ta poročila pa so bile seveda njihove raziskovalne naloge, okrogle mize o varstvu okolja, ki so jih organizirali, ugotovitve z obiskov delovnih organizacij in tudi ukrepi, ki so jih pionirji sami že sprejeli in uresničili za izboljšanje svojega okolja.

Moram reči, da so bila njihova poročila zelo skrbno pripravljena, njihove razprave pa so pokazale, da jim še zdaleč ni vseeno, kaj se z okoljem dogaja. Pokazali so, da znajo reči bobu bob.

»Na nobeni razpravi, na nobeni konferenci nisem slišal toliko konkretnih imen onesnaževalcev,« je povedal predstavnik RK ZSMS Marvricij Olenik in pionirje pozval, naj bodo v svojem boju za čisto, zeleno in neonesnaženo Slovenijo kar se da odločni in vztrajni še naprej.

»Mladi menimo, da lahko okolje rešimo le tako, da pogledamo resnično v oči in se sami pri sebi odločimo, ali bomo usahnili v lažnem udobju ali pa bomo zaživelj skromno v čistejši naravi,« je ob koncu razprave o ekoloških problemih, s katerimi se srečujejo v velenjski občini, povedal Rok Poles.

Vladka Durjava
Fotografije: Mare Rudolf

Franc Košir

»Zagotovo smo najzvestejši!«

Prijateljstvo v besedah je predraga stvar

Celjska borčevska konferenca. Pred nekaj tedni. Kot običajno na podobnih srečanjih borci trezno ocenjujejo gospodarski in politični položaj naše republike in države, seveda pa se krešejo tudi različna mnenja. Tudi hude krvi ne manjka. Tokrat je dal povod za to Franc Košir iz osnovne borčevske organizacije »Tone Grčar« Pod gradom.

Košir je zelo jasno, trezno in odkrito, celo analitično spregovoril o hekatarih nepravilnostih v naši družbi. Dotaknil se je, mimo tega v tistem času seveda ni bilo moč iti, tudi 57. številke Nove revije, štafete, nesrečnega plakata in še nekaterih stvari, ki so burkale slovensko in jugoslovansko javnost, zraven pa navrgel nekaj misli o gospodarskem položaju Slovenije in v zvezi s tem razmišljal tudi o celotnem jugoslovanskem prostoru.

Košir je naletel na zelo žolčen odmev, vsaj nekateri mu namreč niso ostali dolžni. In — kot kaže — se vsi borci pač ne morejo sprijazniti z resnico.

Koširjev (samo)govor je bil povod, da sem ga obiskal na njegovem domu v Košnici pri Celju.

Nekaj besed o Koširjevem življenju. Napisal jih je sam. »Rodil sem se in odrasel na Videžu, skromnem zaselku sedmih hiš, ki spada pod vas Vrbno v šentjurski občini. Rad imam to vasico, kjer sem preživel svojo mladost, ki mi je ponudila le malo lepega. Bili smo velika delavska družina, z malo zemlje ...

Na slemenu je bila naša hiša, majhna, njega dni je bil to vinski hram. Oče in mati sta jo povečala, vendar je bila za vse nas, starše in osem otrok, premajhna.«

Košir se je, kot mlad fant, zaposlil v štorski železarni, kjer je delal tudi njegov oče. Naključje je hotelo, da se je srečal s partizani v maju 1944. In potem je pri partizanih tudi ostal ...

»Na celjski borčevski konferenci sem govoril o tem,« je dejal Košir v prijetnem zakotju svoje domačije, »da se borci vse premalo zanimamo za naš gospodarski položaj. Rekel sem tudi, da se mi zdi, da smo nekako odrinjeni od dogajanja.«

»Zvesti smo ...!«

»Nikakor ne mislim, da smo najpametnejši v tej deželi, zagotovo pa smo najzvestejši. To pa ni malo.

Vemo, da je gospodarski položaj naše države slab, to sem povedal tudi na borčevski konferenci. Moti me ne odgovornost, ki je v tej deželi postala že pravilo. Moti me, da nihče ne odgovarja za tolikšne, dobesedno skozi okno vržene milijarde, za zgrešene investicije, številna nepomembna romanja čez mejo in podobno. Tudi me motijo sila zviti izgovori, ki si jih nekateri vodilni podajo kot ping pong žogico, ko je treba opravičiti zgrešenost. Nihče noče biti kriv in je tako pač videti, da ima ta dežela najbolj pametno vladno, ki vse uravnava pravilno, krivci pa so neke druge, bržkone spodaj.«

Govoriva o manj razvitih, tudi o tem je spregovoril Košir v Celju. In misli:

»Ta inštitucija, sklad za manj razvite, je zagotovo preživela. To mnenje je bilo slišati tudi pri velikih slovenske gospodarske zbornice, kot vemo, pa so se zelo žolčno oglasili makedonski gospodarstveniki pa tudi politiki. Na borčevski seji sem dejal zelo enostavno: več organiziranosti, več dela, več zavesti in manj čakanja na pomoč. Solidarnost je vseka-

kor zelo humana stvar, vendar ne kar povprek in podolgem.«

Bilo je kot v čebelnem panju. Hrumelo je in spogledovalo se je. Misli, nametane kar povprek. Košir na seji ni izgubil zbranosti.

»Povedal sem, da pripravljamo spremembo ustave in hkrati opozoril na dejstvo, da bi si slovensko gospodarstvo moralo izposlovati ne-

tem. Očitno je ratifikacija sporazuma še vzpodbudila italijanske ribiče pri njihovem početju. Seveda se pa ne bom čudil, če bodo čez nekaj let preprosto zahtevali (ker pač morajo imeti ribe, ker je to zanje življenjskega pomena), ta del Jadranskega morja zase ...«

Na stotine iskric se je vkrusalo med najinim pogovorom v Košnici (»Nikar vsega zapisati, ljudje bodo skočili pokonci!«), ko sva nekako obnavljala celjski pogovor.

»Strinjam se z ribičem iz Izole, ki je dejal za tisk, da bi te ladjice (italijanske ribiške ladje, op. p.) morali preprosto zapleniti, jih prodati na

Franc Košir

koliko več samostojnosti, saj bo to naposled koristno za vse nas, za celo jugoslovansko skupnost.

Seveda pa ta vsesplošna jugoslovanska revščina, oziroma, vztrajanje pri tej revščini, ni vzpodbudna in nas vleče na dno. Krni v nemo sposobnih in daje krila nespodobnim in nedelavnim.

Spomnim se, da smo leta 1945 rekli, manj razviti so kakšnih trideset, štirideset let za nami, to moramo popraviti v desetletju, dveh. Minila so štiri desetletja in — očitno — brez uspeha. Seveda je zelo narobe, če te, ko tako le trezno razmišljaš, hrupno in — velikokrat tudi zelo nesramno — razglasijo za nacionalista, šovinista, kaj vem, kaj še ...!

Vsekakor pa menim, in to sem na celjski borčevski seji odkrito povedal, da je treba manj razvitim pomagati — in pomagati si morajo tudi sami. To pa je treba početi drugače, samotrneje (dosedanji način, kljub gromozanskim denarjem, je jasno dokazal nedorečenost), z ljudmi, znanjem ... Denar ni vse!

Tržaški zaliv ali naša zunanja politika

Nekoliko je že bilo v njegovem glasu, ko je pred tedni spregovoril na borčevski konferenci o naši zunanji politiki. »Z njo nikakor nisem zadovoljen«, je dejal. Vzemimo primer ribolova v Tržaškem zalivu. Ne razumem trmastega vztrajanja naših oblasti pri pogodbi, ko pa vendarle vidimo, da italijanski ribiči vseskozi skorajda nemoteno kršijo naš državni prostor ...

Naša borčevska organizacija je napisala protestno resolucijo. Vprašal sem občinski odbor ZZB NOV Celje, zakaj niso sprejeli nikakršnega stališča do naše resolucije. Gre seveda za nezaslišano ravnanje italijanskih ribičev v Tržaškem zalivu in za naše še slabše obnašanje ob

dražbi, denar pa izkoristiti za odplačevanje naših dolgov tujini. Vse države tega sveta zelo ostro kaznujejo kršitve bodisi morskega, zračnega ali celinskega državnega prostora, mi pa se obnašamo, kot da nam je vseeno ...«

Mladi? Mladi so čudoviti!

Mimogrede je ob tržaškem problemu dejal trezno razsojajoči sogovornik še to:

»Vselej sem trdil, da smo lahko dobri prijatelji s tistimi, ki nas spoštujejo, kot mi njih. Prijateljstvo v besedah je prav gotovo predraga stvar.

Pred borčevsko srenjo sem govoril tudi o izpadih okoli 57. številke Nove revije, o plakatu za dan mladosti, o štafeti in o drugem. Menil sem, da ne morem sprejeti kritike od ljudi, ki spornih besedil sploh niso prebrali in potem na vrat na nos sprejeti inkvizicijsko stališče. K sreči: minili so namreč časi, ko smo slepo verjeli v besede »od zgoraj«, ki so bile že vnaprej kot ukaz. Tudi »citologija« me strašno moti, ker nekateri očitno menijo, da je treba ljudem vse razložiti, da pač potrebujejo »uradne razlagice«. To je ponižujoče.«

Seveda pa z vsem tem Franc Košir ni hotel povedati, da se strinja z vsemi besedili, ki so bila predstavljena v inkriminirani 57. številki Nove revije. Presoja jih seveda po svoji zdravi pameti, ki pa je bila na celjski borčevski seji deležna (vsaj od nekaterih) hude kritike. Dogmatizem?

»Seveda«, odgovarja Franc Košir. »Priznati moram, da je v naših borčevskih vrstah, zelo veliko dogmatizma, vendar je to umetno skonstruirano. Tudi Marx ni več tisto, kar je bil. Stvari so šle naprej. Marx zaradi tega seveda ni popolnoma nič kriv.«

Nemogoče je zaobiti v tem trenutku vprašanje mladih,

ki jih je Franc Košir tudi začel na omenjenem sestanku celjskih borcev. Košir meni, da z mlado generacijo ni nič slabega, celo obratno: da je napredna, revolucionarna, prodorna ... Nekateri so, prvi, vrgli v nedomišljenost naše sedanosti parolo, da je mladina slaba (zaradi štafete, plakata, itd.), del borcev pa je to parolo sprejel kot sveto stvar. Košir to zelo ostro kritizira. Misli celo, da je z mladino vse lepo in prav in je zadovoljen, da se tako zavzeto bori za nekatere stvari, kar brez dvoma kaže na veliko zrelost te generacije. In dodaja:

»Tudi mi nismo bili angelčki. Nekateri to pozablja in stvari olepšujejo!«

»Me pa zelo moti«, reče, »denimo, ime skupine Lajbah in njihov način oblačenja, nikakor pa ne njihova glasba, ki je na zavirljivi ravni.«

Košir celo misli, da je med mladimi premalo revolucionarnosti, da premalo razmišljajo o prihodnosti, hkrati pa ve, da so bili časi, ko jim tega preprosto nismo dovolili, pač pa smo jih za protiuslugo — obremenili z nekaj milijonskimi dolarskimi dolgovi.

»Čemu se potem jezimo«, je dejal v sproščenem pogovoru, ki ga niso motili medklici (kot na seji borčevske organizacije), »na mlade, kadar povzdignejo svoj glas ... To je preprosto tako, kot če bi se jezil na upnika, ki ti je v dobri veri, da boš vrnil, posodil denar. ...!«

Samoprispevek: da ali ne?!

Grmada vprašanj. Košir ne pozna zadrege. Odgovarja ostro, brez premisleka, naravnostno. Rečem: vse bolj se tudi borci zavedajo ekoloških vprašanj.

»Ne gre le za borce, za nas vse gre. Mimogrede: postavljanje visokih dimnikov zame ni nikakršna rešitev. Kot je to, denimo, v Trbovljah in kot sedaj razmišljajo v ljubljanski toplotni. Svet okoli nas je precej bolj osveščen, kot mi. Mi smo učenčki. In

vendar še niso tako strašno odmaknjena leta, ko smo se strašno jezili na mlade, ki so opozarjali na ekološko katastrofo ...

Na zastavo smo, takorekoč zapisali, človek je naše največje bogastvo, Celje pa se muči z velikim številom otrok, obolenih za bronhitisom, ki mu botruje Cinkarna in preostala celjska industrija. Napredni svet takšne in podobne industrije »izvaja« v dežele tretjega sveta, kar seveda ni v redu. Je pa seveda nujna, kar te dežele pač nimajo osnove, na kateri bi ustrezno gradile svoje gospodarsko prihodnost. Torej so to umazano industrijo prisiljene vzeti in jo — živeti!«

Cistilne naprave? Ponekod menijo, da bi bilo te stvari treba reševati s samoprispevkom. Na vsak način ohraniti naravo, okolja, zdravje človeka ... Košir meni drugače, četudi do njegovega doma v Košnici sega uničujoč vpliv celjske Cinkarne in seveda tudi trboveljskega »visokega« dimnika.

»Samoprispevek za ekologijo? Bedarija. Ekologija bi se morala reševati že na samem začetku, torej pri investiciji v tovarno.

O samoprispevku? Naš človek je že tako ali tako preobremenjen z različnimi prispevki, ki mu požrejo lep del osebnega dohodka. Če bi sešeli vse te dajatve, bi ugotovili, da jih je toliko, kot jih, denimo, plača kakšen ameriški poslovnež, ki pa, seveda, živi v povsem drugih razmerah.

Ni še dolgo, ko smo se na ves glas hvalili, da imamo takšno zdravstvo kot Švedi. Če bi Švedi imeli takšnega, kakršnega imamo mi (seveda je to zdravstvo »poraba«), bi štajkali.«

Kako in koliko se poznamo?

Zadnje čase prihaja do vse večjih konfrontacij v jugoslovanskem prostoru, v

mnogih oblikah, na mnogih področjih, pod vprašaj prihaja bratstvo in enotnost, marsikaj si podtikamo, marsikaj si prikrivamo, bratsko pa se vsekakor ne obnašamo?

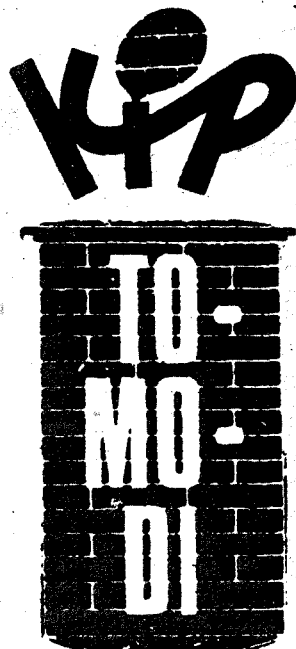
»Bratstva je med ljudmi veliko, veliko več, kot si lahko predstavlja uradna, politična pamet. Treba ga je pač najti. Ne le iskati ekscesne primere, kot je bil, na primer, pisanje beograjskega mladinskega lista o Sloveniji, ki je zrevoltiral našo javnost.« (Precej manjšo publiciteto je seveda doživel vlak bratstva in enotnosti, pošten, iskren, topel in globoko človeški način sodelovanja, ki ni z ničemer obremenjen, op.p.)

»Je pa seveda res, da se premalo poznamo in zato prihajajo na dan hude besede. Zavrtiš, recimo, na radiu, gumb in dobiš prej radio Tirana kot pa Sarajevo ali Skopje, da o TV programih drugih TV hiš v Jugoslaviji sploh ne govorim, kar je po mojem nevzdržno. Kako naj bi se potem poznali, kako razumeli? Tudi lahko zanesljivo trdim, da Titograd in Skopje prav gotovo ne moreta videti ljubljanskega TV programa ...

In korak naprej — do Kosovega. S tega stališča ocenjujem tudi kosovske dogodke, zgrade in nezdode. Z oddaljenosti nekaj sto kilometrov je vse seveda popolnoma drugačno, izkrivljeno, popačeno, celo nekateri vodilni ljudje se trudijo, da bi slika bila ali bela ali črna. Kosovu je treba dati znanje, ljudi, razumevanje, hkrati pa — in ne samo tam — zaostri odgovornost vodilnih ljudi. Denar ne bo ničesar rešil.«

Seveda bi Franc Košir povedal še marsikaj. Vprašanj se je nakopičilo, potrebovala bi vsaj še kakšno popoldne. Naj ostane pri ugotovitvi: če hočeš komu soliti pamet, moraš pri sebi spraviti stvari v red.

Tako je pribil Franc Košir. Milenko Strašek

KO REČEM HLAČE,
MISLIM NA ELKROJMONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJETOPLEJE
IN CENEJEtopli montažni dimnik
z gibljivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjo

Preračun pokojnin

Skupščina skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja je na seji 10. januarja 1987 med drugim sprejela Sklep o preračunu pokojnin na podlagi 106. a člena zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, po katerem se bodo pokojnine, uveljavljene v obdobju od 1. 1. 1965 do 31. 12. 1986 in odmerjene od pokojninskih osnov, ki so bile izračunane na podlagi osebnih dohodkov iz najmanj dveh ali več let zavarovanja, preračunale tako, da se bodo od leta 1987 do 1990 vsako leto preračunale za določen odstotek. Višina odstotka je odvisna od leta, iz katerega je bil kot zadnji upoštevan osebni dohodek za izračun pokojninske osnove oziroma od zadnjega leta dela (pri pokojninah, uveljavljenih po predpisih, veljavnih po 1. 7. 1987) in na podlagi katere upokojenec prejema pokojnino.

Ti odstotki so:

Če je bilo zadnje, leto, iz katerega je bil upoštevan osebni dohodek ali osnova zavarov. oziroma zadnje leto dela:	Znaša skupni odstotek poveč.	Povečanje pokojnine v začetku vsakega leta pa s			
		1.1.87	1.1.88	1.1.89	1.1.90
1965	19,27	4,82	4,59	4,40	4,21
1966	19,42	4,85	4,64	4,42	4,24
1967	8,18	2,04	2,01	1,96	1,93
1968	7,50	1,87	1,85	1,80	1,78
1969	11,76	2,94	2,86	2,77	2,70
1970	15,28	3,82	3,68	3,55	3,43
1971	14,94	3,73	3,61	3,47	3,36
1972	13,73	3,43	3,32	3,21	3,12
1973	13,57	3,39	3,28	3,18	3,08
1974	22,14	5,53	5,25	4,98	4,75
1975	22,02	5,50	5,22	4,96	4,73
1976	13,77	3,44	3,33	3,22	3,12
1977	16,85	4,21	4,04	3,89	3,74
1978	19,25	4,81	4,59	4,39	4,21
1979	22,16	5,54	5,25	4,99	4,75
1980	16,42	4,10	3,95	3,79	3,66
1981	26,28	6,57	6,16	5,81	5,49
1982	22,78	5,69	5,39	5,12	4,86
1983	22,77	5,69	5,38	5,11	4,87
1984	22,79	5,70	5,39	5,11	4,87
1985	22,83	5,71	5,40	5,12	4,87
1986	22,80	5,70	5,39	5,12	4,87

Po navedeni lestvici se bodo preračunale pokojnine, odmerjene na podlagi desetletnega ali petletnega povprečja, torej tudi pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943. Odstotek preračuna bo določen za pokojnine, uveljavljene pred 1. 7. 1983, po zadnjem letu obdobja upoštevanih osebnih dohodkov za izračun pokojninske osnove, za pokojnine, uveljavljene po 1. 7. 1983, pa bo določen po zadnjem letu dela (najmanj šest mesecev zavarovalne dobe) upokojenca.

Primer določitve odstotka v prvem primeru:

Pokojnina, za katero je bila pokojninska osnova izračunana na podlagi desetletnega obdobja, pri katerem je bilo kot zadnje leto upoštevan osebni dohodek iz leta 1980, se bo preračunala (povečala) v tem letu za 4,10%, s 1. 1. 1988 za 3,95%, s 1. 1. 1989 za 3,79% in s 1. 1. 1990 za 3,66%, skupno povečanje pa bo znašalo 16,42%.

V drugem primeru pa je upokojenčevo zadnje leto dela n. pr.: leto 1985. Odstotki za preračun znašajo v tem letu 5,71% s 1. 1. 1988 se bo pokojnina preračunala za 5,30%, s 1. 1. 1989 za 5,12% in s 1. 1. 1990 za 4,87%, skupno povečanje pa znaša 22,83%, upošteva izredno uskladitev, izvedeno s 1. 1. 1985. (48%). Če v tem primeru zadnje leto najugodnejšega desetletnega obdobja upoštevanih osebnih dohodkov za izračun pokojninske osnove ni bilo enako letu 1985, to je zadnjemu letu dela, je določen odstotek za eno desetino prenizek.

Zato, da bi skupnost odpravila razlike med pokojninami, uveljavljenimi od 1. 7. 1983 do 31. 12. 1986, v primerjavi s pokojninami, uveljavljenimi pred 1. 7. 1983, je sprejela Sklep o uskladitvi pokojnin upokojencev, uveljavljenih v obdobju od 1. julija 1983 do 31. decembra 1986. Po tem sklepu se pokojnine upokojencev, pri katerih zadnje leto upoštevanega desetletnega ali petletnega obdobja osebnih dohodkov za izračun pokojninske osnove, od katere je bila odmerjena pokojnina upokojenca, ki jo uživa, ni istovetno z zadnjim letom dela upokojenca, povečajo za ustrezen odstotek. Višina odstotka je odvisna od zadnjega leta dela upokojenca in znaša:

Če je bilo zadnje leto dela upokojenca	znaša odstotek uskladitve pokojnine s 1. januarjem 1987
1976	1,55
1977	1,91
1978	2,19
1979	2,52
1980	1,86
1981	3,01
1982	2,60
1983	2,71
1984	5,20
1985	9,80
1986	12,28

Upokojencu, ki smo ga primeroma obravnavali (zadnje leto upoštevanega desetletja je leto 1984, upokojil pa se je po 1.7. 1985) bo torej pokojnina povečana še za 9,80%, to je za desetino porasta povprečnih osebnih dohodkov v letu 1985, od 1. 1. 1987.

Razlika po prvem sklepu bo upokojencem izplačana z nakazilom pokojnine v juliju, morebitna razlika po drugem sklepu pa z nakazilom pokojnine v decembru 1987, kar bo vse opravljeno z računalnikom.

V skladu z navedenima sklepoma se bo preračunala oz.

uskladila pokojnina, ki jo upokojenec uživa, če je bila le-ta odmerjena od upokojenčevih dejanskih osebnih dohodkov. Če upokojenec uživa pokojnino v višjem znesku, kot bi mu šla glede na njegove osebne dohodke, bo ustrezno povečanje šlo na znesek pokojnine, ki bi jo upokojenec prejemal, če ne bi užival pokojnine, odmerjene ali od najnižje pokojninske osnove ali zajamčene pokojninske osnove za borce NOV pred 9. 9. 1943. Zato bo v teh primerih treba opraviti primerjavo med redno pokojnino, ki gre upokojencu, s preračunom in pokojnino, ki jo upokojenec uživa ter mu izplačevati tisto, ki je višja. Enako bo treba pri uživalcih, ki imajo pravico do varstvenega dodatka, pokojnino preračunati, varstveni dodatek pa na novo odmeriti.

Pri vseh teh navedenih primerih je možno, da upokojenec ne bo prejel razlike na račun preračuna po 106. a členu oziroma bo lahko razlika manjša, kot bi sicer znašala glede na sam odstotek iz lestvice odstotkov po sklepu.

V skladu z določili samega 106. a člena zveznega zakona in sklepa, nekateri upokojenci s pokojnino v juliju ne bodo dobili nobene razlike. To so tisti upokojenci, ki so bili upokojeni pred 1. 1. 1965 ali po 31. 12. 1986 oziroma tisti, ki se jim je pokojnina odmerila po zavarovalnih razredih v zvezi s kategorijo delovnega mesta oziroma po enoletnem povprečju osebnega dohodka. Nadalje so iz obračuna v juliju 1987 izvzete pokojnine upokojenih delavcev organov za notranje zadeve, s tem, da se bodo pokojnine teh delavcev, ki so se upokojili po 1. 1. 1973, naknadno ročno preračunale ter bo tudi razlika izplačana naknadno. Preračun po sklepu o preračunu pokojnin na podlagi 106. a člena zveznega zakona bodo prejeli naknadno tudi nekateri upokojenci, ki bodo izpadli iz preračuna, izvedenega z računalnikom, zaradi nezadostnih podatkov v matični evidenci. Vsi ti bodo prejeli tudi ugotovitve o izvedenem preračunu, ugotovitve o preračunu pa bodo prejeli tudi upokojenci, ki so do sedaj prejemali pokojnino, odmerjeno od najnižje pokojninske osnove oziroma od zajamčene osnove za borce, s preračunom pa bo njihova redna pokojnina višja od sedanje pokojnine. Končno bodo ugotovitve prejeli tudi upokojenci – uživalci varstvenega dodatka, katerih pokojnine bodo s preračunom višje od zneska najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo in bodo zaradi tega izgubili pravico do varstvenega dodatka. Vsi ostali upokojenci bodo obveščeni o izvedenem preračunu z obvestilom na poštni nakaznici ali bančnem obvestilu – nakazilu, kjer bo navedeno, za koliko odstotkov se je pokojniina preračunala in koliko znaša razlika od 1. 1. 1987 dalje.

Posebej pa bodo obravnavane pokojnine upokojencev, ki so se upokojili pred 1. 1. 1965. Za te bo namreč treba po opravljeni analizi učinkov že opravljenega preračuna in po primerjavi med pokojninami, uveljavljenimi pred 1. 1. 1965 in po tem datumu, ter na podlagi ugotovitev o zaostajanju pokojnin, uveljavljenih pred 1. 1. 1965, tudi opraviti preračun. Odstotek preračuna bo določen naknadno, izvedba pa je predvidena s pokojnino, izplačano v oktobru tega leta.

D. Ravnik-Štirn

Zelena luč za nadaljnje goljufije

Tako kaže oceniti beograjsko nogometno razzsodbo

Mimo jedrskega in še katerega premora Jugoslavija tudi svoj nogometni lobi. Po zgledu vseh drugih lobijskih tudi nogometni lobi (sestavljajo ga močnejši tehnokrati in politokrati v vodstvih vplivnih klubov) včasih skrajno cinično brskira tisto javnost, ki jo marsikdaj, pač samo zaradi lepšega, imenujemo samoupravno.

Ta javnost je pred letom dni pozdravila odločitev NZJ (Nogometne zveze Jugoslavije), ko je z odvzemom šestih točk (z veljavnostjo vnapij) kaznovala deset prvotilgaških klubov, ki so drastično goljufali v zadnjem kolu lanskoga državnega prvenstva. Tiste očitno prodane tekme so seveda samo izbile sodu dno. Javnost je športno kazni (goljufi bi morali odgovorjati vsekakor tudi pred kazenskim zakonom) razumela kot znamenje, da se naposled začenja obračun z nepopisno korupcijo, z dogovarjanji rezultatov, s podkupovanji igralcev in sodnikov ter z drugimi malverzacijami v našem profesionalnem nogometu, kar vse se vleče že dolga leta. Ukrep Slavka Šajberja, predsednika NZJ, je bil v večinskem delu javnosti, ki ni obremenjen z interesi in koristmi kaznovanih klubov, deležen enodušne-

ga odobravanja. V imenu ZK SZDL je njen takratni predsednik Nenad Bučin napovedal še veliko načelnejši in ostrejši boj proti goljufijam.

Zal moramo ugotoviti, da je ostalo, kakor v mnogih drugih plasteh našega življenja, tudi glede zdravljenja razmer v ligaškem nogometu samo pri »odločnih« deklaracijah. Spremenilo se ni nič. Vsakršne goljufije, ki jih po pravilu spremljajo tudi nacionalistični ekscesi tako na igriščih kot v mafijskih ozadjih, se nadaljujejo.

Še več kot to. Nogometni lobi je dosegel, da je bil odpravljen celo skromni, v sumljivih oklepajih beleženi poseg NZJ. Pred očmi vse javnosti je namreč zdaj beograjsko sodišče združene dela (ob poprejšnjem blagoslovu Ustavnega sodišča SFRJ) dobilo v roke radirko in zbrisalo onih šest minus točk, katerih veljavnost bi pomenila veliko znižanje dobička in prestiža nekaterih favoriziranih klubov. Kaj zato, če se zdaj presenečena javnost sprašuje, od kod imenovanemu sodišču pristojnost, da se vtika v športne zadeve? Argument moči je dovolj prepričljiv, da se odgovori na taka »obrobna« vprašanja vržejo čez ramo. Sodišče je torej razzsodilo,

da je NZJ, ko je bila izrekla kazni, ravnala v nasprotju s svojimi samoupravnimi sporazumi in statutom, predvsem pa, da ni ugotovila dejanskega stanja glede goljufij. Zato je njena kazni nična. Točke se klubom vrnejo, NZJ pa mora prizadeti klubom povrniti stroške...

Ne dvomimo, da je častivredno beograjsko sodišče ZD ravnalo strogo po zakonu in pravnih predpisih. Veliko premajhna je naša podkovanost v juridičnih zadevah, da bi smeli dvomiti v neposredno pravno neoporečnost omenjene razzsodbe. Toda oceniti smemo, moremo in moramo, kaj ta razzsodba dejansko pomeni v moralno-političnem svetu naše družbe.

Ne da se izbrisati vtisa in učinka, da je bilo razsodeno de facto v prid goljufiji in kriminalu. Očitni goljufi so jo tako spet odnesli brez sleherne kazni. Teško si je zamisliti, kakšne dokaze »za dejansko stanje« bi beograjsko sodišče še potrebovalo, če mu ni dovolj neizbrisna vednost stotisočev priča na stadionih in v stavnih, ki morajo od tedna do tedna nemočno pristajati na podkupovalne mahinacije in so se že davno odrekli nogometu kot neki fessnični vrednoti. Ali so-

dišče ni upoštevalo, da so grešniki povsem razločno sami priznali svoje grdobije po inkriminiranem kolu in da se tudi sicer po raznih »kafičih« in drugih mafijskih srečevališčih z goljufijami celo hvalijo? Ali imamo samoupravne sporazume in statute, na katere se je sodišče sklicevalo, zares samo zato, da se v imenu le-teh še laže kot sicer igramo vsakršno in celo sodno birokracijo, torej da se klajnemo, kadar je močnim tako všeč, zgolj njihovi črki, njihovega duha pa ignoriramo? Po kakšni logiki, če ne po logiki mafijske moči, je bila tu zbrisana naravna in statutarne sankcionirana pristojnost Nogometne zveze, da ureja vprašanja znotraj svoje dejavnosti? Mar v vsem tem primeru ne gre za grozovit precedens, katerega stvarna posledica bo ne samo zelena luč za nadaljnje malverzacije v športu, marveč tudi pričakovanje adekvatnih odpustkov, ko bo šlo za kriminal in korupcijo na drugih življenjskih področjih naše družbe?! In naposled: ali se je beograjsko sodišče kaj vprašalo, kaj bo na tako našo kombinatoriko porekel svet? Najmanj, kar lahko pričakujemo, bo skomiganje z rameni, češ, glejte, spet ena izmed cvetk proslule balkanizacije...

Ta in še katera vprašanja se nam porajajo v trenutku, ko slišimo, da spor še ni dokončno rešen in da se

bo NZJ še pritožila. Ne rečimo, kot po navadi, da se nam je danes in jutri ukvarjati s pomembnejšimi rečmi, kot je takle nogomet. Tu ne gre za nogomet, temveč za veliko pomembnejšo stvar. Ko že ne moremo več popraviti moralne škode, ki nam jo je doma in v svetu povzročila opisana razzsodba, lahko še zmerom nekaj storimo na bojišču

demokracije! Javnost, pa jo pojmuje kot socialistično samoupravno občevarstvo, ali pa kot »civilno družbo«, bi se tu morala upreti. Morala bi vso to klavrno afero uporabiti kot priložnost za enoten pritisk, kadar se povampiri nek »odtujen center moči«, ki se tokrat imenuje nogometni lobi.

Zvone Kržišnik

Komentiramo

Teror nad občani – kdo mu napravi konec?

Stvar organov varnosti je, da ugotavljajo, kam so ali – niso – prispeli pravočasno in, kako so reagirali ob nedavnem »ameriškem divjanju« nasilnežev v Mariboru. Stvar našega premisleka pa je tisti del grozljive zgodbe, kinam pravi, da je večina ustrahovanih, tepenih in poškodovanih občanov – od strahu – molčala! Molk v nečednih aferah in dogodkih se vse prepogosto pojavlja pri nas kot način samozaščite; zato se človek vpraša, kaj je tisto, kar ljudi žene, da požro ponižanje, klofute in teroriziranje, kaj je tisto, kar nas postavlja v bedne oblake molka, namesto, da bi s prstom pokazali na tarabe in pridaniče. Je to občutek, da so uradne poti reševanja teh zadev preveč počasne, preveč površne, preveč neučinkovite?

Saj skoraj ni več kaj dodati, morda le to, kako določene dogodke v našem časopisju »doziramo«. Istega dne, ko je bilo (sicer v krepkejšem okvirčku) objavljeno poročilo o terorju mariborskih nasilnežev, je bilo na Delovi strani kronike posvečenega prav toliko (in še malo več) prostora zadevi o nekem ponarejevalcu stavnega listka. Sicer pa to še ni tako drastična primerjava: Spomnimo se na primer z velikimi količinami denarja na zagrebškem smetišču. Več in natančneje so poročali o tem, kako in koliko so jih polovili miličniki na kraju dogodka, ko so si basali žepe z denarjem, komaj nekaj besed pa je veljalo misli o tem, kako je tako velika količina denarja (pomislite, koliko so morali nekje delovni ljudje za tako vstoto garati!) prispela na smetišče! Upajmo, da na koncu te zgodbe ne bo molk... ker bi se tisti, ki kaj vedo – bali...

B. Ž. J.

Začelo se je brigadirsko poletje

Brigadirska sezona je tu. Pravzaprav lahko rečemo, da se je začelo že v maju. Med 15. in 17. majem so se srečali brigadirji, udeleženci delovne akcije Šamac-Sarajevo 1947. V organizaciji ljubljanskega kluba brigadirjev veteranov in republiške konference ZSMS se je srečanja udeležilo 600 veteranov te akcije iz Slovenije.

Od 18. do 22. maja pa so potekali trije delovni tabori, ki so jih pripravili na Višji šoli za socialne delavce v Ljubljani, in sicer v Izoli, Jospidolu in Dornavi pri Ptuj. V okviru delovnega tabora Izola se je zvrstilo več projektov, med njimi animacijsko delo v Domu starejših občanov, pomoč starejšim občanom doma, raziskave na oddaljenih kmetijah, anketa o preživetju prostega časa v Izoli, individualizacija dela pri učencih, ki se počutijo ogrožene v skupini, pomoč mišično obolelim itd.

Na delovnem taboru v Jospidolu so nadaljevali že znan večletni projekt s kraja. V Dornavi pa so udeleženci tabora obiskovali premijne socialne pomoči,

pomagali na domu, organizirali prireditve v samem taboru in v bližnji okolici, pa še kaj bi se našlo.

Eno je gotovo; da so takšni tabori dvakrat koristni za tiste, ki potrebujejo pomoč in za tiste, ki jo nudijo, saj na ta način pridobivajo potrebne izkušnje za socialno delo, ki so si ga izbrali za svoj poklic.

Prav tako je bil v maju seminar za vodstva letošnjega mladinskega prostovoljnega dela, in sicer 22. maja v Domu borcev in mladine v Zapotoku pri Kureškcu. Pogovarjali so se o letošnjih mladinskih delovnih akcijah, o dogajanjih v posameznih občinah, o financiranju, dogovarjali so se o delu brigadirskih štabov, o navezovanju stikov s kraja, s priprav-

ljalci programov in še o marsičem, kar mora vedeti vsako vodstvo akcij, kar je bilo morda do tega hipa še nedorečeno in je bilo zdaj treba doreči.

V nedeljo, 7. junija, pa sta se začeli dve zvezni mladinski delovni akciji, in sicer MDA Suha krajina, ki ima svoje brigadirsko naselje v Žužemberku, ter MDA Kozjansko, z brigadirskim naseljem v Šentvidu pri Planini.

V Suhi krajini se bo od 7. junija do 29. avgusta zvrstilo šestnajst mladinskih delovnih brigad iz raznih krajev Jugoslavije. Predvidevajo, da bodo opravili 90.090 normiranih delovnih ur, delali pa bodo na območju občine Novo mesto, Trebnje, Ko-

čevje in Grosuplje. Ostanke še vprašanje, kaj bodo brigadirji delali. Kličje jih vodovod, PTT omrežje, ukvarjali pa se bodo tudi z agromelioracijo in pogozdovanjem. Tudi program interesnih dejavnosti so izdelali; pravzaprav so ga samo usmerili, in sicer tako, da ga bodo lahko v veliki meri izvajali brigadirji sami. Imeli bodo možnost družbenopolitičnega izobraževanja, izobraževanja s področja tehnike (foto-kino tečaj, tečaj avto-moto in tečaj za radioamaterje), ob tem pa bodo gojili še umetnost koncertov, filmov, gledališča ... ter rekreacijo.

»Kozjansko« je najstarejša zvezna mladinska akcija v Sloveniji. Dolgo se je bojevala z bivalnimi pogoji brigadirjev, ki so bili res nemogoči. Letos so precej sredstev vložili v adaptacijo in zdaj bodo brigadirji lahko »dostojno živeli,« kakor sami pravijo.

Letošnja MDA Kozjansko

bo segla v občine Sentjur pri Celju, Laško in Sevnico, gradili pa bodo vodovod, električno napeljavo, urejali bodo ceste in meliorirali kmetijske površine. Vse to v predvidoma 51.000 normiranih urah. Akcija se bo končala 29. avgusta, na njej pa se bo čez poletje izmenjalo 13 brigad iz vse Jugoslavije. Kaj bodo brigadirji delali v prostem času? Uživali bodo v kulturnem programu, pomerili se bodo v športnih panogah, naučili se bodo nuditi prvo pomoč, poglabili se bodo v cestno-prometne predpise, v računalništvo, slovenski jezik, pa tudi plesa bo dovolj.

Morda bi še besedo, dve veljalo reči o študentskem veterinarskem taboru, že tradicionalnem, ki bo letos v Novi Gorici od 8. do 20. junija, s strokovnim programom, ki se je že pred leti izkazal privlačnega in koristnega za študente, ki se izobražujejo v tej smeri. Vsako leto povabi k sodelovanju tudi študente ostalih jugoslovanskih veterinarskih fakultet in preko mednarodne organizacije študentov veterine tudi študente iz tujine. Zanimanja je veliko več kot možnosti, saj je zaradi omejenih možnosti veterinarskega zavoda števi-

lo udeležencev omejeno na 18 brigadirjev. Zavod mora namreč za vsaka dva udeležence zagotoviti enega mentorja. Program tabora bo letos popeljal udeležence v spoznavanje dela veterinarskih postaj v Idriji, Tolminu, Postojni in Ajdovščini. Poglabili se bodo v zdravstveno varstvo, reprodukcijo domačih živali, ukvarjali se bodo s preventivno službo, z nadzorom živil živalskega izvora, posebno pozornost pa bodo namenili specifičnim zdravstvenim problemom živali na planinskih pašnikih v okolici Tolmina ter na visokogorskih kmetijah v okolici Idrije.

Ker bodo udeleženci tudi brigadirji iz drugih republik (prijavili so se študentje iz Zagreba in Beograda), bodo precej prostega časa posvetili spoznavanju kulturno-zgodovinskih posebnosti tega koščka Slovenije.

Vsekakor so tabori nekaj novega v mladinskem prostovoljnem delu in so se izkazali zlasti privlačne za študente, ki smo jih vedno pogrešali med brigadirji, po področjih specializirani tabori pa segajo v njihov strokovni interes in pomenijo dobrodošlo izkušnjo.

Živa Drole

»Brigadirji-veterani, glejte, dolina reke Bosne je spremenila svoj videz,« so se slišali po vlaku klici graditeljev proge

Šamac – Sarajevo,

ki so si jo ogledali po štiridesetih letih (16. in 17. maja letos)

Štirideset let je moralo miniti, da so se brigadirji – veterani slovenskih mladinskih delovnih brigad na iniciativo odbora brigadirjev – veteranov pri MK SZDL Ljubljana odločili ogledati koristnost svojega prostovoljnega dela in vsaj iz drvečega vlaka videti mesta, naselja in odseke delovišč, kjer so večkrat lačni kot siti, slabo oblečeni, z žuljavimi rokami, pa kljub temu ob vzklkih »TITO – partija, za koga gradimo progo – za narod«, z neizmernim zanosom in tekmovalno vneto osvajali prehodne zastave, udarniške naslove brigad in brigadirjev, pohvale, se izobraževali ob delu, na posebnih tečajih, pa tudi našli čas za šport in kulturno življenje, ob kruti resnici, da moramo porušeno domovino obnoviti z lastnimi rokami.

Odziv brigadirjev veteranov za »SREČANJE NA VLAKU«, ki bo peljal po »njihovi« progi, je bil presenetljiv. Organizator je pričakoval 500 udeležencev srečanja, prijavilo, oziroma udeležilo pa se ga je 630 brigadirjev. Na zbornem mestu – ljubljanski železniški postaji je bilo med udeleženci čutiti rahlo, oziroma prikrito razočaranje, saj smo se med seboj opazovali zadržano in kritično. Vsak je pričakoval, da bo takoj srečal poznane obraze brigadirjev iz njegove brigade. Štiri desetletja so temeljito opravila svojo nekompromisno delo. Mladih in celo otroških obrazov, ki so nam ostali v spominu, ni bilo prepoznati med čakajočimi. Šele potem, ko je posebni vlak z desetimi potniškimi vagoni zapeljal proti Zasavju, je napetost nekoliko popustila.

Najbolj neučakani so se pričeli sprehajati po vlaku in povpraševati po brigadirjih iz njegove brigade. Poizkus za takšen način prepoznavanja se je obnesel. Kmalu je bilo slišati vzklke: »Franc si to ti iz II. Dolomitske? Iva, si to ti iz Cankarjeve? Da, seveda morda veš, ali je Janez iz naše čete prišel? Kako živiš, kje stanuješ?« Prvi uspehi prepoznavanja so vzpodbudili še tiste bolj zadržane in vzdruže v vlaku se je razgibalo, temperatura razpoloženja je od ure do ure rasla. Le kdo bi mislil na spanje. Snidenje smo počastili s kozarkom domačega iz priljage, kozarcem vina ali piva iz točilnice posebnega vagona. In tako do jutra, ko smo se ustavili na začetku mladinske proge v Šamcu. Med triurnim jutranjim postankom v Bosanskem Šamcu smo si ogledali novi spominski center – kulturni dom in zajtrkovali. V Šamcu so nas počastili s transparentom, ki je pozdravljal graditelje proge iz Slovenije, ob odhodu pa nas je pozdravila sirena iz avtomobila ljudske milice.

Ko je vlak ob 9.00 uri zapeljal na mladinsko progo ŠAMAC-SARAJEVO (260 km) in ko je tudi vreme pričelo kazati prijaznejši, vedrejši obraz, so brigadirji – veterani ponovno oživali in se pomaknili k oknom v pričakovanju »njihovega« kraja – odseka proge, predor (Vranduk, Siljak ...), ki ga je gradila njihova brigada. Čim dlje v dolino reke Bosne je prodiral Vlak srečanja, tem pogostejše so postajale obzori. Ob slehernem oknu je bilo vse pogostejše slišati vzklke: »Janez, poglej, kako so se kraji ob progi in reki Bosni razvili! Saj je vse novo, nove tovarne, sodobno obdelana polja, asfaltirane ceste, vasi in naselja je kar težko prepoznati! Novi stanovanjski bloki, lepe zasebne hiše z obdelanimi vrtovi, lepo oblečeni otroci s šolskimi torbami, vse nekam hiti ...

Ni dvoma, proga, ki so jo zgradili udarniško in to v času, ko so bile pridne roke in dobra volja prepotrebne tudi doma, je prebi-

valcem bratske republike in soborcem iz NOB omogočila vsestranski, gospodarski in kulturni razvoj, da tega, kaj je normalno tirna železniška proga pomenila za glavno mesto Sarajevo, ne omenjam.

Priznati moram, da nam je bilo prijetno, ko smo na lastne oči videli uspehe našega fizičnega dela izpred štiridesetih let. Slišati je bilo izjave: »Če bi nam bilo še enkrat tako težko, kot je bilo leta 1947, bi se brez pomislekov ponovno pridružili takšni humani akciji«.

Še to: Ko sem opazoval udeležence »SREČANJA NA VLAKU«, sem z zadovoljstvom ugotavljal, kakšna vedrina, zdravje in načrti žarijo iz brigadirjev – veteranov, pa čeprav se najmlajši udeleženci približujejo 60 letom.

Vožnja na povratku, ob lepem sončnem vremenu, smo izkoristili še za enkratni ogled krajev ob progi, za medsebojno spoznavanje in utrjevanje tovarštva, ki je bilo prav tako pristno in prisrčno kot takrat na akciji. Enotno je bilo tudi mnenje, da bi morali v Sloveniji poskrbeti za primerno organiziranost brigadirjev – veteranov.

Pri tem zapisu pa se na žalost ne morem izogniti tudi neprijetni strani našega spominskega »Srečanja na vlaku«. Enotno je bilo mnenje brigadirjev, da naj se organizatorja in tudi odgovorne družbenopolitične organizacije opozori na vsebinske in organizacijske pomanjkljivosti. Brigadirji – udeleženci srečanja nišmo mogli razumeti, da ni bilo vključeno v program srečanja tudi srečanje s predstavniki družbenopolitičnih organizacij Bosne ali vsaj Sarajeva, Zenice, Doboja, Šamca, morda s predstavniki železnice, ki z mladinsko progo gospodari. Prav zagotovo bi 630 brigadirjev, ki so predstavljali graditelje te mladinske proge iz cele Slovenije, zaslužilo ob 40-letnici vsaj toliko pozornosti, da bi nam nekdo iz Bosne ali Sarajeva voščil dobrodošlico, če nam že niso mogli organizirati priložnostne kulturne prireditve. Med udeleženci je bilo ves čas prisotno tudi vprašanje, ali bo (in kdaj) organizirana osrednja spominska slovesnost ob izgradnji mladinske proge Šamac-Sarajevo. Na to vprašanje nišmo mogli dobiti odgovora. Tudi sicer bi, po našem mnenju, udeleženci »Srečanja na vlaku« zagotovo zaslužili več pozornosti sredstev javnega obveščanja, v Sloveniji in tudi v Bosni. Ob tej priložnosti izraženo veliko zadovoljstvo in optimizem brigadirjev – veteranov, ki bi jih ob primerni publiciteti lahko ZSM in SZDL izkoristile za premagovanje krize, v katero je zašlo prostovoljno mladinsko delo (priloga dela od 27. 9. 1986, št. 23) v zadnjih letih.

Zakaj je ta posebni spominski vlak skozi Slovenijo, Hrvaško in po mladinski progi Šamac-Sarajevo potoval takorekoč incognito? Najbrž ne bi bilo nič narobe, če bi organizator poskrbel za primerno zunanjo podobo posebnega vlaka.

Kakorkoli že, brigadirji – veterane iz mladinske proge Šamac-Sarajevo je na tem srečanju preveval optimizem in zadovoljstvo, ko so videli zares velik napredek krajev ob reki Bosni.

Ob slovesu smo si rekli: »Na svidenje čez deset let, ob petdeset letnici naše mladinske proge.«

Franc Šmit
komandant dvakrat udarne
II. Dolomitske brigade

Srečali so se brigadirji vseh generacij

Pri jami Pekel sta občinska konferenca Zveze socialistične mladine Zalec in klub brigadirjev pripravila ob 40-letnici mladinskih delovnih brigad srečanje brigadirjev od prvih mladinskih delovnih akcij od leta 1946 do danes. Brigadirjem so pripravili kulturni program, predsednik IS občine Zalec Anton Bratuša je imel osrednji govor, nato pa je na prapor pripel spominski trak (na sliki)

Besedilo in slika: Tone Tavčar

Koga je povozil čas?

Kaj menijo o letošnjem brigadirskem poletju v Centru za mladinsko prostovoljno delo pri RK ZSMS

Letos začetek akcij ne obeležuje prešernost, temveč strah in upanje. Negotovost, ki se vleče, dvom in neprestana skrb še do včeraj niso bili zaželeni atributi v sferi politične akcije, še manj pa v tistem delu delovanja, ki ga označujemo z MDA. Delovne akcije so bile vseskozi tišči družbeni prostor, kjer se je najjasneje izražala odločnost, učinkovitost in mobilizacijska sposobnost Zveze socialistične mladine Slovenije. Ta je bila seveda družbeno relevantna le takrat, kadar so bili ti načrti vpeti v široko postavljene načrte družbenega razvoja. Osemdeseta leta pa označujemo za prelomna, nekakšen čas iskanja koncepta družbenega razvoja. Sem sodi tudi preoblikovanje akcij in iskanje nove identitete ZSMS. Spremembe v sistemu MDA

so poživile prostovoljno delo mladih. Z njimi so se začeli boriti tudi tisti, ki jih prej na akcijah ni bilo – študentje. Nove oblike dokazujejo, da akcije nikakor niso »out of time« (zunaj časa). Z vsebinsko in organizacijsko odprtim konceptom mladinskega prostovoljnega dela se pojavljajo skupine mladih z zanimivimi idejami in načrti, poskušajo se samoorganizirati. Na drugi strani pa še ostajajo nekatere občinske mladinske konference, ki nikakor ne morejo iz kalupa brigad, dopisov po osnovnih organizacijah itd.

Ko tako začenjamo z letošnjimi acijami, ni več bistveno vprašanje akcij samih. Kaj lahko se zgodi, da postane anahronistična tudi ZSMS. O MDA torej ne bo mogoče razpravljati brez razprave o ZSMS.

Mednarodna izmenjava prostovoljcev

Letos organiziramo v Jugoslaviji osem mednarodnih taborov; poleg šestih slovenskih še dva v Vojvodini, ki je letos pristopila k sodelovanju na tem področju izmenjave brigadirjev prostovoljcev. V Sloveniji velja posebej omeniti tabor Dva Topola v Izoli. Trajal bo cela dva meseca, začne pa se 1. julija. Obmorska lega pripomore k temu, da je zanj v tujini največ zanimanja med vsemi tabori v Sloveniji. Sicer pa je program v celoti zelo pester, saj ponuja izbiro med mirovno opredelitvijo, socialnim delom, ekološko tematiko ter dvema obnovama zgodovinsko in etično pomembnih objektov. Kakor vsa leta doslej pa je eden osnovnih vzpodbujevalcev pri odločitvi za udeležbo na taboru izpopolnjevanje jezika. Kakor tuji študentje k nam, tako naši v tujini. Velika Britanija ponuja izpopolnjevanje angleškega jezika. Zanimivo, da je med povpraševanjem po prostih mestih v posameznih državah največ zanimanja po taborih v ZDA. Pa tudi Španija je privlačna in s svojo turistično podobo privablja mlade, ki pred ali po taboru ostanejo tam še na krajših počitnicah.

Letos je v načrtu tudi realizacija izmenjave skupin z vsemi tremi pogodbenimi partnerskimi organizacijami na Vzhodu: Gruzija, Madžarska in Slovaška.

»Možnosti za uresničitev mednarodne izmenjave prostovoljcev in organizacijo mednarodnih taborov so dobre,« zagotavlja Janez Škulj in še doda: »Seveda, kot je v navadi, težave, predvsem tiste malenkostne, bodo, vendar upamo, da ob podpori vseh sodelujočih ne bodo povzročale resnih motenj.«

Ž. D.

V središču pozornosti: prizadevanja za razorožitev

V krajšem zapisu seveda ni mogoče zajeti vseh najpomembnejših dogodkov na svetovnem političnem prizorišču, ki ustvarjajo zrcalno podobo današnjega sveta z vsemi njegovimi pomanjkljivostmi in prednostmi. Laično bi utegnili dejati, da se v iztekajočem se tednu ni zgodilo ničesar novega, kar bi lahko bistveno vplivalo na sedanje razmerje sil v svetu, prav tako pa tudi drži, da konference in sestanki sami po sebi še ne spreminjajo sveta, samo s ponujanjem alternativ in s humanimi apeli pa prav tako ne gre spreminjati kriznih razmer in odnosov v svetu.

Že bežna analiza svetovnega političnega dogajanja nam utrdi prepričanje, da je v pričujočem času, v globalnem smislu pobuda in odnosih med velesilama na strani Sovjetske zveze. Svet zanima sovjetski proces preobrazbe-perestrojke na malodane vseh ravneh sovjetske družbe, takšen proces pa ima svoj posredni vpliv tudi na sovjetsko zunanjo politiko.

Kot kaže, je ta politika ta čas usmerjena v prizadevanje za mir in razorožitev v smislu ustvarjanja večjega zaupanja v svetu. Kakorkoli že obračamo vidne učinke pobud Mihaila Gorbačova, pa ne gre pozabiti, da so le-ti na nek način tudi logična posledica želje po zmanjšanju stroškov, ki so nujno zlo oboroževalne tekme, in po krepitvi ekonomske moči te prve države socializma. Gledano na svet kot celoto vzajemnih odnosov pa lahko prav tako laično ugotovimo, da nasprotna stran, se pravi ZDA, svojo politično ofenzivo gradi

prav na tistih točkah, kjer so Sovjetska zveza in njene vzhodnoevropske zaveznice najbolj ranljive: na gospodarski rasti in t. i. tretji košari Helsinkov, sklopu človekovih pravic. Glede na to, da sam predsednik Ronald Reagan in njegova mašinerija nujno potrebuje zagon na zunanje političnem prizorišču, kajti moči so in še bodo šle v nič zaradi neprijetnih afer, kot je na primer Irangate in podobne, se zdi dokaj razumljivo, da pobud nasprotni strani noče in ne more zavrniti.

Na kratko lahko potemtakem povzamemo, da se svetovno politično dogajanje udeja v teh okvirih in s tega zornega kota velja tudi ocenjevati najpomembnejša dogajanja v svetovni politiki. Izmed dogodkov velja torej opozoriti na 13. vrh sedmerice najrazvitejših v Benetkah, njegovo »idejno« nadaljevanje-zasedanje zunanjih ministrov držav članic pakta NATO-v Reykjaviku, prav tako pa tudi zasedanje približno sto neuvršenih držav v Pjongjangu, namenjeno ekonomskemu sodelovanju znotraj fronte nerazvitih in držav v razvoju. V senci teh dogodkov je minil tudi obisk Jazneza Pavla II. na Poljskem in t. i. volilni teden, v katerem so se zgrmle kar trojne volitve in sicer v Španiji (na podlagi katerih se bodo morali socialisti, zlasti v večjih mestih, sprijazniti s koalicijo) parlamentarne v Veliki Britaniji (ki so prinesle prepričljivo zmago »železne lady« in konservativcev), poglavje zase pa je bil tudi svo-

jevrstven predvolilni kolorit v sosednji Italiji.

Kar zadeva nedavni vrh razvite sedmerice v povsem zastraženih Benetkah oziroma otoku San Giorgio, bi lahko veljala ugotovitev, da je dal več političnih rezultatov kot pa ekonomskih, čeprav je bil formalno namenjen zlasti gospodarskim vprašanjem. Splošna ocena bi bila, da se po vrhu bogatih v Benetkah svetovni problemi ne bodo reševali kar avtomatično in da je po zajetnem snopu sprejetih resolucij glede nadzorovanja gospodarske rasti in valutnih razmerij ostal sestanek brez pravega zmagovalcev ali poražencev. Kljub temu pa, kar zadeva najpomembnejše politične probleme, zlasti pa kar zadeva odnos med blokoma, le vzbujajo določeno mero optimizma.

Sedem najbogatejših je odločitev o najpomembnejšem vprašanju, t. i. dvojni ničelni opciji, prepustilo zunanjim ministrom atlantske zveze, ki so na dvodnevem sestanku v Reykjaviku sprejeli predlog Mihaila Gorbačova in dokončno pristali na odpravo vseh raket od 500 do 5000 kilometrov z evropskega prizorišča merjenja moči. Odprto ostaja vprašanje raket na letalih in podmornicah ter 72 raket vrste Pershing, ki so nameščene na zahodnonemških tleh. Pri tem gre za očitno koncesijo ZRN in za zdaj še ni jasno, kako bo na to reagirala Moskva. Prva znamenja sicer kažejo, da so v Sovjetski zvezi sporočila iz Reykjavika na splošno sprejeli in menijo, da bosta obe delega-

ciji v Ženevi utegnili pripraviti osnutek sporazuma o odstranitvi raket. Manj uspešen pa je bil sestanek v Benetkah, kar zadeva svetovne gospodarske tokove in sodelovanje. Na splošno velja ocena, da so probleme predvsem analizirali, da pa niso nakazali tudi konkretnih rešitev. Največ pozornosti za nerazvite vzbujajo dejstvo, da so se na sestanku zavedli soodvisnosti med bogatim Severom in revnim Jugom in da so pokazali določeno pripravljenost za spodbuditev razvoja v državah tretjega sveta, čeprav so načrti sila megleni. Kot vemo, naj bi veljali le za 30 najrevnejših afriških držav pod ekvatorjem.

O sodelovanju znotraj revnega Juga pa so se na izrednem ministrskem sestanku v Pjongjangu pogovarjali predstavniki stotih neuvršenih držav. Čeprav je imel sestanek tudi širši politično-manifestativni značaj, ki zadeva popuščanje miru na Korejskem polotoku, se je sestanek, hočeš nočeš, moral izogniti doslej poudarjeni politično-deklarativni naravi podobnih sestankov. Udeleženci sestanka najverjetneje niso odkrili ničesar bistveno novega, kar neuvršeni ne bi bili povedali že lanskega septembra na vrhu v Harareju. V gospodarski del deklaracije so namreč takrat zajeli celovito stanje odnosov v svetovnem gospodarstvu, kot ga skozi optiko gibanja vidijo neuvršeni. Kot kaže, pa so si bili na sestanku enotni v oceni, da je nujna jasna strategija s povsem konkretnimi cilji, kar pomeni krepitev gospodarstva na tistih področjih, ki so akcijsko najhitreje izvedljiva in zagotavljajo takojšnje koristi. Potrebne so skratka konkretne oblike medsebojnega sodelovanja, ki utegnejo ob obojestranski koristi prispevati k

boljšemu sodelovanju znotraj neuvršenih in držav v razvoju. O teh in drugih stvareh naj bi govoril tudi akcijski načrt 25-ih točk, ki ga je pripravila država gostiteljica.

Poleg omenjenega je bil te dni zlasti za Poljsko in Poljske zanimiv papežev obisk. Čeprav so vse papeževe javne nastope, teh je bilo 26, neposredno prenašali po televiziji, tako, da se je poljsko ljudstvo lahko seznanilo tudi z nekaterimi najbolj kritičnimi poudarki, pa v poljskem tisku o teh vidikih obiska niso poročali. Kljub temu se zdi, da je uradna Poljska ob obisku pokazala dobršno

mero popustljivosti, saj bi lahko nekatere dele papeževih govorov razumela kot nedopustno vmešavanje v poljske notranje zadeve, kar si papež ob obiskih v nekaterih drugih državah ni privoščil. Vendarle se zdi, da je prevladala želja po navezavi diplomatskih odnosov z Vatikanom, kar bi utegnilo prispevati k odpravi izolacije Poljske na Zahodu. Za zdaj Vatikan postavlja pogoj, da Poljska cerkvi prizna status javnopravne ustanove, pogoj skratka, ki pa pri navezavi diplomatskih stikov z drugimi državami, kot je znano, ni bil pomemben.

Miha Lamprecht

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Beograd: Na uradnem obisku pri nas se mudi ugandski predsednik Yoweri Museveni. Gosta iz Ugande bosta sprejela tudi predsednik predsedstva Jugoslavije Lazar Mojsov in predsednik ZIS Branko Mikulić.

Washington: Ameriški predsednik Ronald Reagan je v govoru Američanom po televiziji sporočil, da so se z zahodnimi zveznicami dogovorili o sklenitvi ameriško-sovjetskega sporazuma o odstranitvi jedrskih raket srednjega in kratkega dosegaja iz Evrope. V Washingtonu napovedujejo, da utegnejo sporazum podpisati še to jesen, ko je pričakovati tudi novo sovjetsko-ameriško srečanje na vrhu.

Pretoria: Črnsko prebivalstvo in nasprotniki apartheida v Južni Afriki so s splošno stavko zaznamovali 11. obletnico dijaškega upora v Sowetu. Lani se je protestov udeležilo 1,5 milijona ljudi, v večmesečnih nemirih v Sowetu leta 1976 pa je bilo ubitih najmanj 60 ljudi.

Stockholm: Švedsko zunanje ministrstvo je v začetku tedna objavilo sporočilo, v katerem je rečeno, da je jugoslovanski veleposlanik Marjan Osojnik obiskal zunanjega ministra Andersona in mu posredoval resno zaskrbljenost Jugoslavije zaradi sklepa, po katerem so morila veleposlanika Rolovića pogojno oprostili prestajanja kazni. Sklep o pogojni izpustitvi Barešića so po besedah Andersona sprejele neodvisne švedske pravne instance in švedska vlada tega ne more spremeniti.

Singapur: Začel se je ministrski sestanek Združenja držav jugovzhodne Azije ASEAN. V ospredju pozornosti je zlasti gospodarsko sodelovanje z razvitimi državami, pripravili pa naj bi tudi izhodišča za tretje vrhunsko zasedanje združenja, v katerem so Indonezija, Malezija, Filipini, Brunei in Singapur.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Mannheimska razstava resnice

V Collinijevem centru v Mannheimu v ZR Nemčiji so zaprli razstavo o prisilnem delu v nacistični Nemčiji. Kot sodobno opozorilo je bil sestavni del razstave predvolilni plakat, ki je volilce vabil, naj oddajo glasove za Johanna Raua. Čez plakat je bilo prepleteno geslo neonacistične stranke NDP »V boj proti komunizmu«!

Posebnost razstave so bile povečave fotografij, plakatov, pism in nacističnih dokumentov, poleg tega pa še izvlečki iz šolskih nalog, ki so jih zahodnonemški šolarji pisali o nacističnem obdobju v Nemčiji. To je med drugim velikega pomena že zato, ker se zahodnonemskim zgodovinarjem skoraj ne zdi vredno, da bi se ukvarjali z usodo tistih desetih milijonov inozemcev, ki so jih kot »tuje delavce« preselili iz vseh zasedenih ozemelj v Nemčijo.

Ameriški tožilec na Nürnberškem procesu Thomas I. Dodd je že leta 1946 opozoril, da je šlo pri nacistih za politiko »množičnega zaslužjeva-

nja, ki se ni ožirala na noben zakon človečnosti«.

Iz nekega dokumenta, ki ga je podpisal Franz Saukel (od leta 1942 do 1945 je bil generalni pooblaščenec za delovno silo v Hitlerjevi državi) je razvidno, da je zahteval popolno izkoriščenost razpoložljivih človeških rezerv, ki da »naj dajo od sebe vse, kar morejo«. To je pomenilo uničenje z delom! Ker število tistih, ki so se na začetku prostovoljno prijavljali za delo v Nemčiji, kmalu ni več zadostovalo, je prišlo do nezasišanih deportacij. Žrtve so lovili na cestah. Iz nekega poročila posebne policije v Kijevu je mogoče razbrati, kakšni nečloveški pogoji so vladali že v zbirnih taboriščih za tako nalovljene delavce.

Z nemško natančnostjo so napisali navodilo o ravnanju s temi ljudmi. Rusi in Poljaki so morali nositi iz blaga narejeno znamenje »Ost« ali »P«, s čimer so bili zaznamovani tako, kot židje z Davidovo zvezdo. S Francozi, Čehi,

Italijani, Nizozemci in Hrvati so ravnali nekoliko bolje. Imeli so celo svoje duhovnike.

Vsakogar, ki se je upiral, je čakala smrtna kazen. Leta 1943 je železarna Tyssen iz Duisburga prijavila nekega ruskega delavca. Čez nekaj tednov so ga usmrtili v koncentracijskem taborišču Buchenwald, in sicer zato, ker se je pritoževal čez pretežno delo za ženske. Če je bil prekršek manjši, so jih pošiljali v takoiimenovana delovna taborišča za prevzgojo.

Za kazovanje prisilnih delavcev ni bilo pristojno državno ministrstvo za pravosodje, temveč esesovski vodja rajha Heinrich Himmler. Največ možnosti za preživetje so imeli tisti delavci, ki so bili zaposleni v kmetijstvu, ker so bili bolj založeni s hrano. Toda, tudi zanje so veljali strogi predpisi: Poljaki na primer so lahko spali samo v hlevih.

Neka fotografija kaže osta-

nek boče žice, zadnji spomin na koncentracijsko taborišče Allendorf, kjer je trpelo več tisoč židov. Nosečnice so abortirali, nato pa posali v Oswincim, kakor je bilo zapisano v taboriščnem dnevniku. Neka druga fotografija kaže sovjetske ujetnike pri gradnji podzemeljskih zaklonišč v Westfaliji.

Posebno mučo poglavje, ki ga obravnava razstava, je kaznovanje nemških žensk, ki so ljubile tujce. V primeru neke 17-letne deklice iz Calwa je ponazorjena usoda takšnih Nemk. Po dveh letih

trpljenja je umrla za lakoto Ravensbrücku. Vse do zdaj so bila brezuspešna prizadevanja, da bi jo pravno rehabilitirali.

Mestni svet za kulturo v Mannheimu je razstavo dopolnil z dokumenti o zaposlenosti in izkoriščanju prisilnih delavcev v nacističnih taborih v mestu in okolici. Še vedno je v mestu okoli 40 stanovanj, ki so si jih uredili nacistični gospodarski veljaki. Ta stanovanja so zgovorna dopolnitev razstave.

Razstavo so iz Mannheima preselili v druga mesta, do-

govorjeno pa je, da jo bodo uredili tudi v Varšavi in v Krakovu! Za tem prideta na vrsto še Hamburg in Regensburg. V krogih zahodnonemške socialno-demokratske stranke upajo, da se bodo za njeno odločilo še druga mesta in omogočila predvsem mladim ljudem spoznati usodo tujih delavcev med nacizmom. Ni znano, koliko teh prisilnih delavcev je umrlo v suženjstvu. Toda, od 5 milijonov 700 tisoč sovjetskih vojni ujetnikov jih je v nacistični Nemčiji umrlo 3.300.000. fl-

Čas spominov in priznanj

Ko so junija 1940 nemške čete vkorakale v Pariz, je med prebivalstvom izbruhnila panika. Mnogi so z najnujnejšim bežali proti jugu. Vlaki so bili nabito polni, govorice pa so povzročale še večjo zmedo.

Bežali so tudi nemški politični emigranti, ki so zapustili domovino potem, ko so si nacisti prilastili oblast in ko jih je gestapo začel zasledovati in zapirati. Eden teh beguncev je zdaj 81-letni Fritz Heine, nekdanji uradnik v berlinski centrali socialno-demokratske stranke SPD. Leta 1933 mu je uspelo, da je spravljen čez mejo v Francijo vodilne socialne demokrate Ericha Ollenhauerja, Hansa Vogla in Friedricha Stampferja.

Do začetka maja 1940 je Heine delal kot knjigovodja v Parizu pri Neuen Vorwärts, glasilu SPD v izgnanstvu. Francoske oblasti so ga za nekaj časa internirale, vendar mu je uspelo pobegniti, nakar se je umaknil v tisti del južne Francije, ki ga nemške čete niso zasedle.

V teh hudih časih se je Heine, tako, kakor že leta 1933, izkazal kot reševalec ljudi. Prevzel je skrb za več kakor sto nemških socialnih demokratov, ki so pribežali v Mar-

seille. Dobil jim je – večino – s podkupovanjem – izstopne vizume in organiziral pobeg čez Pirineje v Španijo in na Portugalsko. Od tam so ladje odpeljale begunce v Veliko Britanijo ali pa v ZDA.

Znova je Heine pomagal svojim sodelavcem Ollenhauerju, Voglu in Stampferju, da so prišli na varno. Ni pa mu uspelo rešiti nekdanjega finančnega ministra Rudolfa Hilferdinga in predsednika frakcije Rudolfa Breitscheida.

Zdaj sta avtorja Varian Fry in Lisa Fittko popisala vse, kar se je v tej zvezi dogajalo v južni Franciji v letih 1940/41. Nista toliko opisovala svojih lastnih zaslug pri organiziranju pobegov, kakor predvsem Heinejeve podvige. Pri tem je treba omeniti, da je nekdanji hamburški župan Herbert Weichmann imenoval Heineja »angel varuh nemških političnih beguncev«.

Fry piše, da se je Heine »kot kakšna mati« zavzel za Breitscheida in Hilferdinga. Ker sta bila v nevarnosti, jima je še pravočasno zagotovil prevoz z ladje na Martinique, vendar se nista vkrcala. Zasilni prostori v ladijskem

skladišču niso bili dovolj udobni zanj...

Fryja so podpirale židovske skupine v ZDA, zato mu je uspelo, da je spravil na varno okoli 600 ljudi. Med njimi sta bila slikarja Marca Chagall in Max Ernst, pisatelj Heinrich Mann, Leonhard Frank in Franz Werfel ter Lion Feuchtwanger.

Lisa Fittko je tudi po trikrat na teden vodila majhne skupine čez Pirineje. Njen najpomembnejši varovanec je bil filozof Walter Benjamin. S seboj je nosil težko aktovko: »V njej imam svoj najnovejši rokopis, ki ga ne smem izgubiti. Rokopis je treba rešiti, je pomembnejši, kakor moja oseba«.

Ker je v potnem listu manjkala neki žig, španski carinik ni dovolil Benjaminu, da bi se umaknil v Španijo. Moral je nazaj v Francijo. Tam je učenjak sklenil, da bo z morfijem končal trpljenje in preganjanje. Skrivnostni rokopis velja od tedaj dalje za izgubljenega.

Lisa Fittko in Varian Fry sta s knjigo postavila literarni spomenik protifašistu Fritz Heineju. Sam je dejal, da ne namerava napisati spominov, niti ne na obdobje 1940/41. fl-

Prisilnim delavcem v nacistični Nemčiji je grozila smrt s popolnim izkoriščanjem njihovih moči. To je glasno opozorilo razstave v Mannheimu.

Izročila preteklosti skozi dejavnosti SZDL

Kakor rečeno, tako storjeno – tako so bila stališča in predlogi 72. seje Predsedstva RK SZDL, kjer so obravnavali informacijo o problematiki zgodovinopisja NOB in ljudske revolucije, poslani na vse naslove, kamor je bilo obljubljeno. Tako sta bila obveščena Izvršni svet SR Slovenije, raziskovalna, kulturna skupnost, komite za vzgojo in izobraževanje, za raziskovanje in tehnologijo, pa tudi občinske in mestne in medobčinske SZDL. Vsi naslovljenci so namreč družbenopolitični in izvršilni dejavniki, ki lahko pripomorejo, da se bodo stiske in zagate na področju zgodovinopisja NOB ugodno razreševale – v prid narodovi zgodovinski dediščini in nenazadnje, zgodovinski znanosti. Pri tem pa ne kaže pozabljati pomembnega opozorila s te seje, ki so ga v sklepnem zapisu oblikovali tako:

»Križa na področju založništva zahteva energičen poseg družbe pri iskanju izhoda iz tega kriznega položaja, da bo slovenska knjiga v celoti in tudi knjiga o NOB in revoluciji, postala dostopna čim širšemu krogu bralcev.

Osnovna skrb za strokovno pripravo, kvaliteto, primeren obseg in finančno pomoč pri izdaji sel s področja

zgodovinopisja NOB in revolucije naj še naprej ostane v pristojnosti Komisije za zgodovino pri RO ZZB NOV Slovenije. Predsedstvo zavezuje Svet za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo pri Predsedstvu RK SZDL Slovenije, da za eno od prihodnjih sej pripravi informacijo o širših vidikih problematike zgodovinopisja na Slovenskem s predlogi aktivnosti in nosilcev reševanja te problematike.

Delo sveta za tradicije pri RK SZDL v letu 1987

Ena prvih nalog za leto 1987 je bila priprava informacije za 72. sejo predsedstva RK SZDL. Kot je videti, je tam naletela na plodna tla in je tako prva svetova naloga že uresničena. Druga naloga, ki bo deležna posebne obravnave, pa je razprava o predlogu muzejske mreže, oziroma o vključevanju muzejev in oddelkov NOB ter revolucije v to mrežo. O tem področju bo mogoče reči celo vrsto tehtnih misli, saj se v neposrednem delu z omenjenimi institucijami vedno znova kaže, da imamo zbrano veliko večje bogastvo, kot utegnemo na prvi pogled soditi, da pa je prav na področju povezovanja in medseboj-

nega izmenjevalnega, kolegičnega ter interdisciplinarnega dela muzejev še premalo storjenega, da je to področje še izredno slabo opremljeno s sodobnimi informacijskimi sredstvi (informatiko) in da potrebni podatki prihajajo do strokovnjakov še vedno po »starinskih«, utečenih poteh.

Ena nalog, ki jih svet za tradicije pri socialistični zvezi ni realiziral lani, pa ostaja za letos, načrtovani posveti v ustreznih občinah in regijskih svetih o tem, kakšne so izkušnje v njihovem delu ter – primerjalno – kakšno je bilo delo v SZDL pred leti in kakšno je danes.

V tem kontekstu naj še enkrat omenimo, da ostajajo nekatere trajne naloge, ki so takorekoč vodilo delovanja Sveta za tradicije pri Predsedstvu RK SZDL. Tako sodi sem podpora in vzpodbuda vseh tistih vsebin in oblik, ki prispevajo k uveljavljanju za današnji čas pomembnih revolucionarnih izročil in življenjskih vrednot. Svet naj bi tudi stalno spremljal in opozarjal na izvajanje dogovorov v zvezi z izboljšanjem vsebin in metod dela na področju domovinske vzgoje v šolah, pri čemer nas čaka posebna naloga pri pregledu stanja in

ocen le tega v pogledu na usmerjeno izobraževanje. Spremljanje in spodbuda veljata tudi za dejavnost odborov nekdanjih aktivistov OF, pri pripravi dopolnjene izdaje Vodnika po partizanskih poteh, predvsem pa gre za podporo povsod tam, kjer so prizadevanja za resnično prikazovanje naše revolucionarne preteklosti in za objektivne pristope k zgodovinopisju. Sem torej sodi tudi zavzemanje in podpora vsem ustanovam (muzejem, arhivom, zavodom za varstvo spomenikov) pri uresničevanju njihovih delovnih planov.

Svet si bo v luči že pred leti zastavljenih ciljev, prizadeval, da bi najširše prodrli spoznanja in akcije za posodobljene vsebine in oblike organiziranja obeleževanja pomembnih zgodovinskih dogodkov in tudi obeleževanja spomina na pomembne osebnosti iz naše revolucionarne preteklosti. Ena izmed akcij, ki smo jo bili tudi dolžni spremljati in pri njej vsakdo na svoj način sodelovati – se je komaj pred dnevi nadvse uspešno iztekla – vlak bratstva in enotnosti je bil letos še daljši kot prejšnja leta in o gostiteljstvu Slovencev so gostje povedali vse najlepše.

B. Ž. J.

Še en prispevek k zgodovini NOB

V pripravi je monografija o Prekmurski partizanski četi

Zbrali smo se na priljubljeni turistični točki na Vaneči, kjer je v neenakem boju z madžarskimi okupatorji padel narodni heroj Dane Šumenjak-Miran. V lepem novem domu borcev in mladine soboške občine smo se sestali borci prekmurske partizanske čete, prišlo jih je kar deset, ter zgodovinarji in politični aktivisti. Na tem celodnevem strokovnem posvetu smo se pogovarjali o vsebinskih in organizacijsko tehničnih pripravah za izdajo monografije prekmurske partizanske čete, za kar so pokazale tudi veliko razumevanje družbenopolitične organizacije soboške in lendavske občine. Organizacijsko in vsebinsko delo o tem vprašanju vodi poseben odbor, nosilec naloge pa je nekdanji borec in strateg te čete Franček Majcen.

Posvet je organizirala komisija za zgodovinopisje pri OK SZDL v Murski Soboti. Razprava je imela raziskovalni značaj. Udeleženci srečanja so tudi kritično proučili doslej napisane razprave, predvsem pa so ocenili izpolnitev podatkov, ki so za monografsko obliko bistveni. Razprava je potekala tudi v luči osvetlitve vseh okoliščin, v katerih je delovala četa, da ne bi ponavljali vsega kar je znano in nesporno zgodovinsko točno.

Dan je bil prekratek, toliko bogatih razprav, dopolnilnih podatkov in ocen se je zvrstilo. Razpravljali pa so sklenili, da je naslednja faza te naloge priprava skeleta monografije in v oktobru nadaljevanje razprave o tistih vprašanjih in podatkih, ki so to pot ostali še nedorečeni ali premalo razčiščeni.

Ivo Orešnik

O srečanjih nekdanjih mozirskih mladinskih aktivistk

Neformalno, pristrčno in pristno

Tole ni noben zapis s seje ali uradnega srečanja. To je tovariški nagovor, ki si ga je za letošnje, že peto, neformalno srečanje nekdanjih mozirskih mladinskih aktivistk pripravila Tatjana Bjeličić, ki že vrsto let živi v Beogradu.

Skupina tovarišic, nekdanjih mladink, povabi vsako leto medse tudi tovarišico Elo Ulrih-Ateno, ki je bila organizatorica mladinskega odbora v Mozirju leta 1942, letos pa so povabile tudi Maro Pograjcevo, prvo interniranko v Auschwitz iz tega kraja, ki je na srečanju pripovedovala pretresljive spomine na taborišče in doživljanje sreče ob prejemanju paketov iz domovine, ki so jih v taborišča pošiljale, med drugimi, tudi mozirske mladinke. ...

Pavla Ivanuša-Silva, ena iz skupine nekdanjih mladink, je že pred časom začutila potrebo, da bi se po dolgih letih ponovno srečala z nekdanjimi sodelavkami. Organizirala je prvo srečanje – in to je spričlo nepopisnega veselja zbranih prerastlo v tradicijo. Zdaj prihajajo redno, vsako pomlad v Mozirje, povedo si vse, kar so čez leto doživlele, delale, pojasnjujejo si dogajanja iz okolij, v katerih živijo in na ta način neformalno, spontano, prispevajo vsaka svoj delež k ohranjanju izročil o času, ki je povezoval ne le njihovo mladost, ampak tudi zagon, vero, boj in delo.

»Čprav je od tistega vojne časa minilo veliko let, dovolite, da nas malo spomnim na to, saj govoriti o tem ni nikoli preveč, kar moramo ohraniti v spominu, do zadnjega diha, naša mlada leta

in vse, kar nam je vihar vojne prinesel.

V mračnih vojnih letih, ko je naša lepa dežela preživljala najtežje čase v svoji zgodovini, ko so nemški in drugi okupatorji, ki so jim pomagali domači izdajalci, ubijali zavedne in poštene Slovence, vlačili jih v zapore in taborišča, izseljevali cele družine, požigali naše domove – po direktivi tovarišice Ate- ne, že tedaj znane pogumne partizanke, je Pavla dobila nalogo, da ustanovi mladinski odbor, čigar dolžnost naj bi bile večstranske mogoče niso bile velike, toda zelo pomembne za tiste čase:

Predvsem je bilo potrebno pomagati tistim, ki so že odšli v gozdove, da bi se uprli sovražniku, trdno prepričani, da se je za svobodo treba boriti in, da zanjo nobena žrtev ni prevelika. Pomagale smo jim na razne načine: z zbiranjem hrane, tople obleke, zdravil in zavojev za ranjene borce, s prenašanjem pomembne pošte in organiziranjem obveščevalne službe o številu nemških posadk, o njihovem gibanju in o vsem, kar bi partizanom lahko koristilo.

Velikega pomena je bilo lepljenje letakov, na primer: »Smrt fašizmu – svoboda narodu!«, »Smrt okupatorju in domačim izdajalcem!«, »Živela hrabra partizanska vojska!« in drugih. To so bili za nas pravi podvigi, ki so imeli velik odmev med ljudstvom, sovražnik pa je na to od jeze besnel.

S kakšnim navdušenjem smo hodile na mladinske seitanke v hoste, kjer so nas aktivisti poučevali, pripovedovali o bojih o zmagah junaske partizanske vojske,

nam dajali naloge, govorili o svobodi, ki bo zagotovo spet prišla. Nam se je pa zdelo, da mogoče šumeči gozdovi čuvajo naše partizane, istočasno pa našo veliko skrivnost.

Dobile smo tudi na šapirografu napisane partizanske pesmi: Počiva jezero v tihoti, Na juriš, Svoboda Slovenija in še nekatere. Kako rade bi jih zapele, da bi res odmevalo od gora. ...

Bili so težki in nevarni časi. Lahko bi se zgodilo, da bi naše delo odkril sovražnik, da nas kdo izda, vsak hip bi se pred hišo lahko ustavila »marica«. Me pa smo z neizmerno ljubeznijo, kolikor je bilo mogoče konspirativno, pripravili, da delamo nekaj čudovitega za svobodo svoje domovine, neustrašno sledile glas srca in vesti, premagovale strah, in nič nam ni bilo pretežko. Delale smo vse tisto, kar je delalo tisoče in tisoče mladink po vsej deželi.

Spomladi leta 1944 smo odšle nekatere iz te skupine v partizane, druge so pa do konca vojne opravljale te naloge. Po odhodu v partizane smo delale kot mladinske aktivistke, po liniji OF, AFŽ, negovale ranjene borce. ...

Tako smo me, ki smo danes tukaj zbrane, dočakale zmago nad sovražnikom, ko je končno nad slovensko zemljo in celo Jugoslavijo zavihral prapor svobode. Kako srečne in ponosne smo bile takrat in kako žalostne zaradi tistega, ki so padli, bili pobiti v zaporih, ostali v lagerjih!

V svobodni domovini smo se z drugimi vred oprijele novih nalog, obnavljale smo jo, gradile, istočasno pa gradile tudi sebe.

Leta so minila

Leta so minila, živimo različno življenje, tam kjer smo si ustvarile svoje domove. Skupaj pa tako rade pridemo, celo čedalje rajši!

Naše današnje srečanje je že peto tukaj v Šmihelu, kjer smo pri prijazni Rženičnikovi družini vedno pristrčno sprejete. Tukaj moram poudariti Pavlino zaslugo. Še vedno je agilna, skrbna in dobra organizatorica, požrtvovalna, za vse poskrbi, pošilja nam pošto, skratka, naredi vse kar je potrebno, da bi bile naše vezi uspešne. V imenu vseh nas se ji pristrčno zahvaljujem.

Tudi naši spoštovani tovariši zaslužijo vso pohvalo, saj nekateri zvesto spremljajo svoje žene, in se mi zdi, da z veseljem prispevajo našemu srečanju.

Radi imajo Slovence

Rada bi povedala, da dolgo let živim od doma, izven Slovenije, a nikoli zaradi tega nisem imela težav. Nasprotno, največ ljudi, s katerimi se družim, me spoštuje tudi za-

radi tega, ker sem Slovenka, ker menijo, da je večina Slovencev zavednih in pridnih ljudi, zelo gospodarnih in da lahko v marsičem služijo drugim za zgled.

Ko je bilo zadnje čase več nesporazumov zaradi nekaterih nacionalističnih izpadih tudi tukaj v Sloveniji, sem pozorno spremljala, kaj se dogaja. Kar lažje mi je bilo pri srcu, ko sem prebrala v časopisu, da so družbenopolitične organizacije Titovega Velenja poslale pismo vsem mestom, ki nosijo Titovo ime in občinam, s katerimi je Titovo Velenje pobrateno. Podobno sem občutila, ko je občinski odbor Zveze borcev iz Ljutomera pisal borcem Titovega Užica, ko so iz Žalca pisali svojim bratskim občinam, da ne bodo dovolili nikakršnih neprijetnih razmer med ljudmi iz naše in druge republike in da ne smemo pozabiti, kako so bili odprtega srca in razširjenih rok sprejeti 1941. leta Slovinci, ki so bili izgnani v Srbijo.

Tudi vlak bratstva in enot-

nosti, ki je že sedemnajstič pripeljal v Slovenijo, pomeni resnično manifestacijo bratstva in enotnosti, skovanih v času vojne.

Čas beži, spreminja se, ljudje se spreminjajo, seveda, tudi me. Eno pa je trdno ostalo v nas: neizmerno ljubimo svojo domovino in njeno svobodo in žal nam je, kadar imamo preveč težav, včasih tudi nepotrebnih. Težave v našem gospodarstvu, v naših medsebojnih odnosih, posebno v posameznih krajih države, so zelo občutljive resnično težke. Marsikaj ne gre tako, kot smo želeli in pričakovali.

V imenu naše zavedne mladosti, polne idealov, ne dovolimo, da se poruši tisto, kar je bilo pridobeno v štiriletnih krvavih bojih in po vojni izgradnji naše skupne domovine, v slogi, miru, bratstvu in prijateljstvu! Ostanimo zveste tistim stremljenjem, za katera je padlo toliko nedolžnih žrtv in za katera smo tudi me dale svoj majhen delež!

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ... IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ...

Ljubljana – Sestali so se slovenski borci-železničarji

Delegati štirindvajsetih aktivov nekdanjih borcev-železničarjev so se devetega junija sestali na letni skupščini, kjer so poslušali poročilo predsednika Romana Klešnika in po njej tudi razpravljali. Bili so jedrnat v poročanju, saj je prejel vsak delegat gradivo že vnaprej, tako so lahko večino srečanja namenili mislim in besedam zbranih delegatov.

Zaokroženo lahko o zaključkih zapišemo, da so borci-železničarji sklenili, da bodo še naprej delovali na področju izboljševanja stanja socialno ogroženih delavcev – upokojenih železničarjev, da bodo nadaljevali z zbiranjem gradiva za drugo knjigo o zgodovini železnic, oziroma o železničarjih v NOB, pri čemer pa bodo zaostriili kriterije o verodostojnosti podatkov.

O gospodarjenju in težkem položaju slovenskih ter istrskih železnic so dejali, da bodo še naprej podpirali delo in sklepe železniških samoupravnih organov, s smeri širjenja obsega dela železniškega gospodarstva pa tudi v smeri izboljševanja kakovosti dela. Pripominjali so tudi, da bi morali v okviru republike in države bolj usklajevati prometno-transportno politiko med cestnim in železniškim prometom, saj je ta čas na mnogih relacijah nelojalna in nesmiselna konkurenca – vse v škodo naši družbeni skupnosti.

Se enkrat so podprli idejo in prizadevanja za ustanovitev železniške preskrbovalne zadrage, morda pa tudi hranilno-kreditne organizacije, kakršna v Srbiji že sto let uspešno deluje. Za novega predsednika so iz svojih vrst izbrali Benjamina Kunaverja, ki je zadolžen v kratkem sklicati tudi sejo predsedstva skupnosti, za uspešno izpolnjevanje sprejetih sklepov.

Branko Blenkus

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ... IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ...

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ...

V nedeljo bodo v Parizu zaprli veliko letalsko razstavo

Prevladujejo vojaška, največ novosti pa pri civilnih letalih

Ko človek zapuša letališče Le Bourget v bližini francoskega glavnega mesta – Pariza, ga navdajajo mešani občutki. Po eni strani je navdušen, kaj vse je možno narediti, kako lepo so oblikovana letala, koliko pozornosti namenja konstruktorji in proizvajalci opremi, ki lajša delo pilotov in vsega drugega letalskega osebja. Po drugi strani pa ga prevzema groza, saj je večina teh »lepotcev« namenjena uničenju ljudi. Vpraša se, koliko šol, koliko bolnišnic bi lahko zgradili, koliko ljudi bi lahko nahranili z denarjem, ki ga sicer države namenja nakupu letal. Toda resničnost je takšna, da gre in bo šlo vedno več denarja ravno v te namene.

Toda po drugi strani pa moramo tudi povedati, da daje ta industrija kruh milijonom delavcem v podjetjih, ki so neposredno ali pa posredno povezana z letalsko industrijo. Tudi kapital je zelo zainteresiran za to industrijo, saj še vedno prinaša velike dobičke in iz leta v leto je več držav in podjetij, ki ponudijo tržišču letala, ki so narejena »ravno« za določenega kupca.

Razstava v Franciji je največja na svetu

Letošnja prireditev v Le Bourgetu je že sedemintride-

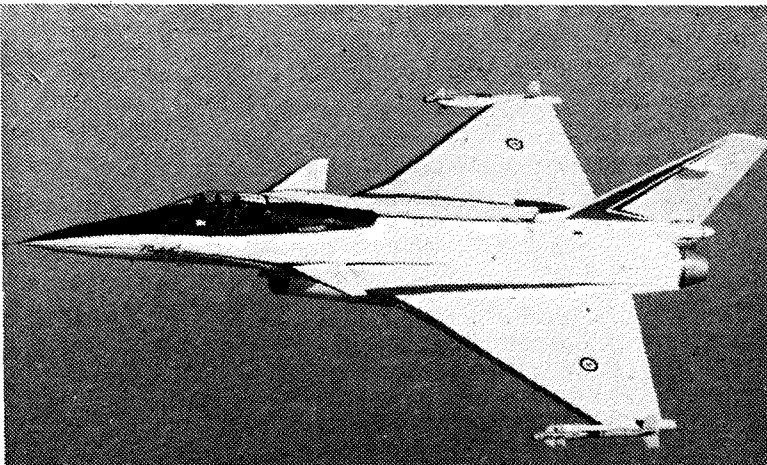
valce je na razstavi zelo dobro poskrbljeno. Do letališča Le Bourget vozijo številni avtobusi, veliko ljudi pa se pripelje kombinirano, in sicer del poti z metrom, vlakom in avtobusom. Tistim pa, ki se odločijo za lastni prevoz, se ponuja ogromno parkirišče na katerem je prostora za 16 tisoč avtomobilov. Tudi ta prireditev kaže vse značilnosti »kapitalizma«. Izredno veliko je namreč prodajalcev, ki prodajo hladne pijače, sendviče, pa tudi najrazličnejše revije, časopise, ki so povezani z letalstvom in letalsko industri-

zemljani so si jo lahko ogledali samo 12., 13., 14., 20. in 21. junija. Vmes pa so bili na letališču lahko le ljudje, ki so

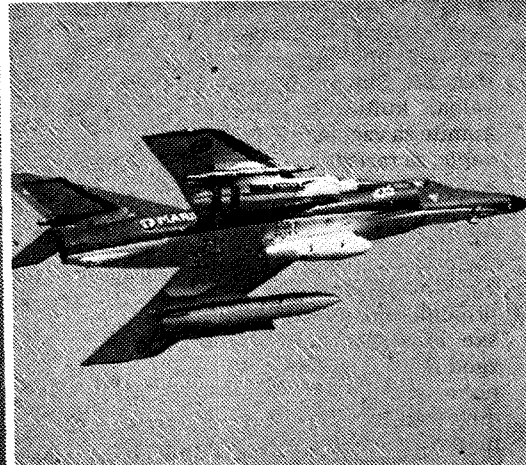
Faranboroughu, tudi letos v Parizu ne razstavljamo izdelkov naše letalske industrije. Čeprav so organizatorji do

Precej naših turističnih agencij je »zavohalo« dober posel in na razstavi si lahko na vsakem koraku srečal člo-

ga letalstva. Predvsem sta veliko pozornosti strokovnjakov in obiskovalcev vzbudili letali Piaggio P-180

Francosko letalo prihodnosti rafale prevzame vsakega obiskovalca s svojo lepoto in prefinjenimi oblikami.

Zaradi znanih dogodkov v Perzijskem zalivu so se obiskovalci zanimali za sicer že nekoliko zastarela letala super entandard in raketi exocet, ki jih ima na fotografiji obsešeni pod kriloma.

imeli poslovne opravke in pa akreditirani novinarji. Vsak dan potekajo tudi po tri letalske predstave. Prva se začne ob pol dvanajstih in traja eno uro. Druga se začne ob 14. in

zadnjega trenutka upali, da bomo prišli, se to ni zgodilo. Vsekakor bi se morali vprašati, kje je vzrok za to. Ali so morda vzrok za to devize, ali imamo morebiti veliko naročil za naša letala, da nam ni treba razstavljati, ali pa je vzrok morda kje drugje? Kakorkoli že, takšne priložnosti ne bi smeli zamuditi...

»Naše barve« brani na razstavi v Le Bourgetu skopski Makpetrol, ki razstavlja raketo proti toči, ki naj bi bila novost na tem področju. Vendar pa se je tudi v tem primeru pokazala naša neposlovnost. Organizatorji so namreč postavili Makpetrolu rok, do katerega mora plačati obvezno najemnino za prostor. Direktorja te delovne organizacije pa ni bilo mogoče najti, ker je pač imel »pomembnejše« opravke po pariških trgovinah. Kako se je razpletla ta zgodba, pa avtorju tega zapisa ni znano, ker je prej odpotoval v domovino.

Povsem drugače pa smo bili Jugoslovani zastopani med obiskovalci razstave.

veka z jugoslovanskim potnim listom. Veliko pa je bilo tudi takšnih, ki so prišli v Pariz v režiji svojih sindikalnih organizacij in so v ogled francoskega glavnega mesta vključile tudi obisk letalske razstave.

Zanimiva pa je bila tudi »zbirka« jugoslovanskih novinarjev. Kar precej jih je prišlo, da bi si na kraju samem ogledali novosti s tega področja. Vsekakor je bila najbolj številna novinarska ekipa Naše obrambe. V njej je bila tudi televizijska ekipa, ki je naredila veliko lepih posnetkov in zanimivih pogovorov. Tako lahko pričakujemo, da bo v bližnji prihodnosti nastala tudi video kasete z novimi in še bolj atraktivnimi poleti, kot pa so tisti iz lanskega Faranborougha.

Kaj je novega na področju letalstva?

Lahko bi rekli, da je največ novosti na področju civilne-

avanti iz Italije in ameriški starship 1, ki naj bi pomenila začetek nove generacije poslovnih letal. Zelo agresiven pri propagandi svojih letal je bil konzorcij, ki izdeluje znana letala prihodnosti airbus. Tudi konkurenti iz drugih tovarn, ki izdelujejo potniška letala, ne sedijo križem rok, ampak pridno načrtujejo nova, ki bodo hitrejša, bolj varčna, bolj tiha in zaradi vsega tega tudi cenejša.

Pri vojaških letalih je precej pozornosti poleg novih letal rafale, EFA in drugih pritegnil obnovljeni izraelski lovec phantom, ki ga zdaj imenujejo super phantom. Za to letalo je že nekaj držav pokazalo svoje zanimanje.

To je le nekaj drobcov o novostih na področju letalske industrije. Prav gotovo smo katero pozabili našteti in opisati. Toda tisti, ki se za to bolj zanimajo, si bodo o tem lahko prebrali v specializiranih revijah.

B. K.

Kitajsko trenajžno letalo xian FT-7

seta po vrsti, njeni začetki pa segajo tja v leto 1908, ko so v okviru takratne avtomobilske razstave v Parizu pokazali tudi nekaj letal. Uradno pa se zgodovina te prireditve začne leto kasneje, to je leta 1909, ko so 25. septembra odprli razstavo v Grand Pa-

jo. Prodajajo tudi majice z letalskimi motivi, nalepke, pokrivala zoper sonce in še bi lahko naštevali. Toda preden pride človek na razstavi prostor, mora plačati štiri-deset frankov vstopnine.

Zadnja dva dni razstave se

traja do 16. in tretja se začne ob 16.45 in traja do 17.50.

Izredni varnostni ukrepi

O tem, kako francoske oblasti živijo v nenehnem strahu pred terorističnimi napadi, se lahko prepričaš tudi na tej razstavi. Takoj ko kupiš vstopnico, je obvezen podoben pregled z detektorji in rentgenom. Če imaš s seboj torbo, ti jo pregledajo z detektorji in tudi odpreti jo moraš. Ko pa si na letališču, se nenehno srečuješ s policaji in žandarji v uniformah; koliko pa je policajev v civilnih oblekah, pa verjetno ve samo francoski notranji minister. Poleg policije in žandarmerije pa skrbijo za red tudi številni varnostniki, ki so tudi oblečeni v posebne uniforme. Še posebej zavarovan pa je ameriški paviljon. Nanj pazijo Francozi, pa tudi Američani so pripeljali svoje varnostnike iz ZDA.

Kakšen je delež Jugoslavije?

Odgovor na to vprašanje je kratek in jednat: nikakršen. Tako kot lani v britanskem

Eno izmed letal iz družine airbus

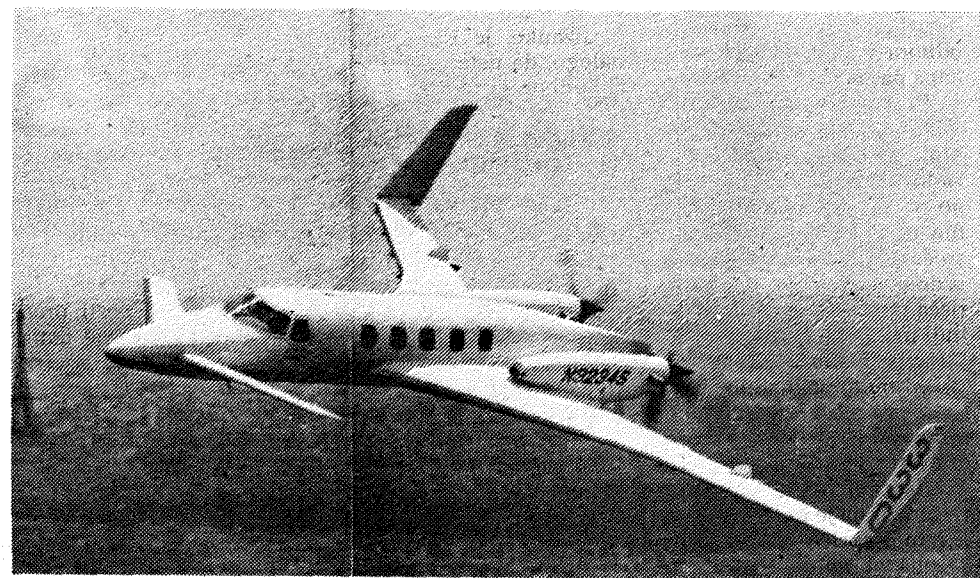
lais v samem središču Pariza.

Vsi podatki o letošnji razstavi pričajo, da je to največja tovrstna prireditev v svetu. Svoje izdelke razstavlja namreč več kot 1450 razstavljalcev iz tridesetih držav iz vsega sveta, med njimi pa ni nobene države iz Afrike.

Razstavjalci imajo na razpolago skoraj 79 tisoč kvadratnih metrov pokritih razstavnih prostorov, zunanji razstavni prostor pa je velik skoraj 157 tisoč kvadratnih metrov. Poleg tega pa je še 420 posebnih hišic, ki jih najamejo razstavjalci in v katerih potekajo pogovori s poslovnimi partnerji in so za navadnega obiskovalca nedostopne. Na strehah, ki so v bistvu terase, pa so klopi in stoli, s katerih lahko gost opazuje program letal v zraku. Tudi za navadne obisko-

bo vstopnina zvišala celo na osemdeset frankov, kar je za naš žep precej drago, če računamo, da je treba uradno odšteti za en francoski frank sto pet dinarjev.

Povedati pa moramo, da razstava ni bila vse dni odprta za obiskovalce. Navadni

Predstavnik nove generacije poslovnih letal – ameriški starship 1 – ki je sam priletel iz ZDA.

Pokroviteljstvo nad potovanjem naših novinarjev na letalsko razstavo v Pariz so prevzele delovne organizacije: Adria airways, Kovinotehna Celje, Zlatarne Celje, Zdravilišče Rogaska Slatina, Atomske toplice Podčetrtek, KORS Rogaska Slatina, SOZD Moda iz Ljubljane, Beograjska banka-Temeljna banka Ljubljana, Intertrade iz Ljubljane in Kovinoplastika iz Loža.

adria airways

**ZDRAVILIŠČE
ROGAŠKA SLATINA**

INTERTRADE

ZLATARNE-CELJE

KORS
KONFEKCIJA OBLAČIL
ROGAŠKA SLATINA

kovinotehna

KOVINOPLASTIKA LOŽ

atomske toplice

beogradska banka
temeljna banka ljubljana

Zgodovino pisje NOB je nacionalnega pomena

Pisci NOB so zborovali – Sklad za financiranje zgodovino pisja – Mlade pisce zgodovine strokovno usposobiti

Prve dni junija 1987 je bil v Ljubljani izredni občni zbor Društva piscev zgodovine NOB in revolucije. Zbralo se je blizu šestdeset članov društva, ki so v živahni in kreativni razpravi dali izvršilnemu odboru priznanje za plodno enoletno delo ter s kopico predlogov skupno nakazali smernice za bodoče delo.

Predsednik društva Lado Ambrožič – Novljan je v izčrpnem poročilu nanizal uspehe, težave in probleme, ki jih je reševal izvršilni odbor društva. Sestavljen je program zgodovino pisja NOB in revolucije ter pregled dosedaj izdanih del v knjižnici NOV in POS ter OF in zunaj teh bibliotek. Tako bo v prihodnje pisanje bolj načrtno in racionalno. Predsedstvo republiške konference SZDL je podprlo predlog, da je projekt zgodovino pisja NOB projekt nacionalnega pomena in da se ustvari zamisel ustanovitve namenskega finančnega sklada, ki ga mora financirati družba.

Eden glavnih problemov v delu je bil, da posamezniki dvomijo v strokovnost, ka-

kovost in resničnost zgodovino pisja NOB, češ da je pod političnim pritiskom in cenzuro, da so mnoge monografije zato vprašljive po verodostojnosti in strokovnosti.

Toda pisci zgodovine NOB se ravna po načelih modernega zgodovino pisja in kot neodvisni raziskovalci do podrobnosti raziskujejo in preverjajo podatke in dogodke ter izločajo neresnična ustna ali pisna pričevanja. Posebno vprašanje je kadrovanje novih mladih zgodovinarjev s fakultetno izobrazbo, ki je izredno aktualna, saj so dosednji pisci – borci že pri koncu svojih življenjskih moči. To vprašanje je tesno povezano s honorarji piscem zgodovine NOB. Društvo je pripravilo predlog, da je plačilo za avtorsko polo enako, kot je višina povprečnega osebnega dohodka zaposlenih na Slovenskem. Prav tako so velik problem drage knjige, ki zato nimajo prave poti do bralcev, posebno do mladine.

Izredno pa je bil uspešen pogovor s predstavniki JLA, ki so obljubili pomoč v razširitvi knjig s tematiko NOB v

vojaških knjižnicah v Sloveniji in da bodo podprli akcijo in našli sredstva za prevode monografij v srbohrvaščino. Prav tako je Društvu piscev NOB in revolucije nudil vso moralno pomoč in podporo Republiški odbor ZZB NOV Slovenije.

Dr. Velimir Vulikič je podal finančno poročilo. Sprejet je bil predlog, da ostane v letu 1988 višina članarine enaka kot doslej – 1.000,- din letno.

Iz tehtne in bogate razprave povzemamo nekaj bistvenih misli in predlogov:

– Animirati in vso skrb posvetiti strokovnemu usposabljanju mladih zgodovinarjev, ki naj bi se podrobneje spoznali tudi s tehničnimi pomagali za pisanje monografij.

– Izvršilni odbor je prevzel nalogo, da se pogodbe in obrazci ob sodelovanju z Društvom pisateljev poenotijo, da avtorji z založbami ne bi imeli težav kot doslej. Sprejet je bil predlog, da se na TV Ljubljana do konca leta pripravi okrogla miza, na kateri bi javnosti predstavili vso problematiko in izredno pomembnost zgo-

vinopisja NOB. Poleg eminentnih piscev zgodovine NOB naj bi v pogovorih sodelovala tudi predsednika Društva pisateljev in književnikov in PEN kluba Slovenije.

V pisanju monografij je potrebno napraviti prioriteto, da bi se najprej obdelala pomembnejša področja, pri zbiranju zgodovinskih gradiv in recenzij pa še tesneje sodelovati z odbori domicilnih enot.

V program vključiti tudi NOB v zamejstvu tako, da bo zajet ves slovenski kulturni prostor, kot tudi narodnoosvobodilna gibanja v ujetniških taboriščih, zaporih, koncentracijskih taboriščih in med pregnanci.

Na mesto dveh umrlih članov sta bila v izvršilni odbor Društva piscev NOB in revolucije izvoljena Franc Črnogelj – Zorko in Jože Novak, v disciplinsko komisijo Tone Kebe, Polde Štrukelj in Jože Štok – Korotan, v tovariško razsodišče pa Ludvik Golob in Albert Klun. Sprejeti so bili trije novi člani Pravil, ki se nanašajo na krepitev socijalističnega patriotizma, samoupravnih odnosov in na varnostni in obrambni načrt.

Miloš Rutar

Z zamejske Koroške:

Spoštujmo preteklost

Partizanski borci in z njimi vred Slovenci na Slovenskem Koroškem so bili od osvoboditve do današnjih dni tarča raznih napadov, diskriminacij, omadeževanj in še česa, da o vprašanju še vedno nerešenega dvojezičnega šolstva sploh ne govorimo.

V raznih časopisih celo povečujejo stare naciste kot najboljše demokrate, ki so najbolj zvesti patrioti. Verjetno zato, ker se naj bi že 9. maja 1945 borili za današnjo svobodno Avstrijo.

Prizadeti živijo v okoliščinah, v katerih se že dvainštideset let po zmagi nad nemškem nacizmu borijo za njihove iz NOB priborjene ter z avstrijsko mednarodno državno pogodbo zajamčene pravice za demokracijo, mir, enakopravnost, za preživetje

ki določenih organizacij položijo venec tam, kjer to ne bi smeli ali pa da postavijo spominsko obeležje »zasluženim bojevnikom« (beri nasprotnim) za današnjo Avstrijo.

Nesprejemljivo je tudi, da posameznemu ali pa celo visokemu nekdanjemu funkcionarju, ki je bil član nemške nacionalistične partije (NSDAP n. pr. R. Huberja) avstrijska deželna vlada v Celovcu podeli visoko državno odlikovanje, »Blutorden«.

Podoba je, da se hočejo tisti posamezniki, ki so se do kraja borili na strani takratne nacistične Nemčije, sedaj enačiti s koroškimi partizanskimi borci in ostalimi antifašisti.

Zelo si tudi prizadevajo, da bi bila preteklost ali pa vse

Del udeležencev med srečanjem.

in obstoj njihove narodne skupnosti v zamejski Koroški.

Vse to in še na kaj drugega sta posebej na nedavnem srečanju preživelih borcev, ki so se bojevali v zamejski Koroški, opozorila Janez Wutte-Luc in dr. Borut Marjan Sturm (prvi predsednik Zveze koroških partizanov, drugi pa tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem).

Tokrat so se srečali v Veseleh pri Šentprimozu. Semkaj so pohiteli iz številnih večjih mest Slovenije. Med navzočimi je bil tudi Ivan Jecl, generalni konzul SFRJ v Avstriji.

Preživeli borci, skupaj z ostalimi Slovenci, ki so se v zamejski Koroški že zelo zgodaj bojevali proti nemškemu nacionalsocializmu za današnjo demokracijo Avstrijo, ne glede na to, če živijo v zamejski Koroški ali pa pri nas, bodo še bolj strnili svoje vrste v tem boju. Njihovo srečanje je izzvenelo kot skupen protest, hkrati pa kot opozorilo, da posamezniki čigar preteklost je obremenjena z neprijetnimi dejstvi, dvigajo glave in so glede tega še kako dejavni v posameznih njim usmerjenih organizacijah.

Dogaja se celo to, da posamezniki oziroma predstavniki

tisto, kar se je pred in med vojno dogajalo v Avstriji, pozabljen, ali pa da bi to preteklost razlagali drugače. Njihove težnje pri tem zvenijo, kakor da so bili vsi skupaj žrtve nemškega nacionalsocializma. Pri tem pa ne verjetno veje veter preteklosti. Grejo celo tako daleč, da postavljajo zahteve po rehabilitaciji posameznih nosilcev nacionalsocializma, a je seveda vsekakor višek nesramnosti.

Na vse to partizanski borci s Koroške in z njimi Slovenci ter ostali naprednjaki opozarjajo, da je bilo preveč gorja (žrtve, padli, izseljevanj in drugih represalij), da takim provokacijam ne bodo nasledili. Namesto tega bodo pri svojih zahtevah še bolj odločni. Pri tem zatrjujejo, da naj zve vsa Evropa ali pa ves svet, kaj se danes po tisti letih dogaja v tako demokratično obarvani sosedni Avstriji.

Tudi potem, ko je njihov koroški partizanski pevski zbor zapel več pesmi, s tisto čudovito občutenostjo, so besede udeležencev pomenile tako trdnost, da bodo v tem boju vztrajali do konca.

Njihove zahteve so upravičene. Dejstvo je, da če bomo spoštovali preteklost, bomo znali ceniti tudi prihodnost.

Drago Miklavc

Janko Tišler

Pobeg

(nadaljevanje)

Na dan pobega so nagnali na apelplac tudi kaznjence v južnem taborišču. Postrojeni v vrstah so čakali skoraj do večera, nakar jim je starešina taborišča zopet ukazal, naj se vrnejo v barake. Razlog te kazni so zvedeli šele pozneje. Pozno ponoči je prišel v taborišče esesovski komandant Winkler s precejšnjim številom esesovcev, ki so se vrnili iz neuspešne hajke na ubežnike. Zopet je zagrmel glas: »Alle raus!« (vsi ven!). V rekordnem času so se kaznjenci pstrajali na apelplacu, pred njimi pa so stali esesovci z naprjenimi orožjem. Med kaznjenci je nastal preplah. Bali so se, da bodo esesovci streljali. Winkler se je zadel: »Vsi ste ubijalci!«, kar je pomenilo, da so se blokači, kapoji in esesovci zagnali proti kaznjencem, jih začeli udarjati s palicami, bikovkami in puškinimi kopiti ter brcati in boksati, kamor je padlo. Ta strašna »korida« je trajala dobro uro, zatem pa je Winkler ukazal, naj iz vrst izstopijo vsi Rusi. Storili so to dostojanstveno, tiho in ponosno. Morali so stopiti na prostor pred kuhinjsko barako. Vsem zbranim kaznjencem pa je Winkler zabičal, da bo odslej disciplina še strožja in da bo vse neusmiljeno kaznoval, če se bo še kdaj kaj podobnega zgodilo. Blokači

in kapoji so že mislili, da bodo navalili na izločene Ruse, vendar je Winkler ukazal, naj se vsi kaznjenci, razen Rusov, umaknejo v svoje barake. Nekaj ur pozneje so esesovci pripeljali ruske kaznjence iz severne-koroške strani in jih priključili ostalim čakajočim sotrpinom. Pred kuhinjsko barako se je tako zbralo okrog 100 do 150 ruskih internirancev. Tu so morali stati mirno ves dan, brez hrane in vode, ponoči med 30. aprilom in 1. majem 1944 pa so skoraj vse, v spremstvu esesovcev in policistov, odpeljali v Tržič, jih naložili v živinske vagone ter jih po dogovoru s komandantom centralnega taborišča v Mauthausnu Franzom Ziereisom poslali v Mauthausen, kjer so jih skozi plinske celice poslali v krematorij. Prevoz kaznjencev z Ljubelja do Tržiča se je moral izvršiti ponoči, kajti prebivalci Tržiča se odhoda večje-ga transporta v tem času ne spominjajo.

Interniraneec Louis Balsan omenja, da so na Ljubelju ostali samo tisti Rusi, ki so jih nemški kriminalci-homoseksualci izkoriščali za svoje namene, kar pa povsem ne drži. Odhod ruskih kaznjencev so Nemci že v začetku maja nadomestili s prihodom novih transportov in-

ternirancev. V tem transportu je bilo tudi nekaj Rusov, ki pa jih esesovci niso mogli videti. Še v istem mesecu so ustrelili tri ruske kaznjence in to 18., 25. in 30. maja 1944.

Hajke za pobeglimi interniranci

Ko so esesovski komandant Winklerja to jutro telefonično obvestili, kaj se je zgodilo, je takoj ukazal, naj se začne hajka na pobočjih okolniških planin na južni strani. V hajki so sodelovali esesovci s psi, policisti in orožniki. Vrnili so se pozno ponoči – brez plena. V nedeljo, 30. aprila se je hajka nadaljevala in esesovci so prišli do kmeta Žarjava v Zgornjem kotu na koroški strani. V ponedeljek, 1. maja pa je pet esesovcev prišlo s psi do kmeta Vokovnika (Janez Roblek, Kot št. 4, občina Sela) in nadaleč od Mlečnikove kmetije so našli obleke kaznjencev, ki so se tu preoblekli. Istega dne so orožniki aretirali Marto Malle iz Zg. kota, sestro treh Mallejevih bratov, ki so bili v partizanih.

Ker Nemci ubežnikov niso dobili, so po nekaj dneh v taborišču razširili novico, da partizani pobegle kaznjence niso hoteli sprejeti v svoje vrste.

Pripomba J. Tišlerja v zvezi z zapisom v svojem dnevniku z dne 29. 4. in 1. 5. 1944: »Dne 29. 4. 1944 dopoldne sem bil v Celovcu, popoldan pa se odpeljal do Ridovca,

kjer so mi rekli, da so 3 kaznjenci pobegnili. Takoj sem se odpeljal do Deutsch – Petra in odšel k Blaznikovim. Tu mi je Mici Mak (Blaznikova) rekla, da je poljski kaznjeneec, ki je 19. 4. pobegnil in bil pozneje ujet, vse izdal in so ga esesovci pripeljali k njihovemu stricu Francu Maku, po domače Zgornji Žerjav ali da so tam vse ustrelili. Ko sem jim povedal novico o pobegu 3 kaznjencev, so me prosili, naj grem takoj k Žerjavu in jih podučim, kako naj se zagovarjajo, če bodo esesovci in policisti prišli hajkati. Šel sem takoj preko Oslice do Žerjava, bilo je okrog petih popoldne, a o beguncih še ničesar niso vedeli. Dogovorili smo se o previdnosti in načinu zagovarjanja, potem pa sem se zopet vrnil k Blazniku. Kmalu po mojem odhodu, so kaznjenci res prišli do Žarjava in zvečer odšli naprej, ne da bi izkali zvezo s partizani, o čemur so me Blaznikovi obvestili 1. maja popoldne, ko sem prišel iz Tržiča skozi predor zopet k njim glede obvestil o kaznjencih. Proti večeru sem odšel v Zgornji kot h kmetu »Francu« (Mak Jože), ki je bil brat Blaznika (Mak Gregorja) in Zgornjega Žerjava Mak Franc. Tu sem prespal računajoč, da se kaznjenci držijo nekje v bližini in da se bodo oglasili, kar pa se ni zgodilo. V torek, 2. maja zjutraj, sem šel preko Oslice do Blaznika, potem pa skozi predor k Sv. Ani.«

(nadaljevanje v naslednji številki)

Mercator – Emba

SOZD MERCATOR – KIT, n. sub. o
živilska industrija p. o.

61000 Ljubljana, Slovenčeva 21 • telefon: (061) 346-266, 346-273 • komerciala (061) 346-288 • telex: 31 403 EMBA YU • žiro račun: 50102-21179

ALPLES
INDUSTRIJA POHIŠTVA

TOZD PROMET BLAGA IN
STORITEV
ŽELEZNIKI n. sol. o.

Barve spremenijo dom

Ob 45-letnici Gorenjskega in Kokrškega odreda

Pred srečanjem obeh odredov 21. junija v Žirovnici

Ustanovitev obeh odredov temelji na istih poveljih, in sicer z dne 4. in 12. aprila 1942. Takrat je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, ki je še delovala v Ljubljani v ilegali, s posebnimi povelji dotedanje mlade partizanske čete in bataljone reorganiziralo-preuredilo v velike grupe odredov, v katerih naj bi nastali in delovali odredi. Tako tudi Gorenjski in Kokrški, ki sta sodila v 1. grupo odredov, katere komandant je postal Jože Gregorčič-Gorenc, politkomisar pa Lojze Kebe-Gregor Požar-Štefan.

Toda, zaradi težkih razmer na Gorenjskem, zaradi močnega in nasilnega okupatorja na eni strani, ter razredčenih partizanov na drugi strani ni bilo mogoče takoj ustanoviti imenovanih odredov. Ob vseh žrtvah in prizadevanjih so nastajala postopoma, saj v tistem času na Gorenjskem ni bilo niti tristo partizanov. Preveč jih je padlo v zimskih bojih in hajkah, ki so jim prepogosto botrovala izdajstva nemčurjev in narodnih odpadnikov. Dejansko sta mogla biti ustanovljena šele v juniju 1942 potem, ko je Glavno poveljstvo poslalo iz Ljubljanske pokrajine približno sto prostovoljcev. Lete so razdelili po obeh odredih.

Tako imata oba odreda veliko skupnega:

— ustanovljena sta bila v istem času, ki je bil zelo težaven;

— delovala sta na goratem, razsekanem, vendar pa z gostimi komunikacijami prepreženem ozemlju, ki je bilo za okupatorja tako pomembno, da ga niso mogli pustiti brez okrepljenega nadzora. Zato je bila gostota okupatorjevih postojank, ki so jih od poletja dalje okrepile tudi nove domobranske posadke, tako velika kot nikjer drugod;

— Gorenjsko in s tem oba

odreda, sta stiskali in ogrožali dve siloviti imperialistično-fašistični sili: germanska Nemčija in Mussolinijeva Italija. Zato so bili prehodi čez ali skozi Karavanke za okupatorja zelo pomembni, kar je še bolj oteževalo zadrževanje in delovanje obeh odredov;

— tudi zaradi tega so Hitlerjevi nacisti v pokrajini izvajali hudo nasilje, ki so ga predstavljali mučeniški zapori v Begunjah ter streljanje talcev v Dragi in drugod;

— zaradi teh poglavitnih vzrokov sta oba odreda morala vseskozi gojiti pristno partizansko taktiko, v katero sodi tudi delitev odredov po četah in bataljoni.

Razen aprilskih povelj ni tistih (verjetno so bila, a niso najdena v arhivih), s katerimi bi mogli natančno ugotoviti dneve ustanovitve obeh odredov. Znano pa je, da so oba snovali od prvih dni junija 1942.

Rojstni kraj Gorenjskega odreda je območje okoli Valvazorjevega doma pod Stolum. Tam je bil namreč 20. junij 1942 ustanovljen drugi Cankarjev bataljon, ki je nastal iz Cankarjeve čete in pripeljih borcev iz Ljubljanske pokrajine. Tedaj je štel dobrih sto borcev. Ta dan tudi štejemo za ustanovitev GO, njegov dan 26. junij pa sloni

na uspešni akciji tega bataljona, ki ga je ponoči s 26. na 27. junij izvršil na mostove v Mostah pri Žirovnici.

Njegov 2. bataljon — Poključski je bil ustanovljen iz Poključske čete 14. julija 1942 in je premogel le okoli 50 borcev. Ves odred je torej ob ustanovitvi štel le okoli 160 mož.

V prvem poveljstvu odreda in v bataljoni so bili:

— komandant GO je postal Andrej Zvan-Boris Cerne, politkomisar pa Polde Stražisar-Rudi, intendant Franc Potočnik, zdravnik pa dr. Edvard Pohar-Brko;

— komandant 1. bataljona Cankarjevega je postal Albin Ževma-Izidor, politkomisar pa Mitja Verdnik-Moti (pozneje imenovan tudi Stajzi in Tomaž). Intendant in bolničar pa sta bila Franc Konobelj-Iztok, nato Slovenko ter Franc Guzelj-Dohtar;

— komandant 2. bataljona Poključskega je postal Ernest Seidler-Iztok, za politkomisarja pa je bil imenovan Jože Krajc-Žakelj, za intendanta pa Anton Ambrožič-Božo.

Dolga in obsežna je zgodovina Gorenjskega odreda. Tu naj omenim le to, da je živel in deloval od 20. junija 1942 do 27. avgusta 1944, torej dobri dve leti. To njegovo delovanje pa moramo razdeliti na štiri različna obdobja:

— prvo traja od nastanka do konca decembra (26.) 1942,

— drugo od začetka januarja, ko je začel pokrivati vso Gorenjsko, pa do 12. julija 1943, ko je narasel na 9 bataljonov in je bila ustanovljena iz njegovih borcev Gorenjska, potem imenovana Prešernova brigada.

— tretje od reorganizacije po ustanovitvi Gorenjske brigade do februarja 1944, ko težišče delovanja prenese v Karavanke

— četrto obdobje pa, od februarja do 27. avgusta 1944, ko je bil ukinjen; iz njega sta bila sestavljena dva nova odreda: Kokroki in Škofjeloški. Število borcev GO je vse skozi zelo nihalo.

Kot smo že videli, je bil sočasno z gorenjskim ustanovljen tudi Kokrški odred. Nastajal je prav tako od prvih junijskih dni 1942. Njegov rojstni dan je 18. junij 1942, ko je bil na Kališču pod Storžičem ustanovljen njegov 2. bataljon — Kokrški, ki je štel približno 120 borcev, razporejenih v tri čete. Prvi bataljon Kokrškega odreda Kamniški pa je bil ustanovljen že sredi maja 1942, in sicer nad Zlatim poljem nad Tuhinjsko dolino. V času ustanovitve je štel okoli sto borcev in je bil zelo znan po svoji udarnosti.

V prvo poveljstvo Kokrškega odreda ter bataljonov so prišli:

— za komandanta je bil imenovan Tomaž Knavs-Matevž Kovač, za politkomisarja pa Ivan Bertonec-Johan Jereb. Intendant je postal Stane Teran-Nared, zdravnik pa dr. Milan Cunder-Miha;

— poveljnik 1. bataljona Kamniškega je bil Matija Blejc-Matevž Plamen (ki je kmalu postal tudi odredni poveljnik), politkomisar pa Jakob Molek-Mohor Iskra;

— komandant 2. bataljona Kokrškega je postal Franc Šiška-Crto, politkomisar Anton Štefe-Kostja, intendant pa Jože Stružnik-Mejač.

Posebnost Kokrškega odreda je v tem, da je bil sestavljen dvakrat. Prvič torej 18. junija 1942 in je obstajal le do konca decembra istega leta (uradno do 26. dec.), narkar je bil ukinjen. Ostanki nesrečnega 2. bataljona, ki je bil domala uničen 13. in 14. septembra 1942 v Udinem borštu, so bili priključeni Gorenjskemu odredu, 1. bataljona-Kamniški pa IV. operativni coni.

Kokrškega odreda torej ni vse od januarja 1943 do 27. avgusta 1944, ko je bil v Dragi obnovljen. To poudarjam še posebej zato, ker številni borci, pa tudi novinarji in tudi politični delavci, pogosto tega ne vedo, oz. navajajo napačne podatke. Take napake se kažejo tudi na številnih obeležjih in zapisih.

Gorenjski odred je bil torej osnovna, matična gorenjska partizanska enota, katere je borce odstavila drugim enotam. toda, po 27. avgustu 1944 tudi Gorenjskega odreda ni več. Zato je na primer Titova vas pod Stolum v kateri je bival 1. bataljon od novembra do konca januarja 1945, vezana na Kokrški odred. A ker je veliko borcev GO v avgustu 1944 prešlo v Kokrški odred, ki je bil glavni dedič ukinjenega GO, se tu dejanja, osebe in taborišča spet neprestano prepletajo.

Prav tako je osvoboditev zapornikov iz begunjske graščine 3. in 4. maja 1945 vezana na Kokrški odred, kar spet govori o prepletenosti obeh odredov.

Večina borcev nekdanjega Gorenjskega odreda pa je osvoboditev in konec vojne v maju 1945 doživela takole. Tisti, ki so bili dodeljeni Škofjeloškemu odredu, so osvoboditev doživeli na Primorskem, tisti pa, ki so bili

vključeni v Kokrški odred, pa na Koroškem, delno (1. bataljon) pa na Štajerskem.

In še: iz Gorenjskega odreda je bilo za narodne heroje razglašeno šest borcev in poveljnikov, iz Kokrškega pa štirje. Seveda pa je ob imenovanih še celo vrsto junakov, ki so veliko prispevali za razvoj in obstanek partizanstva na Gorenjskem, kjer je bil okupator izjemno močan vsa štiri leta.

Kako močan, nevaren in nasilen je bil, kako izjemno težavne razmere so prav v času prvega obdobja gorenjskega partizanstva vladale v pokrajini, še preveč zgovorno priča podatek, da so domala vsi prvi poveljniki, organizatorji ter politkomisarji obeh odredov v tem boju zgubili življenja. Izmed 22 tod navedenih tovarišev jih je vojno preživel le 6, torej jih je padlo 16 ali 88 %. V kasnejših letih je bil odstotek padlih sicer manjši, zato pa je treba zapisati, da je zlasti v 1942. letu poleg starejšinskega kadra med silovitimi boji in ofenzivami samo v septembru 9. in 14. na Jelovici in v Udinem borštu padlo in bilo ujetih 90 borcev, da o ostalih žrtvah ne govorimo.

In vendar so borci obeh odredov-sicer hudo razredčeni-ostali v pokrajini in nadaljevali ta neenakopravni boj. Iz teh maloštevilnih enot so v 1943. in nato v 1944. letu zrasle nove, številne partizanske čete, bataljoni in odredi. Zaradi redko preživelih odrednih začetnikov in pionirjev gorenjskega partizanstva, novi, kasnejši, borci prvih voditeljev niso mogli poznati. Le o njihovih delih in imenih so slišali in delovali po njihovih izkušnjah.

Ivan Jan

Ob smrti Otona Miklavčiča, partizanskega pomorščaka in letalca

Spomladi smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od partizanskega pomorščaka, letalca in profesorja Otona Miklavčiča, dobrega tovariša, soborca in prijatelja, ki bi letos v juniju praznoval svojo osemdesetletnico.

Omahnil je v smrt v dnevih, ko smo pokopali tudi njegova soborca narodnega heroja Sergeja Mašero in admirala Janeza Tomšiča. Tako se boleče krčijo vrste partizanskih mornariških oficirjev, med katerimi je Oton Miklavčič zavzel častno mesto.

Oton Miklavčič je bil rojen 1907 v Ljubljani v narodno zavedni družini.

Po opravljeni srednji šoli je leta 1928 odšel na pomorsko vojno akademijo, ki jo je končal leta 1931. Nato je služboval kot aktivni oficir v jugoslovanski vojni mornarici vse do kapitulacije stare Jugoslavije.

Po zlomu bivše jugoslovanske vojske se je vrnil v rodno Ljubljano, kjer se je že poleti 1941 vključil v Osvobodilno fronto in delal kot zavzet aktivist na terenu, in bil pripravljen pridružiti se partizanski vojski. Bil je zadolžen za stike z drugimi domoljubnimi nekdanjimi oficirji in jih pridobil za program Osvobodilne fronte. To njegovo aktivno delo v Ljubljani je prekinila aretacija 10. februarja 1942.

Po aretaciji ga je vodila pot iz zaporov v Ljubljani skozi italijanske zapore v Padovi,

Ferrari, Anconi in Lanciau v taborišču internirancev Casoli, ki se nahaja v pogorju Abruzzi v provinci Chieti. V taborišču Casoli, kjer je bil od junija 1943, se je vključil in aktivno sodeloval v trdni in dobro organizirani organizaciji Osvobodilne fronte, ki jo je vodil dr. Peter Držaj.

Ko je ob kapitulaciji Italije pobegnil iz taborišča, ga je pot vodila v partizane. To pa ni bilo lahko. Moral se je prebiti izpod južnih obronkov gorovja Maielle, kjer so tisti čas Nemci izvajali maščevalno akcijo nad italijanskimi partizani in prebivalstvom, pobijali vse ljudi, ki so jim prišli pred puško, požgali naselja in lovili pobegle internirance ter zavezniške vojne ujetnike. Od tam se je prebil čez nevarno zavezniškono-nemško fronto severno od Foggie in se končno znašel v zbirnem taborišču Carbonara pri Bariju, kjer so ustanovljali I. prekomorsko brigado. V tem taborišču so zavezniški namestili tudi četniško skupino, ki je pobegnila iz Dalmacije pred partizani. Miklavčič je odločno odklonil poveljniško mesto in privilegije, ki so mu jih nudili kraljevski četniški oficirji in vstopil med prvimi borci v I. prekomorsko brigado.

Titova vojska je zelo potrebovala take vojaške strokovnjake — oficirje, kot je bil mornariški kapetan Oton Miklavčič, ki se je še v stari Jugoslaviji specializiral kot letalec v hidroplanski bazi v Divuljah. Po nalogu vojaško

političnega vodstva v taborišču Carbonara, ki so ga zavezniški po formiranju I. prekomorske brigade strogo stražili in obdali z žico, se je Oton Miklavčič skrivoma prebil iz taborišča mimo oboroženih straž in se priključil skupini mornarjev in letalcev, ki je bila poslana pod vodstvom kapetana Janeza Tomšiča iz Slovenije v Italijo. Dne 16. januarja 1944 so ustanovili letalsko šolo in jo konec januarja 1944 namestili v Carovignu v provinci Brinisi. Tam je bila ustanovljena prva letalska baza NOV in POJ, kapetan Oton Miklavčič pa je postal prvi poveljnik izvidniške letalske šole. Kasneje je prevzel poveljstvo radiotelegrafskega kurza Vojne misije NOV in POJ v Bariju in skrb za pouk mladinske letalske grupe NOV in POJ v partizanskem taborišču Gravina. Avgusta

1944 je bil poslan z ostalimi letalci na šolanje v Sovjetsko zvezo v Kolomno pri Moskvi, v Grozni in Krasnodarsk, kjer je v letalski šoli z najboljšim uspehom opravil tečaj za štabne oficirje. Po vrnitvi v domovino je bil letalski inštruktor v Zemunu in je bil leta 1948 demobiliziran v činu majorja.

Njegova navezanost na morje in strokovna usposobljenost navtika sta ga spet pripeljali k morju. Na višji pomorski šoli v Piranu je vse do upokojitve bil priljubljen profesor navtike in je kot zagnan strokovnjak na tem področju veliko prispeval k vzgoji številnih generacij mladihslovenskih pomorskih kadrov.

Po upokojitvi se je Oton Miklavčič zaradi bolezni umaknil v zaslužno tišino med svoje strokovne knjige, ki so mu tudi zapolnile žalostno praznino ob tragični izgubi žene. Vse njegovo življenje odlikujejo skromnost, neverjetna aktivnost in delavnost na strokovnem področju. Treba je poudariti, da je Oton Miklavčič v najtežjih časih našega narodno osvobodilnega boja veliko prispeval k osvoboditvi, za idejo je na voljo bilo vse strokovno znanje in usposobljenost. Bil je vedno pokončen mož, ki je nadvse pošteno in predano služil svoji socialistični domovini. Za svoje delo med narodnoosvobodilno vojno je prejel več visokih državnih odlikovanj za hrabrost, za zasluge za narod in za utrjevanje bratstva in enotnosti naših narodov.

Soborci in prijatelji

Italijanska ofenziva na Gorjance

Italijani so se oktobra 1942 pripravljali ne veliko gorjansko ofenzivo. Obveščevalci in terenci so prihajali z enotnimi poročili o utrjevanju Italijanov ob Krki in glavni cesti od Novega mesta do Kostanjevice. Kopali so strelske järke, pripravljali bunkerje in mitralješka gnezda ter terene za topove. Na ofenzivo so se na južni strani Gorjancev pripravljali tudi ustaši. Med Kostanjevico in Sv. Križem so namerali napasti Nemci. Tako so bili partizani Gorjanskega bataljona nenadoma obkoljeni. Obkoljen pa se je znašel tudi drugi Belokranjski bataljon.

Italijanska ofenzivna operacija se je začela 28. oktobra 1942 in je trajala do 4. novembra. S tem je bila končana zadnja faza velike italijanske ofenzive na Notranjsko in Dolenjsko. V tako imenovanem 11. operativnem ciklu na Gorjance so poleg velikih italijanskih enot sodelovale tudi ustaške in nemške enote ter belogradisti iz »Legije smrti«, skupaj kar 36 sovražnih bataljonov na dva partizanska bataljona. Gorjance sta v glavnem česali okrepljeni diviziji »Cacciatori delle Alpi« in »Lombardia«, drugi pa so zapirali položaje.

Gorjanske čete so se zbrale 28. oktobra 1942 na Kiri pri Prežeku, kjer jim je komandant Vzhodnodolenjskega odreda prijatelj povedal, da se obroč okrog njih zapira in da se morajo hitro umakniti

z Gorjancev. Takoj, še pred mrakom, je dolga kolona krenila proti vrhu Gorjancev. Toda obroč je bil tam že zaprt. Zapirali so ga ustaši in težko topništvo na črti Novo mesto-Metlika. Poleg tega so Italijani prodirali po grebenih Gorjancev proti vrhu in onemogočili umik tudi v tej smeri. Tudi umik posameznih čet na črti Kostanjevica-Dolž ni uspel. Partizani so se ponovno zbrali na izhodiščnem položaju na Kiri, kjer je vodstvo Vzhodnodolenjskega odreda sklenilo, naj se razbijejo na majhne skupine in naj se vsaka po svoje skuša prebiti skozi obroč, po končani ofenzivi pa se bodo ponovno zbrali na Gorjancih.

V tem času pa so v ospreddje stopili še župniki, ki so izvajali propagando, da naj se partizani sami prijavijo okupatorju in da se jim ne bo nič zgodilo. Nekaj partizanov je temu res nasledilo in vsi so bili postreljeni. Župnik Franc Cerkovnik je v pridigi v Šentjerneju rotli mater, naj gredo v gozdove po svoje otroke, ki naj se prijavijo Italijanom. Ofenziva belogardizma se je spreminjala v pohod strahu in groze. 4. novembra 1942 je bilo ofenzive konec in Italijani in belogardisti so bili prepričani, da so Gorjance počistili. Toda to jim ni uspelo.

Zdenko Picelj
(zadnje nadaljevanje zapisa o Gorjanskem bataljonu bomo objavili v naslednji številki)

Brez bojov in žrtev ni zmage

V osnovni šoli v ljubljanski Koleziji bodo 24. junija odkrili poprsje narodnemu heroju, predvojnemu vrhunskemu športniku, Cvetu Močniku-Florjanu ter šolo po njem tudi poimenovali.

Narodni heroj Cvetu Močnik-Florjan, rojen 1914 v Ljubljani, diplomirani pravnik, je bil vsestranski športnik. V Ljubljani in na Bledu je plaval in igral vaterpolo, na Pokljuki in Krvavcu je planinaril in smučal, po Sloveniji je kolesaril, najbolj pa so ga privabljal nevarne Savske brzice, ki jih je premagoval v kajaku. Bil je član akademske reprezentance v smučarskih tekih in državni prvak v kajaku.

Ob napadu na Jugoslavijo 1941 je bil med prostovoljci, že jeseni istega leta je odšel med partizane. Šestindvajsetega aprila 1943, ko se je na čelu borcev Gradnikove brigade na Golobarju prebijal iz obroča italijanskih alpinov, je v jurišu omahnil v smrt.

Za izredne uspehe v političnem in partijskem delu, vodenju partizanskih enot in junaštvu je bil leta 1953 posmrtno, z ukazom maršala Josipa Broza-Tita, razglašen za narodnega heroja.

Vsestranski športnik

Osnovno šolo in gimnazijo je Cvetu Močnik končal v Ljubljani in že v dijaških letih je veliko pisal. Urejeval je revijo Šport in narava, s športnih tekmovanj je v dnevnik »Jutro« pošiljal poročila in rezultate.

Nekdanja Močnikova žena, prof. dr. Zora Konjajev iz Ljubljane, nam je pokazala žepni koledarček, v katerega je Cvetu kot mlad študent zapisoval nabranke (reke), iz katerih se je koval njegov značaj. »Največja krepost moža je pogum, pogumnega pa spremlja sreča.« »Nikoli ne more biti nič iz človeka, ki mu v nevarnosti zmanjka poguma.« »Živi nevarno.« »Brez žrtev ni borbe, brez borbe ni zmage in brez zmage ni resnične veličine.«

V Ljubljani smo obiskali Cvetovega brata Zlatka Močnika, nosilca spomenice, znanega partizanskega izdelovalca klišejev, ponarejenih legitimacij in drugih dokumentov v centralni tehniki, ter Cvetu, poročeno Novak,

hčerko Cvetu Močnika. Oba hranita veliko športnih fotografij, člankov iz časopisov ter Cvetovih strokovnih zapisov o treningih kajakašev in smučarjev-tekačev. Hčerka Cvetu je na podstrešju našla originalen očetov dnevnik, kamor si je skrbno, še s pisavo 14-letnega dijaka do študentskih let vpisoval vse vzpone v hribe, kolesarske izlete, smučarske in kajakaške treninge od leta 1928 dalje.

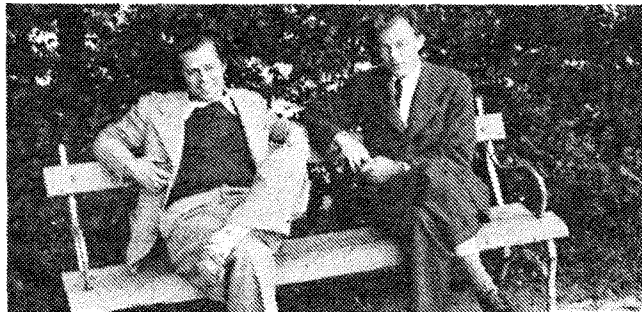
Na prvi strani dnevnika sta še danes ohranjeni dve planiki. Obrnimo nekaj po-

rumenelih listov dragocene- ga dokumenta:

– Ljubljana – Rožnik – Koseze – Podutik – Sv. Katarina in nazaj na smučeh – januarja 1928;

– Ljubljana – Šentvid – Vodic – Cerklje – Sv. Ambrož – Jezerca – Kriška planina na Krvavcu (30 kilometrov s kolesom, za vso pot iz Ljubljane do Kriške planine sem rabil 15 ur, skupaj s počitkom) – 15. novembra 1935;

– Ljubljana – Podnart (z vlakom), nato po Savi s kajakom in dalje skozi Drulovko do Mednega – 13. septembra 1936;

Cvetu Močnik (desno) z bratom Zlatkom v študentskih letih

Ivan Jenko

Novi povojni časi

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Invalidske pravice

Za varstvo vojaških vojnih invalidov je bilo pristojno ministrstvo za narodno obrambo zvezne vlade do leta 1949, ko so to pristojnost prenesli na zvezno ministrstvo za socialno politiko, v kasnejših letih, najprej deloma, potem v celoti, pa na državno-upravne organe za socialno varstvo republik, okrajev in danes občinskih skupščin. V prvih povojnih letih so uveljavljali invalidske pravice le partizanski ranjenci, po letu 1949 pa so vlagali zahteve za priznanje statusa vojaškega vojnega invalida tudi drugi udeleženci narodnovobodilne vojne, žrtve fašističnega nasilja in civilne žrtve vojne, ki z enotami NOB ali z OF objektivno niso imeli nobene zveze. Res pa je tudi, da predvsem žrtve fašističnega nasilja in civilne žrtve vojne niso imele do leta 1968 nobene zakonske zaščite. Zanimivi so ti podatki: leta 1938, torej dvajset let po prvi svetovni vojni, je bilo v Sloveniji 2157 vojaških vojnih invalidov iz prve svetovne vojne, leta 1958, torej štirideset let po prvi svetovni vojni, pa jih je bilo 4758. Tu je treba upoštevati Slovensko Primorje, ki je bilo tudi mednarodno formalno-pravno priključeno k Jugoslaviji. Drugi podatek: leta 1954 je bilo v Sloveniji vojaških vojnih invalidov 11.572, čeprav je letno umrlo do 200 ljudi.

NOB je bila v letih 1941 do 1945 homogena organizacija oboroženega ljudstva, ki je ljudi združevala in povezovala, gojila tovariške odnose, solidarnost in medsebojno pomoč v boju proti sovražniku. Dvanajst let po vojni so začeli udeležence NOB uradno in manj uradno stopnjevati. Tako je danes najmanj šestnajst različnih skupin. To je povzročilo različne želje in težave, kar je organizacija Zveze združenj borcev NOB naredilo raznotero, pa tudi zaprtjo v ozke kroge.

Obup brezdelnega

Kaj neki se je pravzaprav zgodilo z upokojenimi mladimi partizani? Odgovor je bil zelo preprost: čez noč so ostali brez dela! Po upokojitvi so bili prepuščeni samoiniciativi. Nekateri so se v novih pogojih življenja vsaj začasno znašli, drugi ne; nekateri so občasno še kaj delali ali so se začeli ukvarjati s samostojno obrtno dejavnostjo, posamezniki so celo odhajali na delo v tujino, mnogi pa so životali v stanovanjih in pohajkovali po ulicah. Za človeka je najpomembnejše delo! Ljudje namreč ne živijo zato, da bi delali, ampak prav nasprotno, delajo, da bi živeli! In prav zato je nekoč F. Engles napisal: »Delo je prvi osnovni pogoj vsega človeškega življenja, in to tako zelo, da moramo v nekem smislu reči: delo je ustvarilo človeka.« In dalje: »Najprej delo!«

Naj povem dve kratki zgodbi. Bil sem načelnik republiške uprave za vojne invalide in borce NOVJ. Nekega dne je pozvonil telefon. Dvignil sem slušalko in hreščec glas je vprašal: »Ivan, si ti?« Odgovoril sem mu: »Da, jaz sem!« On pa je nadaljeval: »Lahko zdaj pridem k tebi? Nujno je!« Odgovoril sem: »Seveda, kar takoj pridi.« Šele ko sem odložil slušalko, sem se spomnil, kdo je to. Po nekaj minutah je že prišel v mojo pisarno urejeno obločen in obrit, toda razburjen. Ponudil sem mu stol.

Ivan, poznavala se, zaupam ti, človek mora komu povedati svoje tegobe, tako ne morem več. Veš, ustrelil se bom!« mi je še vedno nekoliko zadihano, pa tudi dokaj brezbrizno povedal.

»Tega pa že ne boš storil,« sem mu odgovoril, a je že nadaljeval: »Se nikdar v življenju se nisem počutil slabše kot zdaj! Veš, Ivan, ne gre za dohodke, imam pokojnino in vojno invalidnino, imam vse, družino in stanovanje, toda nekaj bistvenega za nimam: nobenega dela in po ves dan sem sam. Tako brezdelje in samota me vse bolj uničujeta, vsak dan sem bolj nervozen, čeprav dobro veš, da sem bil tudi v najbolj hudih trenutkih življenja miren. Zdajle sem bil na CK v kadrovski službi: z vodjem se poznavam iz partizanov, prosil sem za kakšno delo. In veš, kaj mi je rekel? Da že nekaj let nimajo več posebne službe za evidenco in razpored kadrov in mi za to ne more pomagati.« Prepozno si prišel, mi je še rekel. Vstal sem in odšel, ne da bi se poslovil. Kakšen cinizem! Samo v vojni in prva leta po vojni sem bil dober...«

– Pokljuka, Šport hotel – Mrzli studenec – Kranjska dolina – Šp. hotel, Meccesnovec – Šport hotel – Grajska p. – Kokišine – Rčiška p. – Mrzli studenec – Šp. Hotel – Mrzli studenec – Zatrnik – Gorje – Bled, (70 kilometrov na smučeh) – 21. marca 1937; – Boh. Bistrica – Sv. Janez (2 x) – Nomenj – Soteska – Boh. Bela – Bled, (40 kilometrov s kajakom) – 27. junija 1937.

Cvetu je dobro govoril nemško, deloma pa tudi angleško in francosko.

»Izreden posluš je imel za strokovno delo, zapisoval je teoretična predavanja finskih, norveških in čeških strokovnjakov in pripravil besedila z risbami za smučarsko, kajakaško in atletsko gimnastiko, masažo in druga navodila trenerjev in strokovnjakov«, se spominja brat Zlatko Močnik iz Ljubljane.

Cvetu Močnik je bil z Ljubljanočanom Rudijem Malahovskym med najboljšimi kajakaši v državi. Na mednarodnem tekmovanju na divjih vodah 1939 v Tacnu sta v kajaku dvosedu slavila zmago. Istega leta sta Cvetu Močnik in Metod Gaberšek v dvosedu na mirnih vodah na Bledu osvojila prvenstvo Jugoslavije.

V smučarskih tekih je Cvetu na akademskem prvenstvu Jugoslavije leta 1937 zmagal, istega leta je bil na Pokljuki na 50 km odličen četrti, na Jahorini pa je na državnem prvenstvu dosegel na 18 km peto mesto.

Svoj največji mednarodni smučarski uspeh je Cvetu Močnik 1938 dosegel na Svetovnem študentskem prvenstvu v Villarsu v Švici. Na 14 kilometrov se je edini vrnil med izredne Švicarje, dosegel je odlično četrto mesto.

Cvetu Močnik – državni prvak, na treningu na Bledu

Posebni poročevalec »Jutra« je pisal, da se je Močnik srčno boril in če ne bi zašel in izgubil 2 do 3 minute, bi osvojil celo drugo mesto. Cvetu je novinarju izjavil: »Proga je bila izredno težka posebnost za mene, ki sem vajen tehničnih prog. Bili so sami vzponi in smuki, kjer se nisem mogel odpočiti. Zastavil sem vse svoje sile in odkrito priznam, da sem bil na cilju popolnoma izčrpan.«

Daki in Florijan – prva partizana na smučeh

Cvetu Močnik je bil aprila 1941 med organizatorji odhoda študentov – prostovoljcev v Zagreb. Toda, Jugoslavija je v nekaj dneh kapitulirala in prostovoljci so se razočarani vrnil domov.

Cvetu Močnik-Florjan se je z bratom Zlatkom takoj vključil v delo OF na Trnovem in Koleziji. Ustanovljene so bile prve bojne skupine, ki so na osamljenih mestih plenila orožje italijanskim oficirjem.

Močnik se je sestajal tudi z Alešem Beblerjem-Primožem in Stanetom Semičem-

Dakijem. Dobil je nalogo zbiranja opreme in orožja in propagande med študenti za odhod k partizanom. Italijani so izdali za Močnikom tiralico, zato se je že septembra 1941 umaknil k partizanom na Mokrac.

Kot športnik se je kmalu znašel in postavil so ga za komisarja čete, komandir je bil Ljubo Šerčer. Prva večja akcija partizanov na Notranjskem je bil napad na Lož in Bezuljak. Devetnajstega septembra 1941. v nedeljo popoldan so borci, na čelu z mitraljezcem Dakijem, bliskovito napadli Lož.

Sam juriš, sredi belega dne, je trajal približno petnajst minut. Daki je stoje, sredi ceste na trgu s češko zbrojevko divje kosil Italijane. Po napadu so se borci skoraj dva metra visokem snegu umaknili proti Kočevski. V neki vasi sta Florijan in Daki staknila smuči. Bila sta prva partizana-smučarja v NOB.

Miloš Rutar

(nadaljevanje in konec v naslednji številki)

Vedno je bil poln zaupanja in odkritosrčen kot zdajle. Rečem mu: »Veš, večina tega, kar praviš, je resnica, ne morem pa ti pritrditi, da nikomur nisi več potreben. Nimaš prav. Imaš ženo in otroka. Oba te potrebujeta, posebno tvoj otrok. Te neumnosti, o katerih govoriš, pred svojim otrokom ne bi mogel opraviti. Razum mora biti močnejši kot nagoni. Ne dopusti jim, da te vodijo, delo zate bova dobila. Praviš, da si nervozen; ali si bil že pri zdravniku?« »Ne, pri zdravniku nisem bil,« je rekel, »medicina nima zdravil za brezdelje in samoto, medicinci so le kurativci, ne pa preventivci. Kaj naj bi z njimi? To so družbena vprašanja! Veš, tale pogovor med štirimi očmi me je vsaj deloma razbremenil, vse bom še enkrat premislil, samo, da bi dobil kakšno delo,« je tarnal.

Poslovala sva se. Ponovno sem mu zagotovil, da bom besedo držal. Svetoval sem mu, naj se čez nekaj dni oglasi. Prepričan sem bil, da je odšel pomirjen.

Toda, naslednjega dne, ko je bil spet sam, je svoje načrte uresničil. Ni več zdržal...

Pa še drugi primer:

Partizan Staža je bil upokojen, ko je bil star 34 let. Imel je družino, zaposleno ženo in tri predšolske otroke. Stanovali so v kletnem prostoru. Pokojnina ni bila velika, zaslužek žene ni dosegel tovarniškega povprečja. Po upokojitvi je začel zelo redno prihajati v mojo pisarno, kasneje pa tudi domov. Njegovi obiski so bili vse bolj pogosti. Po navadi je s sabo pripeljal vse tri otroke. Vedno je bil potr, tožil je o bolečinah v trebuhu in v nogah, čeprav je bil pred upo-

kojitvijo zdrav in vesel. Prihajal je s prošnjo, naj njegovo invalidnost ocenijo višje, čeprav je dobil najvišjo možno oceno za vojaško poškodbo. Ranjen je bil namreč le skozi mehke dele desne noge in rana ni povzročila funkcionalnih motenj. Tako so rekli specialisti, toda on je vztrajal, da ga vojna poškodba vse močneje ovira pri hoji. Takim primerom, in teh ni bilo malo, so zdravniki rekli »rentna psihoza«. S svojo vztrajnostjo je dosegel desetinno povečano vojno invalidnost, s tem pa tudi povečano mesečno invalidnost.

Njegov drugi problem je bilo stanovanje. Prinašal mi je vsakršna potrdila, s katerimi bi čim bolj dokumentirano utemeljil svojo prošnjo. Ni bilo tedna, da se ne bi oglašil. Pristojnim upravnim organom občine smo pisarili, telefonirali, zadeva se je vseeno zavlačevala. Minila so štiri leta, ko je naš partizan Straža dobil novo stanovanje.

Vsa leta po upokojitvi je bil tudi reden gost v ambulanti. Splošni zdravnik ga je pošiljal k specialistu. Vsakokrat mi je prinesel zdravniški izvid. Nikoli niso ugotovili kakšnega resnega obolenja; po več kot dveh letih je bila postavljena diagnoza distonija nevro vegetativa – toda zdravnike je še naprej redno obiskoval. Ob nekem zdravniškem pregledu so ugotovili rano na želodcu. Zdravniki so se odločili za operacijo in ob tem ugotovili karcinom na želodcu. Čez pet mesecev je umrl, star 38 let...

(Sestavek bomo nadaljevali in ga končali v naslednji številki)

Zaslužen priznanje za beneške aktiviste OF

V soboto, 30. maja, je bila v Špetru slovesna podelitev spominskih značk in plaket Osvobodilne fronte, ki so jo skupaj organizirali občinski konferenci SZDL Tolmin in Nova Gorica, domicilni odbor aktivistov Zapadnoprimeškega okrožja in teritorialni odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze za Videmsko pokrajino.

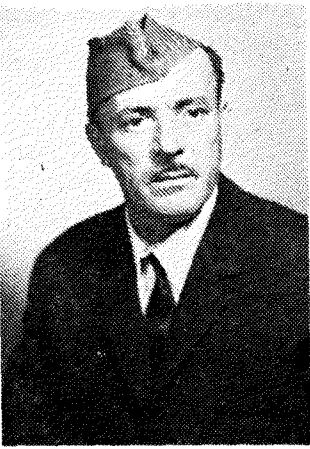
Plakete in značke OF je prejelo 64 Beneških Slovencev, ki so bili v obdobju NOB člani odborov OF, narodno-osvobodilnih odborov in drugih političnih organizacij. Med njimi je bilo tudi nekaj borcev Briško-beneškega odreda in drugih enot 9. korpusa. Srečanja so se udeležili tudi Albert Jakopič-Kajtimir, nekdanji komandant 30. divizije, Franc Črnogelj-Zorko in Joško Ošnjak – beneški prvoborec ter predsednik in sekretar ANPI videmske province Federico Vincenti in Adelchi Gobba.

To prisrčno, za Beneško Slovenijo posebej pomembno, slovesnost so priredili v veliki občinski dvorani šempetrske občine v zahodni Beneški Sloveniji. Vsi odlikovanci so brez izjem bili zadovoljni in srečni, da so po dolgem času vendarle dobili svoje zaslužen priznanje. Nekateri so izrazili svoje

naj bi zagotovil pravice vsem Slovincem v Italiji. Za Beneško Slovenijo, na katero se je v dosedanjih tovrstnih načrtih v glavnem pozabljalo, bi imelo sprejetje tega zakona še posebno težo. Samo s takim urejanjem medsebojnih odnosov – pričakujemo pa, da ga bodo podprle tudi napredne italijanske stranke in organizacije – in z nadaljevanjem vsestranske krepitve gospodarskih, kulturnih, športnih in drugih stikov Slovencev v Benečiji z narodno matico bo moč preseči zaostalost in zaustaviti preseljevanje v razvite kraje ter omogočiti večji napredek tudi v Benečiji.

Zato smo toliko bolj začuden nad načrtovanim diskriminacijskim ukrepom italijanske vlade, s katerim naj bi nadzorovali vstop tujih državljanov v Italijo, želim reči, da je za nas Jugoslovane skrajno žaljiv in v globokem nasprotju s prijateljskim sodelovanjem z Italijo, z odprto mejo in osimskimi sporazumi ter pričakujemo, da bo italijanska vlada ta ukrep do Jugoslovanov preklicala.

»Vse govornike sem pozorno poslušal,« piše Joško Ošnjak. »S pozornostjo sem opazoval tudi navzoče v dvorani in se prepričal, da so dojel bistvo

Ferdinand Bordon-Jakec, predsednik okrajnega odbora OF za zahodno Beneško Slovenijo.

lja začel pozneje kot drugje, se je širil zelo hitro. Val splošne ljudske vstaje, ki je 8. septembra zajel Slovensko primorje, se je razširil tudi v Beneško Slovenijo, Rezijo in Furlanijo. Beneška Slovenija in Rezija sta postali sestavni del svobodne »kobariške republike«. Večina beneškega prebivalstva je tedaj prostovoljno, z zanosom, sproščeno in brez kakršnihkoli političnih pritiskov, povezana s prebivalci sosednje Soške doline, sodelovala v Osvobodilni fronti slovenskega naroda. Pritegnila sta jih borbenost primorskih rodoljubov v boju proti italijanskemu fašizmu in nemškemu nacizmu in velika vera ljudi, da si bodo izbojevali lepšo prihodnost.

Kmalu po razpadu Italije je bil ustanovljen odbor OF, s številnimi člani, v Gorenji Mjersi v občini Šentlenart, kmalu nato pa še drugi na območju občin Grmek, Dreka in Srednje.

Težko delo beneških aktivistov se je pravzaprav začelo šele po novembrski ofenzivi. Zaradi nje so bili vsi naštetih odbori razpuščeni.

Aktivisti smo morali spodbujati komaj porojeni plamen upora in prebujeno narodno zavest, premagovati zmedo, strah in nezaupanje do narodnoosvobodilnega gibanja, ki jih je že prej zasedala italijanska propaganda. Skrbeli so za prehrano partizanskih enot, njihovo nastanitev, sanitetni material, delitev živil in denarnih podpor med revnejšim prebivalstvom. Odbori Osvobodilne fronte so ponekod hkrati predstavljali tudi narodnoosvobodilne odbore, prvo resnično ljudsko oblast tudi na ozemlju Beneške Slovenije. Do konca septembra 1944 je v vzhodni in zahodni Benečiji delovalo več kot šestdeset odborov OF. V zadnjih osmih mesecih je bilo v različnih organizacijah in organizacijah dejavnih več kot tisoč aktivistov. Postali so resnično močan politični faktor, ki je bil najbolj uspešen v pridobivanju beneških fantov, deklet, mož in žena za narodnoosvobodilni boj. S temi odbori in partizansko vojsko je v tem obdobju bolj ali manj sodelovala večina beneškega ljudstva vse do konca

Del Beneškega bataljona v Gnidovci 1944. leta

vojne. V vzhodni Beneški Sloveniji je bil v tem času ustanovljen tudi okrajni odbor OF, za katerega predsednika je bil izvoljen domačin Evgen Bajt iz vasi Oborče pri Podarskjem. Enak odbor je bil ustanovljen tudi v zahodni Beneški Sloveniji. Tudi njega je vodil domačin Ferdinand Bordon-Jakec iz vasi Bordoni v vzhodni Beneški Sloveniji.

Narodno mešano prebivalstvo na tem območju je terjalo še posebej poglobljeno politično delo. Predvsem zaradi zrelosti aktivistov OF, pa tudi pripadnikov slovenskih in italijanskih partizanskih enot, ni bilo večjih nacionalnih nestrpnosti; predvsem zato je zaživele resnično borbeno sožitje pripadnikov osvobodilnih sil obeh narodov.

Skupaj nad petsto domačinov je bilo v tem obdobju vključenih v odbore OF in v narodnoosvobodilne odbore

kot temeljne organe oblasti v Beneški Sloveniji. Približno petsto se jih je priključilo operativnim enotam 9. korpusa in se borilo za osvoboditev Beneške Slovenije. Poleg tega pa je bilo med vojno zaradi sodelovanja z NOV interniranih v Nemčijo, v razna koncentracijska taborišča, približno 300 Beneških Slovencev. Marsikdo se ni več vrnil. Več kot petdeset jih je padlo med vojno v spopadu s sovražnikom na domačih tleh in drugod.

Vsi ti podatki nas lahko pričajo o pomembnosti prispevka, ki so ga dali Beneški Slovenci med vojno. Priznanje, ki so ga v Špetru prejeli še živeči, je pravzaprav namenjeno vsem nekdanjim beneškim aktivistom in borcem.

(Ta zapis smo povzeli iz poslanih prispevkov Boža Repeta in Joška Ošnjaka, ki je za objavo izbral tudi nekaj beneških fotografij)

Izidor Predan na slovesnosti v Špetru

Najprej vsem bratski in tovariški pozdrav v imenu nekdanjih borcev Benečije, vključenih v vsedrjavno zvezo partizanov ANPI!

Poseben pozdrav naj gre predstavnikom republiškega odbora Zveze borcev iz Ljubljane, ki nas je lanskega junija tako prisrčno sprejel in širokodušno pogostil v Ljubljani ob kulturnih dnevih Slovencev iz Italije v Cankarjevem domu, na katerih smo bili protagonisti prav mi, beneški Slovenci. Republiški odbor danes predstavljajo Lidija Šentjerc, znana in priznana voditeljica slovenskega odporiškega gibanja, neutrudna politična delavka, general Franc Črnogelj – Zorko, nekdanji komisar XVII. brigade »Simon Gregorčič«, ki se je borila za svobodo dlje časa tudi na naših tleh, Albert Jakopič-Kajtimir, komandant XX. divizije, prvi slovenski partizan, ki je stopil na naša tla, in Joško Ošnjak, naš rojak, Jakobčju iz Ošnjega, bivši komandant beneškega bataljona.

Prav tako prisrčno pozdravim predstavnike Zveze borcev iz Tolmina, delegacijo socialistične zveze iz Nove Gorice in vse vas, ki ste prišli na to našo skromno, a hkrati pomembno slavnost. Naš poseben pozdrav pa gre našemu deželnemu predsedniku ANPI, Federicu Vincentiju ter sekretarju Adelchiju Gobbu, ki sta nas z obiskom želela počastiti.

Danes smo se zbrali, da bi podelili spominske značke Osvobodilne fronte slovenskega naroda tistim, ki so v najhujših časih naše zgodovine s puško v roki branili dostojanstvo našega naroda, tistim, ki so sodelovali v vaških odborih

OF in tako pomagali NOB, ter tistim, ki so se po osvoboditvi borili za uresničitev idealov NOB.

Ta slavnost se odvija z veliko zamudo. Veliko protagonistov naše nedavne epopeje nas je zapustilo – vse vas vabim, da jih počastimo z enominutnim molkom. Mnogi so šli služiti kruh v tujino, v druge dežele in na tej podelitvi niso navzoči.

Naša zemlja je že od Boga ustvarjena za trpljenje človeka, ki na njej živi in jo obdeluje. Vsi gospodarji, ki so se nam menjali v več kot tisočletni zgodovini, so se prizadevali, da bi nas uničili, da bi nas izkoreninili, da bi nam vzeli naš jezik, naše navade, našo kulturo. Najsrmatnejši pečat je dal preganjalni politiki fašizem, ki je nas, ves slovenski narod, obsodil na smrt. Prepovedana je bila naša pesem in molitev po cerkvah, v šoli ni bila nikoli doma naša beseda. Zato moramo šele ponavljati, kar je pred več kot sto leti napisal naš prvi pesnik, Peter Podreka, o slovenski besedi:

»...Jaz nisem ne v šoli ne v uradu, čeprav tu od vekov živim, kot tujka beračim okoli, le v cerkvi zavetje dobim...«

Naš prvi pesnik, Peter Podreka, se danes joče v grobu, ker v preminogih naših cerkvah slovenska beseda ne dobi več zavetja. Naš narod, ki je prišel na tole zemljo pred Langobardi, se z njimi vojskoval za svobodo in narodnostni obstoj, naš narod še živi in agresivnih Langobardov že zdavnaj ni več. Preživeli smo veliko papežev, kraljev in drugih raznih vlada-

vin in še smo tu, da terjamo od Boga in od človeka zapisane pravice. Hudo neznosno je bilo preganjanje, trpljenje pod fašizmom, ko se je rodil narodnoosvobodilni boj, izza Triglava klic po svobodi. In glej, ko je bil fašizem prepričan, da je dokončno obračunal z nami, so se našli ljudje, sinovi, očetje in matere, ki so prisluhnili temu klicu svobode, ki so prisluhnili besedam našega pesnika in buditelja Ivana Trinka:

»...Oj tam, oj tam so bratje, oj tam so sestre mile, ki so me iz spanja dolgega zbudile...«

Začel se je naš upor, fašisti so bili še bolj kruti, prav zato, ker od nas upora niso pričakovali. Za naše uničenje so klicali na pomoč tudi svoje kamerate-Nemce. Bombardiranje so bile naše vasi: Podsrednje, Gor. Bar. Požgane so bile vasi Prapotnica v Dreki, Kosta v Špetru, Fojda, Ahten, Neme, Torlan in druge. Za osvoboditev, za svobodo domačega ognjišča je padlo precej naših mladih puobov, nad tristo moških in žensk pa so odpeljali iz Benečije v lagerje, v nemška koncentracijska taborišča, od koder se jih veliko ni več vrnilo.

Težak je bil krvavi davek, ki smo ga plačali za našo svobodo in če bi ne bilo enotnosti v NOB, bi bil davek še večji. Ne smemo namreč pozabiti, da so se na teh tleh borili proti skupnemu sovražniku, proti nacifašizmu slovenski in italijanski, predvsem furlanski partizani. Vendar je vprašljivo, ali smo dosegli svobodo, cilje, za katere so se borili in umirali naši ljudje. Kar se tiče nas, beneških Slovencev, mora bi-

ti odgovor na to vprašanje samo negativen.

Če je res, da so se borili, kot je res, za svoj jezik, za svojo kulturo, za ovrdenjenje naših starih navad, za demokracijo, za socialne pravice, za bolj pravično človeško družbo, smo bili prevarani »inganani«.

V zadnjih letih se je pri nas stanje dokaj poboljšalo, in to s pomočjo demokratičnih sil Italije, s katerimi hočemo in želimo nadaljevati naš skupni boj, ki smo ga začeli pred 45 leti, za demokracijo in socialno pravičnost.

Časi so se spremenili tudi ob večji zavzetosti in angažiranosti matične domovine na gospodarskem področju naših dolin. Tu so nastale fabrike z mešanim kapitalom. Več mladih je dobilo delo v teh fabrikah, da jim ni bilo treba po sveto. Če ostanejo mladi ljudje doma, so možnosti, da rešimo tudi naše narodnostne probleme veliko večje. Le z njihovo pomočjo bomo dosegli tisto zakonsko globalno zaščito, po kateri hrepnimo že toliko let. In kakor smo se uspešno borili proti skupnemu sovražniku v NOB, tako se moramo danes skupaj boriti za mir med narodi. Mir je največja dobrina človeštva. Boriti se moramo za prijateljske odnose med Italijo in Jugoslavijo, za vsestransko sodelovanje, saj je to v interesu naših narodov, naših ljudi. S skupnimi ideali našega skupnega boja smo dosegli, da je v tem kraju Evrope najbolj odprta meja; meja med Italijo in Jugoslavijo je lahko za vzgled tudi drugim državam. Ohranimo to dragocenost!

Naj živi zveza in prijateljstvo med slovenskimi in italijanskimi partizani!

Aktivisti OF za vzhodno Beneško Slovenijo. Od leve: Pia Bodigoj, Joško Ošnjak, Elena Tomažetič in Bjevdarjev iz Škrutovega.

zadovoljstvo celo tako, da so pozdravljali svoje nekdanje voditelje OF in NOB s stisnjenimi pestmi, tako kot med narodnoosvobodilnim bojem.

Ob tej slovesni priložnosti je navzoče najprej pozdravil prof. Paolo Manzini, predsednik sekcije ANPI nadiških dolin. Poudaril je pomembnost navezave še tesnejših stikov in sodelovanja med organizacijami ANPI in Zvezo združenj borcev NOV Slovenije. Še posebej se je dotaknil pomena razvijanja in krepitve prijateljstva in sodelovanja na obeh straneh italijansko-jugoslovanske meje.

Za njim je spregovoril domačin, znani politični delavec Izidor Predan. Njegov pomembne besede so žele navdušene aplavze vseh navzočih. (Njegov govor objavljamo posebej).

Slavnostni govor je imela članica sveta federacije Lidija Šentjerc, ki je govorila o plodnem sodelovanju med našo NOV in italijanskim odporiškim gibanjem ter o vprašanjih, ki zadevajo sedanje odnose med sosedoma. Med drugim je dejala:

»Osimski sporazumi so skušali odpraviti ovire, ki so v povojni zgodovini občasno kalile odnose med Italijo in Jugoslavijo, a žal niso v celoti uresničeni. Utemeljeno pričakujemo, da bo Italija oblikovala in sprejela zakon o globalni zaščiti slovenske manjšine, zakon, ki

Tito v filateliji

V prostorih Muzeja NO Maribor se je prejšnji mesec končala velika razstava znamk, ki so izšle pri nas ali pa v tujini ob raznih pomembnejših obdobjih in na katerih je upodobljen lik tovariša Tita.

Razstava (na 83 panojih, s približno 500 razstavnimi listinami) je bila razdeljena na več obdobji. Znamke so predstavljale Tita v filateliji (sam je bil velik zbiratelj), partiji, armadi, revoluciji, ob dnevu mladosti, v samoupravljanju, neuvrš-

njak v Mariboru, in z njo tudi Muzeja NO Maribor, je bilo vzpodbujanje te dejavnosti. Res bi bila škoda, da bi kakšna znamkarska zanimivost šla v pozabo, se izgubila ali uničila.

Glavni razstavljalec je bil njihov član Branko Orban, njegove znamke, pisma, dopisnice in drugo pa so predstavljale čas od 1945. leta do današnjih dni.

S posameznimi deli te razstave je že gostoval v Muzeju 25. maj v Beogradu, kjer je prejel dvoje priz-

Noč v hotelu Park z Jožetom Vidicem

Jože Vidic nam je pripovedoval, da po upokojitvi, ko je začel dopisovati v časopise (pisal je že kot oficir iz Tolmina v Primorske novice, Ljubljanski Dnevnik in armadna glasila) in se bolj podrobno zanimati za posamezne dogodke med NOB, sploh ni vedel, kako nekdo lahko napiše knjigo. Ali mora rokopis poslati v pregled kakemu uredniku komiteja za kulturo pri IS SRS? Nikogar iz Založbe Borec ni poznal. Brat Slavko, tudi upokojeni major, pa mu je vztrajno prigovarjal, naj članke o NOB zbere, uredi in jih predlaga za knjigo.

Nato je Vidic o tem vprašal znanega pisca o NOB. Ta mu je na kratko razložil, toda dodal: »Jaz imam zdaj nek rokopis že tri leta pri Založbi Borec, pa mi ga nočejo natisniti. Vzel bom nazaj, pa poslal drugam.«

Vendar se je le odločil in nekega dne prišel pred vrata pisarne urednika knjižnih izdaj. Toda kmalu ga je popadel dvom, češ njemu, začetniku, sploh ne bodo natisnili. Goto-vo imajo že celo sobo rokopisov, si je rekel, se obrnil in od-

šel na dva deci vina v Daj-Dam.

Drugič se je ponovilo. Pred vrati urednika ga je zgrabil strah in ni upal potrkati. Šele tretjič je zbral toliko poguma. Vladimir Kavčič ga je prijazno sprejel in med pogovorom vprašal, kdaj lahko kaj pokaže. Vidic mu odgovori, da bi lahko v desetih dneh prinesel kakih 220 strani. In tako sta se domeni-

In potem, se spominja pisec, se je zgodil majhen čudež za naše razmere. Osem dni po tistem, ko je oddal 220 strani besedila v pregled, je prejel pismo od založbe. Ob odpiranju se mu je tresla roka, misleč, da je odgovor negativen. Toda v kratkem sporočilu mu je tovariš Kavčič sporočil: »Prebral sem, zadovoljen sem, pridite po rokopis, da ga boste dopolnili, pišite dalje in potem nam prinesite skupaj s slikami do septembra. V tem primeru bo vaša knjiga izšla že drugo leto.«

Odgovor v osmih dneh, pa nobenega »strica« ni bilo vmes. In tako se je »rodila« prva knjiga Beg z morišča.

Sledile so druge.

Predlanskim pa je star borec Vidica nagovarjal, naj mu »posodi« ime. Pripovedoval mu je, da je napisal 600 tipkanih strani spominov o delovanju mladincev v nekem kraju blizu Ljubljane. Nočejo mu objaviti.

Nikjer. On ve, da meni in Ivanu Janu vse tiskajo. Ni sicer rekel, da imata neke vrste »protekcijo«, a je dejansko tako mislil. Vidicu je rekel, da mu odstopi celoten honorar za knjigo, da nikoli ne bo povedal, da je pisec on in ne tisti, ki je zapisan na knjigi kot avtor. Vidic mu dokazuje, da je to kaznivo dejanje in da bi v zalozbi Borec že po petnajstih listih branja opazili, da je to pisal nekdo drug in ne on. In kaj potem? Pred sodišče in v zapor, javna sramota in za vedno konec pisanja...

Je pa nekaj drugega res. Vsaka založba zaupa piscem, če spozna, da se res prizadevajo pri zbiranju podatkov in če tudi bralci cenijo tak način opisanja dogodkov. Vidic ni edini, ki je v tem uspel, toda uspel je že pri prvi knjigi, ki je bila kmalu ponatisnjena.

Pred dnevi je prišla iz tiskarne nova, v nekem smislu najbolj osebna in avtorsko izpovedna knjiga izpod peresa Jožeta Vidica, enega najvidnejših kronistov in zapisovalcev vsestransko dramatičnih človeških dogajanj v minuli vojni. V njej je – kot v vsem Vidicem pisane – nanizanih na stotine vojnih zgodb in usod naših ljudi, popisanih iz avtorjeve lastne neposredne izkušnje, ki ima v njegovem zanimivem nazoru in znotraj izrazito berljive pripovedovanju prednost pred dokumentarističnim povzemanjem ohranjenih virov. Posebna mikavnost tega branja je razpon poročanja o posameznih usodah, saj zvmemo o vrsti oseb, ki jih omenja v kontekstu ne le, kaj so počeli ali kaj se jim je zgodilo v letih vojne, pač pa tudi, kako so živeli in doživljali povojni čas do zdajšnjih dni.

Namesto širše ocene te knjige in namesto predstavitev kakega izmed njenih poglavij smo se tokrat z avtorjevo pomočjo sklenili pomuditi pri njegovih spominih na začetke pisateljskega delovanja, ki je, kot vemo, doslej obrodilo mnogo vrednih pohodov.

Ta spomin bi utegnil dati militi še komu.

Največja skupna manifestacija ljubiteljskega petja v Sloveniji

Letos v Šentvidu pesem iz osemntisočih grl

Sem ter tja je bilo že slišati, da se morebiti tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični izpeva. Po zanesljivih znamenjih številnih pevskih prireditvah (Primorska poje, Štajerska poje...) pa je nasprotno res, da se znana slovenska zborovska pevška tradicija še razvija; tako so nas prepričevali tudi strokovnjaki na nedavni tiskovni konferenci, tudi kakovost tega petja počasi, vendar vztrajno – raste.

Letos bo v Šentvidu sodelovalo 116 moških, 60 žensk in 96 mešanih pevskih zborov, pri čemer se bo na tej največji prireditvi, prav-

zaprav preglednici napredka in druženja pevcev, zbralo več kot 8000 prepevajočih – že trinajstič. Izmenjavali bodo pevske izkušnje in (posebno ob tokratnem skrbnem izboru repertoarja, ki sloni na priljubljenih narodnih pesmih) uživali tudi sami. Letošnje šentvidsko srečanje je še posebej posvečeno petdesetletnici Čebin, pa tudi nekaterim obletnicam rojstev znanih slovenskih skladateljev: tako bodo obudili tudi spomin na 110-letnico rojstva Emila Adamiča, 150-letnico rojstva Antona Försterja ter stoletnici rojstva Zorka Prelovca in Cirila

Pregled. Slavnostni govornik bo predsednik slovenske SZDL Jože Smole, uvodno

pesem pa bodo zapeli združeni zamejski pevski zbori. Dodajmo temu, da bodo na taboru sodelovali tudi pevci iz sosednje Hrvaške.

Spričo nenehnih finančnih težav in tegob te in takšnih množičnih prireditvah so na tiskovni konferenci organizatorji in predstavniki občine – gostiteljice posebej poudarili letošnjo finančno pomoč Kulturne skupnosti Slovenije in Zveze kulturnih organizacij, poleg že tradicionalne pomoči in prispevka občinskega in širše udeležene z združenega dela.

B. Ž. J.

Glasbeniki, padli med NOB

Franc Šturm

Ob 75-letnici rojstva

Partizanski skladatelj Franci Šturm se je rodil 17. junija 1912 v Radohovi vasi pri Pivki, očetu strokovnjaku za romanske jezike na filozofski fakulteti v Ljubljani in materi, ki se je izredno zanimala za literaturo in umetnost. Ko je bil star štirinajst let, so ga na njegovo željo starši vpisali v razred pianiste Marice Vogelne. V domačem okolju, ki je bilo naklonjeno glasbi, saj je mati igrala in pela, se je ves predal glasbi. Na ljubljanskem konservatoriju se je učil harmonije in kontrapunkta pri Slavku Ostercu, kot srednješolca ga je Oстерc že sprejel v svoj kompozicijski razred.

Borut Loparnik (Iz biografske skicirke – Franci Šturm) ga opisuje kot drobnega dečaka, nenavadno bistrega, ki se po cele ure zabaval s klavirjem. Talent, ki se je že v najbolj nežnih letih – ne da bi se zavedal – izogibal preizkušeni poti. V prvih njegovih skladateljskih poskusih je veliko nenavadnega, ob preprostih harmonijskih rešitvah je melodika že izrazito samosvoja, zastavljena s prirodno logiko, z vsem, česar se v glasbi nikoli ni moglo naučiti, česar v knjigah ni. Leta 1931 konča hkrati tudi gimnazijo in –

komponira. Vihravo željo po novem zamenja zdaj jasna smer, previdnemu tipanju v neznane daljave pa zrastejo ob Osterčevem vzoru krila, sprosti se in razmahne kakor se je tedaj na Slovenskem le redko katero skladateljsko pero...

Alois Hábe je v pogovoru z Brankom Poličem izjavil, da je bil Šturm velik mislec. Bil je logik, ki si je znal sleherno stvar tudi teoretično slediti. Opazoval je z izredno bistro estetsko močjo.

Z osemnajstimi leti je že spretno sukal skladateljsko pero, iz tedanjega obdobja sta znani njegovi skladbi: Godalni trio in Sonatina za klavir (1930).

Pri Ostercu je diplomiral leta 1933, v zgodnji jeseni istega leta je postal študent Aloisa Hábe in Josefa Suka na praškem konservatoriju. Dve leti praškega študija sta dali njegovim pogledom evropsko širino. V Pragi ostane po zapisu Loparnika to, kar je bil, do kraja pošten in zvest nazorom, ki jih je sprejel na prvih urah harmonije, le da jih zdaj preceni in izoblikuje – zase. V pismu materi iz Prage 1934 je zapisal: »Jaz za svojo osebo imam popolno zaupanje v Hábovo in Osterčevo šolo,

oziroma naziranje in delo, posebno, ker mi je Suk dostikrat rekel, da ima Osterca zelo rada, da ve kaj dela in da je v svojem okviru mojster. Isto pravi o Hábi.«

V Ljubljano se je Šturm vrnil sredi leta 1935 in v njej prebil tri leta brez stalne zaposlitve. Pisal je scensko glasbo, korepetiral v plesni šoli Katje Delakove in skladal muziko za njene nastope. Lotil se je študija dirigiranja na ljubljanskem konservatoriju in prevzel koncertno kritiko v Slovenskem narodu (1937–38). Zahajal je tudi na Jesenice, kjer je poučeval glasbo v Svobodi. Jeseni 1938 je moral k vojakom v Maribor. Po odslužitvi vojaškega roka je odpotoval leta 1939 v Pariz, kjer je študiral dirigiranje na visoki šoli »Cesar Franck« in operno režijo. V tistem času je postal član Komunistične partije. »Tudi jaz upam, da bo na svetu še vse dobro, da je danes strašno mnogo ljudi, ki

dobro mislijo, vem, in počakati je treba samo, da se to, kar ljudje počnejo danes, pritira do absurda – mogoče bo ta absurd vojna in bo končno vendarle pamet zmaga. Treba bi bilo res gledati, da bi se vsi ljudje dobre volje organizirali... (Pismo sestri Vidi iz Maribora 1939).

Nekaj mesecev po okupaciji Pariza se je vrnil v Ljubljano. V žalostni aprilski vojni je bil med prvimi prostovoljci, ki so se vrnili poraženi iz Novega mesta... Posveti se ilegalnemu delu na terenu za Osvobodilno fronto, poroči se z operno pevko Bogdana Stritarjevo. Z ženo odide v partizane avgusta 1943 v Levstikovo brigado. Življenje se je prevesilo v nesebično odpovedovanje, polno uporniške volje in naporov.

Klavir je zamenjal s harmoniko. Komponiranje iz glasbenih pobud prekrijejo zahteve novega okolja, ki terja kulturo množic in glasbo za vsakdanjo rabo – prav tisto, ki jo je iskal. Zda piše pesmi: »Partizansko romanco (po verzih Ivana Korošca za Kočevski zbor), vseh njegovih pesmi danes niti ne poznamo več, izgubile so se ali – izginile... (B. Loparnik). Njegov samospjev Materi padlega partizana je izzvenel kot zadnje pismo lastni materi, kot tragični konec pošteno izpolnjenega življenja, ki je verovalo v umetnost in prihodnost svojega naroda.

Franci Šturm je v partizanih zložil tudi skladbo za Borovo »Hej brigade hitite!« Nekaj dni pred italijansko

kapitulacijo je prva pela njegova žena, Bogdana Stritarjeva, blizu Starih žag pod Rogom, vendar se je pozneje za vsakdanjo partizansko rabo uveljavila skladba iste korračnice samega avtorja besedila Mateja Bora.

V partizanih se je razmahnil glasbeni ustvarjalni dar Franca Šturma. Skladbam, ki jih je zložil v Ljubljani pod okupacijo, je v partizanih pridružil nove izvirne skladbe, predvsem samospjeve na besedila partizanskih pesnikov. Smrt ga je zatekla novembra 1943 pod Krimom. Njegove poslednje trenutke v partizanih opisuje Borut Loparnik: »Po nekaj tednih se, v veliki ofenzivi, morajo kulturniške skupine pridružiti brigadam. Hajka brigada, v kateri je Šturm, razbije. Kakih deset ranjencev in približno toliko za boj sposobnih ljudi se umakne ob vzhodni Krima (večer 10. novembra). Skupino vodi Šturm: v noči med 10. in 11. novembrom, hočejo poskriti ranjence po votlinah na poboju ter se umakniti čim dlje od sovražnika. Tako se v zgodnjem jutru Šturm odpravi z enim ranjencem iskat

skrivališča. Cesto pod bregom stražijo Nemci. V prosojni megli nastajajočega dne (prve snežinke!), zmurnjena zemlja zlahka izda sleherni korak. Treba se je vleči po tleh, tedaj se bomba, ki jo nosi za pasom, zaplete v grmovje... Bilo je okrog četrte ure jutraj, 11. novembra 1943. Pod večer se je partizanska skupina umaknila, Šturm in njegovega brezimnega tovariša iz Bele krajine je to noč pokopal terenec z Iga na majhni jasi pod krošnjami treh dreves... »

Jože Brejc (Jože Javoršek) je spesnil pesem v spomin Šturmu. V njej se prijatelj Šturm v grobu »še v spanju smeje«...

Glasbena zgodovina ga označuje kot izrazitega komornega galsbenika. Njegova mirna in skromna narava je iskala pristni izraz v komornih skladbah, sodil je med najuglednejše glasbene avantgardiste na Slovenskem. Pisal je tudi članke, kritike in študije, v spomin njemu in njegovemu glasbenemu delu pa se imenuje ljubljanska glasbena šola.

Dušan Mevlja

Moderno je, iz
Elkroja je

Franc Lepener

Lani je v Završah umrl Franc Lepener, ki se je rodil 1902. leta. Na začetku okupacije se je povezal s prvimi partizani. Nudil jim je hrano, zavetje in številne podatke. Lepenerjeva domačija je ostala partizanska ves čas vojne vihre.

Martin Šusterić

Rodil se je 1905. leta v kmečki bohorski družini v zaselku Jevša. Bil je zaveden kmet in kmalu začel sodelovati z OF. Njegova domačija je bila vedno odprta borcev NOB. Za udeležbo v NOV je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod. Pokopali smo ga marca na Senovem.

Ivica Galič

Marca smo se na Dobrovi pri Ljubljani poslovili od 62-letne Ivice Galič, rojene Jesenovec 1925. leta v Dolenji vasi pri Polhovem Gradcu. Aprila 1942. je začela sodelovati z OF na terenu Dolenja vas in Babna gora. Junija je odšla v partizane v Dolomitski odred. Kot časna bolničarka je pomagala ranjenim partizanom. Na postaji TV-2 v Dolomitih je bila dodeljena za kuharico. V boju je bila ranjena in ujeta. Zaprta je bila v ljubljanskih zaporih in odpeljana v Ravensbrück. Po vojni se je vsa izčrpana vrnila domov in se vključila v delo na terenu. Upokojena je bila kot upravna pošta. Za delo med NOB in po njej je bila večkrat odlikovana, prejela pa je tudi priznanja.

Bernard Gregorič-Stojan

Množica ljudi in borcev se je s številnimi praporji na pokopališču v Šempetru pri Novi Gorici poslovila od Bernarda Gregoriča, rojenega 1923. leta v Volčji dragi. Novembra 1942. leta je pobegnil iz italijanske vojske in se v Goriških Brdih priključil partizanski četi v Brcah. Kasneje je bil v Gregoričevi, Prešernovi in Gradnikovi brigadi, v BBO in VOS. Bil je večkrat ranjen in ostal vojaški invalid. Imel je čin kapetana. Večkrat je bil odlikovan. Do 1947. leta je bil kapetan NZ, nato se je demobiliziral in se zaposlil v tovarni cementa v Anhomem.

Vida Klemenčič

Aprila smo se na pokopališču v Podkrajju pri Titovem Velenju poslovili od Vide Klemenčičeve, rojene 1922. leta, aktivistke in družbenopolitične delavke. Že 1943. leta, takrat je živela v Ljubljani, je bila sprejeta v mladinsko organizacijo. Avgusta je bila aretirana na organizirani mladinski akciji. Zaprta je bila v šempetrski kasarni v Ljubljani, v Begunjah in internirana v Ravensbrück in Neubrandenburg. Po končani vojni je nadaljevala svoje aktivno delo in opravljala vrsto pomembnih družbenopolitičnih organizacij. Vsa leta po osvoboditvi je na mladino prenašala tradicije NOB in socialistične revolucije. Posebno prizadevna je bila v komisiji za nekdanje politične internirance in zapornike pri OO ZZB NOV Velenje. Za delo med NOV in po njej je prejela vrsto družbenih odlikovanj in priznanj, leta 1986 pa je bila predlagana za doleitev plaketa ZZB NOV Jugoslavije.

Jože Cvetkovič

Marca je umrl Jože Cvetkovič. Rodil se je 1926. leta v Velikem Obrežu pri Brezicah. Kot mnogim družinam tega kraja ni bilo prizanešeno tudi Jožetovim. Oktobra 1941. leta so bili izseljeni v Slezijo. Leta 1943 je Jože skupaj s svojim tovarišem pobegnil v domovino. V Dobovi ga je nemška policija prijel in ga poslala nazaj v kazensko taborišče pri Berlinu, kjer je dočkal svobodo. Po vrnitvi v domovino se je vključil v družbenopolitično in gospodarsko dogajanje.

Lojze Močilar

Združenje borcev NOV Kolezija iz Ljubljane sporoča, da je februarja umrl njen najstarejši član Lojze Močilar. Rodil se je 1888. leta, skoraj pred sto leti. V tedanji Avstriji se je izučil tesarske obrti. Ob izbruhu 1. svetovne vojne so ga za novo leto 1914. Rusi zajeli in odpeljali na delo, kjer je bil do oktobrske revolucije. Spomladi 1918. leta se je s skupino ujetnikov prebrazil do Judenburga. Tedanje avstrijske vojaške oblasti so vse povratnike iz Rusije poslale na dopust. Tako je Lojze prišel na dopust v Črno vas,

Umrl je naš bojni tovariš iz Sovjetske zveze

Grigorij Aleksandrovič Žiljajev

S precejšnjo zamudo smo prejeli iz Sovjetske zveze žalostno vest, da je že februarja lani umrl borec Grigorij Aleksandrovič Žiljajev, doma iz Džubercev pod Moskvjo. Žiljajeva naši borci dobro poznajo kot zvestega prijatelja, ki se je zavzemal za enotnost, tako v boju kakor v miru. V začetku našega narodnoosvobodilnega boja je prišel k nam, da bi nam pomagal izbojevati svobodo. Pa tudi po osvoboditvi je prišel večkrat na obisk v našo domovino. Tu so ostali njegovi spomini, o katerih je pisal zanimive anekdote iz partizanskih dni, pa tudi v svoje verze je vpletel našo revolucijo. Znana je njegova pesem o Kobariški republiki.

Ko smo se pogovarjali z njim oktobra leta 1979 na srečanju borcev, pripadnikov drugih narodov, v Portorožu, nam je takole povedal: »Leta 1941 smo iz časopisov izvede-

li za boj v Jugoslaviji. Veliko Rusov se je odločilo, da se mu pridružijo. Konec septembra 1943 sem prišel v Kobarid. Gledam. Svobodno diha Kobariška republika. Zastave, zvezde... Kovači smo in naša sila... odmeva po ulicah. Poslušam. Govor je skoraj podoben našemu, ruskemu. Prijetno se počutim. Žal je ta »svoboda« trajala le malo časa.

Pri Žagi smo osnovali vod, pozneje je nastala ruska četa. Prišli smo v bataljon Andreja Manfrede. Dvajsetega oktobra 1943 smo se v Soči bojevali za Kobariško republiko. Marca 1944 je bil ustanovljen 2. ruski bataljon 18. SNOUB brigade. Svojo bojno pot smo končali 3. maja 1945 po tridnevni hudih bojih na Opčinah pri Trstu.

Vsi, ki smo tovariša Žiljajeva poznali, se ga bomo vedno spominjali z lepo mislijo.

Živa Drole

Skupinska fotografija nekdanjih borcev Ruskega bataljona 18. SNOUB »Bazoviške« s srečanja, ki ga je leta 1982 v mestu Šaht pod Rostovom na Volgi organiziral Grigorij Žiljajev-Griša.

Rozka Hrast

Sredi decembra lani je umrla aktivistka Rozka Hrast, rojena 1925. leta na Prtovcu nad Zelezniki. Med NOG se je Rozka kmalu odzvala klicu upora. Sprejeta je bila v organizacijo SKOJ že 1943. leta. Bila je dobra kurirka. Organizirana je bila tudi kot perica za partizansko bolnišnico, ki je bila v bližini Prtovca. Po požigu vasi je bil med strašnim nasiljem ustreljen tudi njen oče. Leta 1944 se je udeležila skrajnega tečaja v Cerknem. Po vrnitvi s tečaja se je posvetila predvsem mladini, za kar je bila odlikovana.

Franc Rebolj

V Bohinjski Bistrici smo se januarja poslovili od Franca Rebolja, rojenega 1922. leta. Od 1942. je bil aktivist, nato je bil zaprt v Begunjah. V NOV se je vključil 1943. leta in bil kurir v enoti VOS do konca vojne.

Franc Lončnar

Na pokopališču na Bitnjah pri Bohinjski Bistrici smo se januarja poslovili od Franca Lončnarja, rojenega 1916. leta v Nomenju. Bil je borec jugoslovanske brigade, ustanovljene v SSSR.

Leopold Zajamšek

Leopold Zajamšek, rojen 1907. leta v Završah, je od vsega začetka pomagal partizanom, ki so se zadrževali na območju Završ in Graške gore.

Rozina Tominec

Na dan žena smo se na pokopališču v Slavini pri Postojni poslovili od Rozine Tominec, rojene 1920. leta v Gorenji Trebuši. Bila je zavedna aktivistka. Tudi po vojni je aktivno sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah. Za svoje aktivno delo je prejela odlikovanje in pohvale.

Krajevna organizacija ZB NOV Fram sporoča, da so v 1986. letu umrli njeni člani:

Konrad Bogatič, Stanko Prelog, Julijana Stavbar, Ana Veber, Marija Breitenbner, Franc Pernat ml., Srečko Španning, Mihaela Novak, Marija Klavž, Antonija Hojnik, Jože Bernik, Anton Knez.

Franc Pristov

Na Lescah smo se januarja poslovili od aktivista in borca Franca Pristova, rojenega 1906. leta v Hrašah. Izučil se je za ključavničarja. Zaposlil se je v tovarni Jugobruna v Kranju, kjer se je vključil v napredno delavsko gibanje. Ob tekstilni stavki 1936. leta je bil član stavkovnega odbora. Po nalogu banke uprave je bila stavka razbita. Franceta so odpustili in za mesec dni zaprli v ljubljanske zapore. Nato je aktivno sodeloval pri ustanovitvi nove tekstilne zadruge na Otočah. Po prihodu okupatorja 1941. leta je bil vključen v organizirane trojke. Leta 1943 je imel zveze z rajonskim komitejem KPS in odborom OF Zirovnica. V začetku 1944. pa je odšel v partizane v Gorenjski odred. Kmalu je bil imenovan za namestnika političnega komisarja čete, kasneje pa za namestnika političnega komisarja tretjega bataljona Kokrškega odreda. Po demobilizaciji iz KNOJ-a se je vključil v organizacijo nastajajočega združništva. Odlikovan je bil z ordenom zaslug za narod 3. stopnje in ordenom dela s srebrnim vencem.

Filip Papler

Lani je v 81. letu umrl dolgoletni član ZB iz Kovorja Filip Papler. Bil je krojač in šival za partizane. Sodeloval je pri gospodarski komisiji Brezje-Dobrča in bil dobitnik priznanja OF.

Franciška Orazem

Na kranjskem pokopališču smo se lani poslovili od članice ZB Franciške Orazem, rojene 1905. leta v Krašnji. Za NOG je začela delati že leta 1941. Ko pa je bila vas Koreno pri Krašnji 1942. leta požgana, je bila izseljena v Nemčijo, od koder se je vrnila po osvoboditvi.

Drevo spomina ne stari

Gostov – potnikov vlaka Bratstva in enotnosti, ki je nedavno pripeljal k nam, v Laškem ni izstopilo ravno veliko: okoli dvajset je bilo članov uradne delegacije.

Sprejeti s kruhom in soljo na postaji, kjer so špalir naredili mladi v slovenskih in srbskih nošah, so se gostje razšli po domovih svojih gostiteljev. Tudi v Laškem so takrat skrb in breme gostiteljstva v glavnem sprejele družine, bodisi nekdanji pregnanci, njih nasledniki, ali pa prijatelji, ki so ob vlaku BIE v teh letih pognali iz stranskih korenin. Hrastljevci so na primer dobili šest gostov, par iz vojnih dni, po dva para, prijatelja kasnejših srečanj, pa sta povabila sinova Albine Hrastelj. Stare medvojne dobrotnike ali takratne vrstnike so v goste dobili še Ožekovi, Križnikovi, Bolčinovi in Erjavčevi. Vsi so bili iz Trstenika, je Jovanoviči, gostje Erjavčevih, so prišli iz Paračina.

Med novimi vezmi prijateljstva sta gotovo zanimiva dva para. Mlajša Wimmerjeva sta se sprijateljila z Snežano Djurković in Goranom. Ta dva sta hči in zet nekdanjega predsednika občine Trstenik, ki je bil z ženo pogosto v gosteh pri Wimmerjevih starejših. Tako se vezi pletejo naprej, nastajajo nove, da bi drevo spomina prave ljudske solidarnosti in prijateljstva ne ostarelo. Nekatere vejice so se že posušile, kajti so primeri, ko otroci bivših izgnancev niso ohranili vezi z nasledniki medvojnih gostiteljev.

Sicer pa je bilo v Laškem veselo in domače. Tu so se potrudili, da bi gostje iz Srbije spoznali Slovence tudi po tem, kako delajo, kako se veselijo, kaj ob prazničnih dneh jedo in koliko ga takole na domači veselici pod kozolcem – nesejo. Bogme, bi rekli Srbi, jim pobratimi niso zaostajali za petami. So botno popoldne so namreč

gostje z gostitelji ter občestva obeh pobratenih občin prek svojih predstavnikov, v veselem razpoloženju preživeli, se naveselili, do hripelosti naprepevali, navrskali in naplesali, se starih domačih dobrot najedli in se spraševali, kje neki na svetu se gozdijo tiste reči, o katerih pišejo časopisi... Priti bi morali, ti pisci, v Marijagradec pod kozolec, pa bi vedeli, kakšno

je prijateljstvo med Slovincem in Srbom.

Kot domačini so se poleg prej omenjenih in še drugih izkazali tudi občinski možje, ki so gostujočim kolegom razkazali tudi nekaj tovarn in rudnik, slovo pa je bilo, kot začetek, prisrčno, s prijateljskimi besedami pa tudi kozarček poslovnega šentjanževca ni manjkalo.

Jure Krašovec

Celje: predstavitev računalniških programov

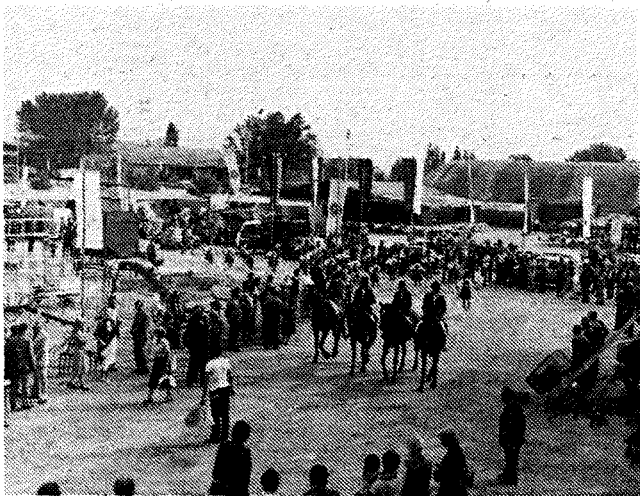
Salon poslovnih daril

Celjski obrtni sejem, skupaj s sejmom vse za otroka zdaj že zdavnaj tradicija mesta, ki je že v srednjem veku, še zlasti ob vzponu celjskih grofov, imelo zelo razvito obrtno dejavnost vseh vrst, nočeta biti v dejavnosti Zavoda Golovec edini sejamski prireditvi: letos, od 23. – 26. junija se jima bo namreč pridružil še 1. jugoslovanski sejem idej, patentov ter programov iz obrti in trgovine za industrijo in obrt. Sejem nameravajo združiti s salonom poslovnih daril, kamor so povabili tudi našo založbo Borec.

Prireditelji so v vabilu zapisali, da želijo z obema prireditvama »zapolniti vrzel, ki nedvomno vlada na nekaterih področjih predstavitve človekovega ustvarjalnega dela.« Vsekakor zelo ambiciozen program, še zlasti, ker v Celju menijo, da je vsega omenjenega veliko, ni pa skupne predstavitev, ki bi znatno pripomogla k uveljavljanju posameznih pridobitev.

Prireditve bo vsebovala tudi povsem izobraževalni del, načrtujejo ga skupaj z

in trženja, podobna predavanja pa bodo lahko obiskovalci slišali tudi s področja in-

Z lanskega sejma obrti v Celju

ustreznimi ustanovami, v njem pa bo moč marsikaj spoznati in izvedeti s področja informatike, raziskav

dustrijske lastnine.

Precejšnjo pozornost so v Celju namenili inventivni dejavnosti, ki jo bodo osvet-

lili z vseh zornih kotov.

»Predstavitev računalniških programov bo zagotovo dobrodošla zasebnim obrtnikom, manjšim delovnim organizacijam in kot informacija za vodenje proizvodnih programov,« vabijo Celjani in ob tem ponujajo še tehnične izboljšave, patente, modele in vzorce, storitvene inovacije in seveda idejne rešitve z omenjenih področij, za nameček pa še prototipe novih izdelkov in izdelkov za kooperacijo.

Bržkone bo za marsikoga pomembna novost predstavitev novoletnih in poslovnih daril, ki jih ni mogoče obiti. Glede na to, da se s temi stvarmi srečujemo vsako leto in da se vedno znova moramo ukvarjati (vse bolj!) z vprašanjem naročila propagandnih sredstev, bo ta novost – poizkus predstavitev in ponudbe na enem mestu, kar naj olajša naročila in izbor – poslovneže najbrž prijetno presenetila. Da bo izbira pestra, je zagotovljeno: v Celju pričakujejo predstavnik številnih delovnih organizacij iz vse Jugoslavije – in seveda tudi Založbo Borec.

mst

Uspešni pristopi k razvijanju izročil NOB

Za praznik občine – premična razstava dokumentov domicilnih enot NOV in POS

Komu in zakaj je občina Ljubljana – Bežigrad podelila domicil, sta vprašanji, na kateri marsikateri občan ne najde odgovora; s tem pa takšni sklepi občinske skupščine postanejo arhivski papir in zato brez vrednosti za današnjo rabo.

Na takšna vprašanja bo skušala odgovoriti skrbno pripravljena razstava dokumentov domicilnih enot, strokovno postavljena z delavci Mestnega muzeja Ljubljana – oddelka Ljudske revolucije Ljubljana.

Pri tem je pomembno, da bo obenem izšla tudi knjižnica »Domicilne enote naše občine«, v kateri bo zapisana »kratka zgodovina« vsake enote in njena »osebna izkaznica« s podatki, ki bodo povedali, kdo nadaljuje njeno izročilo in na koga se lahko obrne vsak, kdor želi s sedanjim odborom enote oz. naslednikom dobiti stike ali podrobnejše informacije.

Skupščina bežigradske občine je od leta 1975 podelila domicil Rašiški četi, I. Tankovskemu odredu NOV in POS, Medvojnemu aktivistom OF občine Bežigrad in II. Grupi odredov – I. Slovenski brigadi.

Ce bi hoteli z nekaj besedami povedati, zakaj jim je podelila domicil, potem lahko zapišemo tudi tako:

Rašiška četa je bila ena najbolj borbenih partizanskih enot v prvem letu okupacije naše domovine in skupina komunistov iz občine Ljubljana Bežigrad, s Črnuč, je bila zametek te čete, skupaj s šmarnogorsko in gameljsko skupino.

I. tankovski odred je svojo slavno pot končal prav v občini Ljubljana – Bežigrad, v sedanji osnovni šoli dr. Vita Kraigherja. Bil pa je tudi prva partizanska enota, ki je 9. maja 1945 »vkoral« v Ljubljano.

Medvojni aktivisti OF so zaslužni za dobro organizirano in množično narodnoosvobodilno gibanje na območju sedanje občine in za požrtvovalno družbenopolitično delovanje v vsem povojnem obdobju.

II. grupa odredov je bila partizanska enota, v katero je v prvem polletju leta 1942 odšla k partizanom večina mladincev iz občine (samo rajona Ježica 95) in vsi so, v kolikor so ostali pri življenju, prevzeli odgovorne poveljniške in politične funkcije v partizanskih enotah.

Domicil je latinska beseda, ki pomeni – stalno prebivališče, podelitev domicila pa pomeni visoko priznanje, ki simbolično ponazarja, izpričuje podelitev pravice in dolžnosti občana te občine.

Lahko bi rekli, da se »pravice in dolžnosti« določijo z domicilno listino oziroma sklepom skupščine občine o podelitvi domicila. Z njim se določijo področje in način sodelovanja med podeljvalcem in prejemnikom domicila. V bežigradskem primeru je to področje – podružbljanje in negovanje revolucionarnih izročil.

Na tej podlagi ima odbor domicilne enote pravico in dolžnost predlagati delovni načrt, program svojih aktivnosti, skupščina pa prevzema dolžnost, da pomaga dogovorjeni načrt uresničevati.

V bežigradskem primeru sicer ne prihaja do dogovarjanja v skupščini občine, temveč z organi OO ZZB NOV in OK SZDL. Rezultati so enaki trudu, ki ga v to dogovarjanje vlagajo organi oziroma posamezni člani borčevske organizacije, to pa ni, oziroma, ne sme biti več edina in najboljša rešitev.

Na razstavi bo na 16 kvadratnih metrih za vsako enoto razstavljenih najmanj po 20 dokumentov, fotografij, zapisov, listin, priznanj, znakov, praporov in drugih pričevanj, kot na primer prirezana puška Rašiške čete.

Razstava bo najprej postavljena v razstavnem prostoru Zavoda za raziskavo materiala (ZRMK) v Dimičevi ulici 12. Otvoritev, odprl jo bo predsednik skupščine občine Andrej Kumar, bo na praznični dan, 24. junija 1987, na dan, ko je leta 1941 skupina črnuških komunistov odšla v partizane, v (dober mesec kasneje ustanovljeno) Rašiško partizansko četo.

Razstava bo v letu dni obiskala vse osnovne, po želji pa tudi druge šole bežigradske občine in nekatere delovne kolektive kot npr. Energoinvest – DO Tovarna transformatorjev na Črnučah, ki je tudi pokrovitelj razstave.

S to razstavo in knjižnico bo dopolnjena vrzel na področju informiranosti občanov, oboje pa bo tudi nudilo dobro snov za zgodovinske ure v šolah za mladinske kvize in še za koga.

Stane Koman

Občinski praznik z brati iz Srbije

V občini Slovenj Gradec so zaključili s praznovanjem svojega praznika. Spominja na zmagovit boj Zidanškove brigade ko je 2. junija 1944 pod Veliko in Malo Kopo na Pohorju izbojevala pomembno zmago nad večkrat močnejšim sovražnikom.

Ves teden so se odvijala tradicionalna športna tekmovanja. Pomerile so se gasilske enote. Pripravili so srečanje pevskih zborov usnarjev Slovenije, predstavil pa se je tudi tamkajšnji pihalni orkester, učenci slovenjegraške in zamejske glasbene šole ter lesni in mešani pevski zbor Celje. Organizirali so dneve kulture s kulinariko Vrhnike. Odprli drugi koroški likovni bienale. Srečali so se tudi invalidi občine Slovenj Gradec. Za zaključek pa so v Turški vasi pripravili še konjeniško prireditev z republiškim tekmovalnim programom.

V okviru prireditve so tudi sprejeli 43 gostov iz Srbije, ki so pripotovali v okviru vlaka Bratstva in enotnosti. Prišli so iz Gornjega Milanovca, Vrnjačke Banje, Čuprije, Markovca in Bjelovara.

Povabili so jih na Pohorje in jim pokazali Pavčkovke partizanske bolnišnice. Prof. Jože Potočnik jih je podrobno seznanil z delovanjem partizanske sanitete na Pohorju. Obiskali so še Malo Kopo, kjer je na granitnih podstavkih pritrdjenih pet železnih plošč s posvetili; borcem I. pohorskega bataljona, enotam IV. operativne cone, XI. SNOUB Miloša Zidanška, brigadam XIV. divizije, II. Pohorskemu bataljonu, Pohorskim kmetom, šestim partizanskih bolnišnicam, in partizanskim tehnikom; Sever, Sova, Kristof Stane – Ilc ter Drava.

Navzoče je pozdravil Lojze Slemnik, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Slovenj Gradec. V svojem nagovoru je orisal potek NOB na Pohorju od 1941 – 1945. Vsakemu gostu iz Srbije so izročili memorialni zbornik Spomeniki in znamenja NOB v občini Slovenj Gradec.

Drago Miklavc

Spominska plošča Ljudski pravici v Lendavi

Na Partizanski ulici v Lendavi je na pročelju hiše nameščena spominska plošča, na kateri piše: »V tej hiši je bilo v letih 1934-35 Uredništvo Ljudske pravice. Ob 20-letnici kolektiv Uredništva »Ljudske pravice«. Za ilustracijo naj povemo, da je Novi čas bil predhodnik lendavske Ljudske pravice. List Ljudske pravice je združeval kmečko-delavsko gibanje na obeh bregovih reke Mure. Kmalu po ukinitvi Novega časa je 3. aprila 1934 na pobudo Rudija Čačinoviča ustanovljena partijska organizacija. Toda približno tri tedne po konferenci v Goricanah, 5. oktobra 1934, se iz Dolnje Lendave pojavi prva številka legalne Ljudske pravice s podnaslovom Tednik za gospodinjstvo in prosveto. Njen prvi urednik je bil pisatelj Miško Kranjec.

Tekst in foto:
Jože Žerdin

23. srečanje mladih tehnikov Jugoslavije v Murski Soboti

Tehnika – naš napredek

Murska Sobota, mesto s približno 13.000 prebivalci, središče najsevernejše jugoslovanske pokrajine – slovenskega sveta ob reki Muri, je bilo letos od 11. do 13. junija gostitelj mladih tehnikov, ki so se iz vse Jugoslavije zbrali na svojem 23. srečanju. Zadnje srečanje mladih tehnikov Jugoslavije je bilo v Sloveniji pred osmimi leti.

V četrtek popoldne so začele prihajati republiške in pokrajinske ekipe v mursko-soboški Srednješolski center. Še isti dan so postavili razstavo svojih del. Petek dopoldne je bil namenjen zagovorom pionirjev in mladincev po posameznih tehničnih področjih, ki so jih razdelili v 17. skupin: od področja virov in varčevanja z energijo do avtomatizacije in robotike, arhitekture in gradbeništva, astronomije in robotne tehnike, inovatorstva, astronomije in atomske

fizike, seizmologije in še marsičesa. Slovesna otvoritev srečanja s kulturnim programom je bila šele pozno popoldne, saj so bili prej pionirji na ekskurziji. V soboto so pionirji in mladinci tekmovali: v avtomobilskem modelarstvu, brodomodelarstvu, raketnem in letalskem modelarstvu ter v obrambi in zaščiti. Popoldne je bilo na vrsti posvetovanje na temo »Uvajanje računalniške tehnologije v vzgojno-izobraževalni sistem«. Večer se je končal s podelitvijo priznanj, v veselem vzdušju, v nedeljo dopoldne pa so se ekipe poslovile od Murske Sobote.

Mladi tehniki so pokazali veliko spretnosti in poznavanja tehničnih področij, ki so v današnjem času še kako pomembna za naš razvoj in za uspešno korakanje s časom.

Živa Drole

Spremljali smo 20. Malo Groharjevo slikarsko kolonijo

Škofja Loka v sliki

Kdor jo pozna, Škofjo Loko, rad pride sem, da si tu spočije oko. Kdor je prvič tu, jo občuduje; vse njene male drobne lepote, ki te znajo odpeljati v nek drug, notranji svet. Če si slikar, se ti tu gotovo porodi želja, da sežeš po čopiču in barvah. Prejšnjo soboto se je to zgodilo pionirjem-likovnikom, ki so se udeležili 20. Male Groharjeve slikarske kolonije in skozi svoje oči predstavili to srednjeveško mesto.

Takoj, ko so dobili slikarski pribor, so se lotili dela, da jih čas ne bi preveč preganjal. Večina se je prvič srečala s Škofjo Loko. Težko se je bilo odločiti za motiv; mogoče še bolj zato, ker se v svoji lepoti in znamenitosti ponujajo kar na vsakem koraku: tu star portal, tam Sora, ki se vije pod obokom kamnitega mostu, pa zvonik vaške cerkve, zanimiv star spomenik, nekoliko vegaste ozke ulice in podobno. Mladi slikarji so po dolgem in počez prepredli Škofjo Loko. Prelili so jo v barve od spodaj navzgor in do zgoraj navzdol. Čopiči so se s pravim slikarskim navdihom pomakali v barve in prelivali na papir koščke starega mesta ter vtise teh mladih ustvarjalcev, vtise, ki jih bodo odnesli s seboj po vsej Jugoslaviji in morda jih bodo še kdaj pripeljali v obzornje tega srednjeveškega mesta; kdo ve, morda koga od njih s pravim slikarskim platnom.

Medtem ko so pionirji likovniki slikali, so njihovi vrstniki fotografi lovili s svojimi fotografskimi aparati utrip življenja in dela občanov Škofje Loke danes, pionirji kiparji pa so se lotili plastičnega oblikovanja na temo, ki so si jo izbrali iz slovenske leposlovne pripovedi.

di. Borut Rozman in Marko Lakič iz osnovne šole Prežihov Voranc z Jesenic sta menila, da v to škofjeloško oko-

Jana Kriznar in Saša Bunčič iz osnovne šole Tone Čufar z Jesenic

Ije najbolj sodi Agata, ki na prašiču jezdi na »randi« s hudičem. Iz papirja in mavca je v njenih rokah nastala prava umetnina. Nič čudnega, če so se mimoidoči ustavljali in z zanimanjem opazovali to »čarovnico« iz Tavčarjeve pripovedi. Pa tudi sicer so domačini postajali ob napol

že poslikanih risalnih listih, šlo je namreč že proti pol dnevu, in na obrazih jim je bilo brati zadovoljstvo. Sicer pa bomo iz ankete, ki so jo pred letošnjo jubilejno prireditvijo izvedli učenci 7. razredov osnovne šole Cvetko Golar iz Škofje Loke, izvedeli, kaj Ločanom pomeni Mala Groharjeva slikarska kolonija.

jo se razvija prijateljstvo med narodi. Kolonija bi se lahko razvijala še v nekatere druge umetniške smeri, k sodelovanju pa bi lahko pritegnila tudi mlade iz drugih evropskih držav. FRANC NOVINC, akademski slikar:

Slikarska kolonija je za Škofjo Loko izredno pozitivno dejanje in nadaljuje že

Postavljali so jim po tri vprašanja: Ali ta slikarska kolonija Škofjo Loko po vašem mnenju bogati? Kakšen pomen še pripisujete takšni kulturni akciji? V katero smer bi se Groharjeva slikarska kolonija še lahko razvijala? Takole so odgovarjali:

ANDREJ PAVLOVEC, kustos za likovno in galerijsko dejavnost v Loškem muzeju: Bogati jo, ampak na svojevtrsten način. O Škofji Loki ob teh pionirskih srečanjih pišejo novinarji, male slikarje snemajo za radio in televizijo, v samem mestu je polno mladih slikarjev, ki napolnijo še tako skrit kotiček, od koder rišejo, slikajo, se po svojih najboljših močeh skušajo približati motivu, ki so si ga izbrali. Rezultat je potem viden na razstavi. Tudi ta ponese dober glas o Škofji Loki preko ozkih občinskih meja. Tudi to bogati naše mesto in slike ter risbe, ki ostanejo v muzeju po končani razstavi. Od kolonije do kolonije, torej vsaki dve leti, se ta zbirka povečuje za okoli dvesto slik.

Kolonija že dvajset let deluje po ustaljenem redu, po utečenem programu. Ni je treba spreminjati, kajti drugače imajo tudi podobna likovna srečanja: v Kostanjevici so vsi udeleženci pionirji skupaj slikali veliko koko, nekatere šole v Ljubljani prirejajo slikanje po asfaltu, na Bledu pozimi otroci delajo figure iz snega, zopet drugje so se odločili za oblikovanje v lesu... Če je že Mala Groharjeva slikarska kolonija v Škofji Loki utečena, ne vidim razloga za kakršnokoli spremembo. Takšna kot je, ima svoj poseben pomen za Škofjo Loko.

ANDREJA BERNIK, uslužbenka v škofjeloški občinski skupščini: Mala Groharjeva slikarska kolonija naše mesto kulturno zelo bogati, saj otroška likovna dela lepšajo že marsikatero steno. S takšno tradicionalno akci-

staro tradicijo, ki poteka še iz podobarskih delavnic; te so bile na našem ozemlju v 18. stoletju. Ima vzgojni pomen in pionirji, ki tu sodelujejo, se verjetno še naprej ukvarjajo s slikarstvom. Zanimivo bi bilo poizvedeti, koliko nekdanjih udeležencev škofjeloške kolonije je v tej smeri nadaljevalo študij ali se kako drugače posvečalo likovni umetnosti.

Nove ideje za kolonijo? Udeležencem bi bilo dobro dati še boljše materialne pogoje: večje formate, različne barve, krede, mogoče tudi akrilne barve. Tako, da bi bili še bolj sproščeni. Z izdelki bi lahko naredili več potujočih razstav, da bi se pomembnost te kolonije prikazala čim večjemu prostoru. Razstava bi bila lahko celo v Cankarjevem domu.

DEJAN KRIŽAJ, učenec 7. razreda OŠ Cvetko Golar, Škofja Loka: Prireditelvi Loka bogati: s temi slikami lahko okrasijo vitrine, izložbe in takoj vidimo, da Loka nekaj da na kulturo. Ker se Male Groharjeve slikarske kolonije ne da več kaj dosti razvijati, bi predlagal, da bi sem prihajali tudi starejši slikarji-amaterji iz vse Jugoslavije. Mogoče bi otroci kdaj slikali tudi Groharjeve motive...

Mag. HELENA BERCE GOLOB, Zavod SRS za šolstvo, Ljubljana:

Kolonija mi pomeni izvirno srečanje z mladimi ustvarjalci, spoznavanje njihovih likovno izraznih zmognosti in sposobnosti, možnost sproščene pogovora z mladimi ustvarjalci in z njihovimi mentorji, ugotavljanje nivoja likovne vzgoje v posameznih osnovnih šolah v Sloveniji in v širšem jugoslovanskem prostoru. Kolonija mi pomeni prijetno srečanje s Škofjo Loko, z njeni mi lepotami, s prijaznostjo njenih prebivalcev in z vso njeno bogato kulturno dediščino.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAML

Risanje, slikanje, upodabljanje

Dragi mladi prijatelji, današnja stran bo balzam za dušo tistim, ki jim je pri srcu risanje, slikanje ali drugačno uporabljanje, skratka, izražanje tistega, kar vidiš in kakor to občutiš na nek drug način. Rišeš s svinčnikom, kredo, ogljem, slikaš z barvami (včasih fotografiranje napačno poimenujemo slikanje), upodabljaš pa še iz lesa, mavca, kamna, plastelina, papirja in ne vem še iz česa vsega. To vi veste bolje kot jaz, saj v moje roke pride toliko lepih izdelkov – iz vaših rok. Še preden so ljudje znali pisati črke in jih sestavljati v besede in stavke, so risali. Tako so se med seboj sporazumevali. Večkrat slika pove več kot beseda. Tudi partizani so radi risali, da so ohranili spomin na bojnega tovariša, na ta ali oni dogodek iz NOB. Gotovo vsi poznate portret tovariša Tita, ki ga je takrat narisal Božidar Jakac. Kakih posebnih priprav za slikanje partizani sicer niso mogli nositi s seboj, za malo skicirko in svinčnik pa se je vedno našel kak žep.

Dragi naši dopisniki, tudi vi radi kaj narišete, kar priznajte. In povem vam, da je vsak vaš ilustriran sestavek veliko lepši, popolnejši in veliko več pove. Fotografija, smo sicer rekli, ni slika, ampak te imamo v uredništvu še posebej radi, saj popestrijo naše časopisne strani, ki so brez njih videti precej dolgočasno branje. Smo pač takšni ljudje, da potrebujemo pašo za oči. Zato sklenimo: tudi na naši mladinski strani naj bo čimveč risb in fotografij! Boste že našli kaj primerne za vašim sestavkom!

Malo sem zašla. Lahko temu rečete tudi napeljevanje vode na svoj mlin; pravzaprav je tale naša mladinska stran kar »naš mlin«, dragi dopisniki, mar ne? Danes vam ponujam »slikarsko stran«. Morda se še komu od vas porodi slikarska žela. Pa veliko uspehov!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMI

In kaj menijo o koloniji, o sebi in slikarstvu tisti mladi likovniki, ki so danes tu, ki bodo s svojimi stvaritvami dali pečat 20. jubilejni Mali Groharjevi slikarski koloniji?

Nekateri so sami, s svojim listom papirja, čopiči in barvami, vsi zatopljeni v svoje delo. Drugod se dve ali tri glave tiščijo skupaj in se posvetujejo. Mentorji z zaupanjem opazujejo svoje varovance. Tu in tam je dobrodošel kak njihov nasvet. Srečujem Škofjeločane, Mariborčane, pionirje iz Slovenske Bistrice, iz Dobrepolja... posebno srečo imam danes z Jeseničani. Iz osnovne šole Tone Čufar sta prišli Jana Kriznar in Saša Bunčič, obe osmošolki. Radi primeta čopič, ne samo v šoli, ampak tudi doma, kjer se kot motiv ponujajo domače živali, rože, bratec ali sestra. Seveda, tole v Škofji Loki pa je nekaj posebnega. Da so prav njiju izbrali v njihovi šoli, kjer je tako veliko učencev! Saj kar verjeti ne moreta. V Škofji Loki sta prvič. Globok vtis, ki ga je mesto naredilo nanju, želita preliči na papir. »Če nekaj vidiš, moraš narisati. To je klic iz notranjosti,« mi pripovedujeta vneti slikarki.

Nedaleč stran od njiju, na mostu čez Soro, tičijo Sladjana Nenadović, Dragana Novaković in Marina Petronijević iz osnovne šole Džorde Ivanović v Smederevski Palanki, vse presrečne, da so danes tu, v Škofji Loki, da lahko v smelih širokih potezah čopiča upodabljaajo tako lep delček domovine, ki ga komaj danes spoznavajo, kjer pa so že našle nove prijatelje. Osemindeset jih je prišlo iz Smederevske Pa-

lanke. »Tako prijazno so nas vrstniki sprejeli na svoje domove,« pravi Marina. »Zame je to pravo doživetje. Ko bo naša Palanka gostitelj kolonije, želimo biti ravno tako prijazni in vrniti gostoljubnost.« »Toliko lepega, toliko motivov!« dodaja Sladjana. »Smederevska Palanka je povsem nekaj drugega. Že res, da je tudi naše mesto staro, toda mi nimamo toliko narave, nimamo reke. No ja, nekaj bi se že našlo tudi pri nas za slikarski pejzaž. Predvsem je pomembno, da lahko slikam, kajti ko slikam, takrat počivam. V svoje slike poskušam vnesti tisto, kar čutim, zato moje slike niso gole kopije narave,« pojasnjuje Sladjana svoj način slikarjenja. O koloniji meni, da se tu dosega prijateljstvo med mladimi slikarji, ne glede na to, od kod si prišel.

Opazujem dekletke, ki že nekaj časa stoje z dvignjenimi čopičem pred slikarskim stojalom, njeno oko pa je pripeto na motiv, ki ga ima pred seboj. Anka Mazi iz 7. razreda osnovne šole Krimski odred iz Preserij, se mi predstavi, ko stopim do nje. Sami črno-beli in sivi toni se prelivajo na njenem listu, v nizu hiš z nasprotni strani trga. »Rada uprizarjam igro sence in svetlobe,« je njeno pojasnilo, potem pa še vedro doda: »Dobro je, da imamo tako lepo vreme danes in sploh je dobro, da je organizirana ta kolonija, ki nas mlade slikarje povezuje.«

Prepuštila sem jih njihove-mu slikarskemu navdihu in misli na slikarja Ivana Groharja, katerega ime živi tudi skozi poteze čopičev teh najmlajših slikarjev.

Živa Drole

Predsednik kolonije Lojze Malovrh:

Dvajset let povezovanja mladih slikarjev

Z gesli JPI: Bratstvo in enotnost mladih! Ljubimo svojo domovino in njene bratske narode! Naša domovina pod svobodnim soncem! Na paleti žita rastu i prenose pozdrav bratstvu! Od Vardara do Triglava! Rastemo pod Titovo zastavo! so od leta 1968 vsako leto obiskovali pionirji likovniki Jugoslavije izmenoma Škofjo Loko in Smederevsko Palanko.

Veseli živčav je nastajal med starimi portali, pa zopet utihnil – med pionirji likovniki pa so ostajale želje po ponovnem srečanju. Vsak izmed njih je ob slovesu zapustil živopisni list na drevesu prijateljstva, ki že dvajset let ureja tisočere roke.

Tako, kot je pred sto leti prišel iz rodne vasice Sorice prvič v Škofjo Loko Ivan Grohar, kmečki fant, z željo po poglobljanju znanja v slikarstvu, je tudi mlade likovne ustvarjalce pritegovala živa in slikovita Loka, da jo upodobijo in da svoje znanje iz likovne dejavnosti poglobijo.

Po tem slikarju nosi kolonija svoje ime, kajti s tem imenom je povezano tudi trajno sporočilo mladim – ustvarjati, ne da bi se odtegovali od svoje zemlje, od njene neponovljive lepote in njenih ljudi, kot je slikarju Ivanu Groharju zapisal pisatelj Bogomir Magajna:

»Tam v ozadju se je lesketalo mesto Loka v polnem soncu. Ivan je stal na trati in opazoval sejalec, ki je stopal po sveži zemlji in trosil v širokih zamahih žito okoli sebe. V tem hipu je Grohar spoznal, kje je njegova prava pot, kje je njegova zemlja, njegov svet, njegovo sonce, kje so njegove barve. Spoznal je, da sta zemlja in ljudstvo eno in isto. Ni mogoče odtrgati ljudstva od zemlje in zemlje od ljudstva. V tujini se lahko učiš, iz polnega srca pa lahko ustvarjaš le v domovini. Kot ogenj so žarele njegove oči. Na platnu je zaživel sejalec s silnim novim življenjem, sejalec z njive je postal sejalec lepote.«

S kolonijo mladih že dvajset let uresničujemo tudi Titovo misel: »Mladi – tudi vaša naloga je, da razvijate bratstvo in enotnost. Povsod, kjer živite in delate, razvijate med seboj tovariško sodelovanje in vse tisto, kar je človeškemu značajo najlepše in najplemenitejše.«

Naj k tem ciljem dodam še besede nas, učiteljev mentorjev: Utrjujemo najdragocenejše. To so tovarštvo, prijateljstvo, bratstvo. V veselju in delu te likovne manifestacije naj te vrednote dobivajo nenehne nove in vedno bolj trdne vezi...

11. medregijsko srečanje ZRVS in JLA

Rečanom pokal in naslov zmagovalca

Pred Centrom usmerjene- ga izobraževanja v Postojni se je v soboto, 14. junija, začelo in končalo 11. medregijsko srečanje ZRVS in JLA Postojna '87. Devet ekip se je pomerilo v streljanju s polavtomatsko puško, pištolo, taktično-orientacijskem pohodu, šahu in balinanju.

»Srečanje rezervnih vojaških starešin z goriške, koprške, ljubljanske in notranjske regije ter z Reke in vojne pomorskega območja Pulj obeležuje pomemben dogodek v naši zgodovini, saj ga organiziramo v počastitev obletnice priključitve Primorske in Istre k matični domovini Jugoslaviji,« je v

pozdravnem nagovoru pred začetkom srečanja dejal Tomaž Tušar, predsednik Skupščine občine Postojna.

Največ točk, tako posamezno kot v ekipnem delu tekmovalca, je zbrala ekipa ZRVS Reka. Bili so prvi v streljanju s polavtomatsko puško, pištolo in v balinanju. Z zbranimi točkami so si zagotovili naslov zmagovalca in pa prehodni pokal. Po pravilih bo tako ZRVS Reka gostitelj 12. medregijskega srečanja ZRVS, ki bo prihodnje leto.

Srečanje pomeni predvsem negovanje naše revolucionarne tradicije z željo, da bi se ohranile in razvijale pri-

Najbolj ogorčen boj za točke je potekal na strelišču s polavtomatsko puško

dobitve naše socialistične revolucije, krepila bratstvo in enotnost, utrjevale prijateljske vezi. Posvet o dosedanjem delu regijskih zvez rezervnih vojaških starešin, ki se organizira v okviru srečanja, prav gotovo pomeni priložnost, da bodo rezervni vojaški starešine izmenjali delovne izkušnje, to pa bo nedvomno pripomoglo k lažjemu reševanju problemov, s katerimi se srečujejo pri svojem delu.

»Problemi naše organizacije so ne glede na republiške meje skoraj povsem enaki: premalo družbeno vrednoteno delo v ZRVS, velike težave pri pridobivanju mladih za šole rezervnih vojaških starešin, ne nazadnje pa

tudi problemi sodobnejšega usposabljanja v lastni organizaciji. Klasična predavanja so preprosto preživela in zastarela. Ko so se udeleženci srečanja dopoldne prijateljsko pogovarjali in posvetovali, je bilo slišati tudi misel, da naj bo temeljni cilj dela organizacije v prihodnjih letih – ob dobri vojaški usposobljenosti – čim širša razgledanost na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Le tako bomo lahko sledili tokovom demokratizacije in posodabljanja naše družbe tudi v naši organizaciji,« smo med drugim slišali v sklepni besedah sogovornikov 11. medregijskega srečanja ZRVS in JLA v Postojni.

Jože Čurin

Za predsednika ZSMJ je predlagan Željko Cigler

Zanj je glasovalo 27 delegatov

Če ste prebirali naše spremljanje volilnega postopka v mladinskih vrstah za izbor slovenskega kandidata, ki naj v prihodnjem mandatnem obdobju postane predsednik vse jugoslovanske mladine, si preberite še današnje poročilo s petkovne seje, ki je po dolgih mukah stvar vendarle pripeljala h koncu; seveda h koncu ie za slovenske mladince, kajti o tem, ali bo predlagani kandidat po volji tudi Zvezi socialistične mladine Jugoslavije, bo odločalo predsedstvo konference ZSMJ, ki mora prej kandidata sprejeti medse in ga šele potem izvoliti. Predlagani Željko Cigler, diplomirani politolog, doma iz Celja, je namreč po izidu petkovih volitev, na katerih so se delegati odločali med dvema kandidatom: Željkom Ciglerjem in Jožetom Skolčem, s 27-imi glasovi dobil prednost. Težava je še vedno v tem, da ni član predsedstva ZSMJ, in če ni, ne more po pravilih postati predsednik ZSMJ. V predsedstvu sta sedaj od slovenskih članov Borut Šuklje in Sandi Češko. Torej, mora nekdo od njiju odstopiti mesto Željku Ciglerju. Borut Šuklje se je prostovoljno javil za ta korak, s pripombo, da je pripravljen še naprej odgovorno delati tudi v okviru ZSMJ, če bodo to od njega še želeli. Delegatom pa takšne žrtve niso bile všeč in so predlagali tajne volitve, kdo od dveh članov naj odstopi svoje mesto. Izkazalo se je, da je večina za odstop Sandija Češka.

Burne razprave delegatov, kritične opombe ožjemu vodstvu slovenske mladine, češ, da se je že vnaprej vedelo, kdo bo kandidat, grožnje posameznikov, da bodo odstopili, užaljenost organizacij, ki so se čutile izigrane, pripombe na »novi demokratski volilni postopek«, ki da je bil prekratek in ni bilo mogoče izpeljati kandidacijskih konferenc – vse to je spremljalo sejo predsedstva ZSMS ter zavleklo končno oblikovanje kandidatne liste in potem same volitve tja v sedem ur. Vodstvo ZSMS je seveda zanikalo, da bi kakorkoli zrežiralo izbor kandidata. Za volilni postopek, ki je moral zaradi pomanjkanja časa postati di-

namičnejši, pa so pojasnili, da je to pač postopek, ki velja za Zvezo socialistične mladine Slovenije, ker posebnega postopka za volitve v Zvezo socialistične mladine Jugoslavije ni. Vsekakor so takšne volitve novost. Izvršna sekretarka predsedstva CK ZKS Sonja Lokar je pripomnila, da je imelo slovensko mladinsko vodstvo sicer dober namen, ki naj v volitvah pokaže in uresniči demokratičnejšo pot, da pa samo dobri nameni niso dovolj in bo treba še kaj storiti za njihovo uresničitev.

S Školčem (letos dopolni 27 let in mora v vojsko) se je mladinsko vodstvo trudilo do konca, saj so se obrnili tako na republiški sekretari-

Predlagani kandidat za novega predsednika konference ZSMJ je Željko Cigler

at za ljudsko obrambo, kakor tudi na predsedstvo SFRJ, da bi mu vendarle odložili služenje vojaškega roka. Brez uspeha. »Zakonskih izjem ne bo,« je bil odgovor.

Kaj pravi Željko Cigler o svojem videnju vloge predsednika ZSMJ? »Mladinska organizacija je zveza svobodno združenih različno mislečih ljudi. Zato mora zagotoviti odprt prostor za usklajevanje različnih interesov mladine, da bi prav skozi mladinsko organizacijo s svojimi idejami in interesi stopili v politični sistem. Obenem se zavzemam za samostojnost in avtonomnost mladinske organizacije. Pravzaprav je to bistveni element v mojem programu.«

Dalje meni, da so problemi, s katerimi se je ukvarjal v okviru slovenske mladine, tudi stvar mladih iz vse Jugoslavije in da lahko slovenske izkušnje s pridom uporabi tudi v jugoslovanskem prostoru.

Živa Drole

Politkomisar Sime zbira in komentira

Podpiram predlog

Sredstva občanov bi morali usmerjati v produktivnejše namene. Sedaj jih vlagajo v nakup deviz, zemlje in materialnih sredstev.

Poiskati moramo način, ki bi ljudi motiviral tudi za vlaganje v naložbe v okviru družbene lastnine. Ob tem bi morali doseči, da bi vlagatelji imeli pravico do nadzora nad temi sredstvi in njihovimi učinki. Prav tako naj bi nosili posledice tveganja.

To so med drugim poudarili na seji predsedstva CK ZKS, ko so govorili o produktivnih naložbah občanov.

Ta predlog je zelo umesten in prihaja v pravem času, zaradi česar ga močno podpiram. Zakaj?

Analitični pregled jugoslovanskega gospodarstva, ki ga je objavila OECD v začetku letošnjega leta, ocenjuje povprečno vrednost družbenega proizvoda naše dežele na prebivalca, izraženo v tekoči vrednosti ameriškega dolarja, na 2.784. Sredi leta 1982 je ista periodična publikacija ocenjevala isti kazalnik na 3.030, čeprav je bil tečaj dolarja do drugih valut takrat celo višji od sedanjega. Drsimo torej nevarno navzdol, pravi ekonomist Ja-

nez Stanovnik, član predsedstva SR Slovenije.

Da bi navedeni predlog čimprej spravili v življenje, predlagam predsedniku slovenskih borcev Bogu Gorjanu, da o njem spregovori v svoji uvodni besedi 25. junija na letni skupščini ZZB NOV Slovenije.

Prepričan sem, da bo navedena skupščina predlog podprla in ga uvrstila med svoja stališča oziroma sklepe.

Ker ne morem iz svoje kože, slovenskemu vrhu predlagam še naslednji »vojni red« za realizacijo predloga:

Vabila in obvestila

Odbor skupnosti borcev Kokrškega odreda vabi v nedeljo, 21. junija 1987 ob 11. uri na skupno proslavo ob 45-letnici ustanovitve Kokrškega odreda in Gorenjskega odreda, ki bo v osnovni šoli Gorenjskega odreda v Zabreznici pri Žirovnici.

Odbor

Borce Notranjskega odreda obveščamo, da bo proslava v počastitev 45-letnice ustanovitve odreda, na dan borca – 4. julija letos v Novi vasi na Blokah.

Na proslavo, ki bo obenem obudila spomin na 45-letnico ustanovitve ljudske oblasti na Notranjskem, vabimo tudi vse druge borce enot, ki so se borile tu, vse notranjske partizane drugih enot, aktiviste OF in vse druge soborce, prijatelje in znance notranjskih partizanov.

Prevoz iz železniške postaje Rakek in avtobusne postaje Cerknica v Novo vas bo zagotovljen.

Odbor skupnosti borcev NOV Notranjskega odreda

Aktiv radiotelegrafistov in šifererjev in Domicilni odbor RVT Ljubljana prireja tovariško srečanje, ki bo v četrtek, 2. julija 1987 na Trdinovem vrhu pri Novem mestu, kjer bo tudi ogled novega objekta RTV oddajnika za novomeško okolico.

Prijavljeni udeleženci se zberejo pred RTV Ljubljana, ulica Moše Pijade 10 do 9.30.

Ob 9.30 je odhod z avtobusi RTV v Novo mesto in na Trdinov vrh, kjer bo srečanje.

Prijave pošljite na naslov Skupnost vezistov, Ljubljana, Čopova 11 najpozneje do petka, 17. 6. 1987.

Iniciativni odbor srečanja

Sekcija za partizansko zdravstvo ZZD vabi na proslavo ob 45-letnici ustanovitve SCVPB v Kočevskem Rogu – 19. junija ob 17. uri v avli ljubljanskega Kliničnega centra, Zaloška 7.

Sekcija za partizansko zdravstvo

16. julija 1987 se bomo zbrali borci 1. SNOUB Toneta Tomšiča v Ljubljani, v kasarni Borisa Kidriča v Šentvidu. Zbor bo ob 9.30, proslava pa se bo začela ob 10. uri. Slavnostni govornik bo tovariš Milan Kučan.

Odbor 1. SNOUB Toneta Tomšiča

Občinski odbor ZZB NOV Kočevje vabi vse občane iz občine Kočevje, ki so bili kot otroci internirani v Italiji (Rab, Gornars in drugod), da se udeležijo srečanja, ki bo v soboto, 20. junija ob 11. uri v prostorih LJK Kočevje, Novomeška cesta.

Občinski odbor ZZB NOV Kočevje in sekcija interniranih otrok

Odbor Skupnosti partizanskih učiteljev Primorske vabi vse učitelje, ki so v času od leta 1943 do 1945 poučevali v slovenskih partizanskih šolah na Primorskem, da se udeležijo IV. plenuma, ki bo 26. junija 1987 z začetkom ob 9.30 v prostorih sežanske osnovne šole Srečka Kosovela.

Skupnost partizanskih učiteljev Primorske združuje približno šeststo nekdanjih partizanskih učiteljev. Na plenumu so slavnostni govornik Ciril Zlobec, podpredsednik republiške konference SZDL Slovenije. V kulturnem programu bodo nastopili sežanski osnovnošolci in srednješolci, pa tudi učenci glasbene šole. Nato bo sledil delovni del srečanja. V Kosovelovi knjižnici bo predstavitev zbornika Slovensko šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945–1985 ter razstava o partizanskem šolstvu na Primorskem. Ogledali si bomo kraško hišo v Štanjelu, kjer je stalna arheološka zbirka. Vsak udeleženec bo dobil brošuro Čas, ki živi in majhno presenečenje.

Partizanski učitelji Primorske, na svetenje 26. junija v Sežani na IV. plenumu partizanskih učiteljev Primorske! Avtobusne in železniške zveze so dobre.

Odbor Skupnosti partizanskih učiteljev Primorske

Nova razstava v ljubljanskem Domu JLA

Vstaja 1941

Dom Jugoslovanske ljudske armade v Ljubljani bo 22. junija ob 13. uri odprl vrata razstave Vstaja 1941, ki jo je posredoval Vojni muzej iz Beograda in prihaja k nam iz Pulja. Razstava bo na ogled do 29. junija.

164 upokojencev na športnih terenih

Te dni smo se srečali na XII. območnem tekmovalju Ljubljani in Notranji. Tokrat je bil pokrovitelj Mestna zveza DU Ljubljana. Med seboj se je pomerilo osem občin. Tekmovali smo v kegljanju, šahu, balinanju in streljanju.

Kegljanje je potekalo na štiristeznem kegljišču v Medvodah. Nastopilo je sedem ekip po šest tekmovalcev. Pomerili so se v dveh borbenih partijah. Tekmovali so: Medvodce, Ljubljana Šiška, Cerknica, Ljubljana Bežigrad, Moste-Polje, Domžale in Klub upokojencev Ljubljana. Tudi tokrat so zmagali upokojenci – športniki iz Medvod s 476 keglji. Sledita Ljubljana Šiška s 441 in Cerknica s 403 podrtimi keglji.

V šahu je tekmovalo sedem ekip, kar je več kot prejšnja leta. Zmagali so Šiškarji, ki so zbrali 18 točk, slede Ljubljana Center 17, Moste-Polje 14, Domžale 13, Klub upokojencev Ljubljana 12, Bežigrad 11 in Vič 3,5 točke.

V balinanju je nastopilo 9 ekip s po štirimi tekmovalci. Prvo mesto so dosegli športniki iz Ljubljane Centra, sledijo Vrhnika, Domžale, Logatec, Bežigrad, Moste-Polje, Šiška, Vič in Cerknica.

V streljanju je nastopilo sedem ekip. Od osemsto možnih so Moste dosegli 649 krogov, Šiška 635, Bežigrad 505, Ljubljana Center 449, Domžale 433 in Vrhnika 445 krogov. Igral je tudi Klub upokojencev Ljubljana. Osvojil je 410 krogov.

Skupno je sodelovalo na tem območnem tekmovalju 164 športnikov. Najboljše ekipe so prejele plakete. Tekmovanje je bilo vzorno pripravljeno.

Vinko Bovcon

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: BUDAN BENKO, ROSTO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JAZEK OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS

Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; **Odgovorni urednik:** VIKTOR KONJAR; **Novinarji – uredniki:** ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; **BOJAN KUNTARIČ** – notranja politika; **MILENKO STRASEK** – reportaže; **BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ** – naša organizacija; **Lektorica-redaktorica:** MIRANDA MRČELA; **Tehnični urednik:** DRAGO SETINIČAR; **Tajnica uredništva:** MARA OKORN; **Vodja uprave:** BOJAN ZVONAR; **Telefon uredništva:** 327-780; **Telefon uprave:** 317-049 – **Uprava in naročniški oddelek:** Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – **Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – Tekoči račun:** Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – **TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šteje 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektura in tisk:** ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35